

KISFALUDI

KISFALUDY SÁNDOR

MINDEN MUNKÁI.

KISFALUDI

KISFALUDY SÁNDOR

MINDEN MUNKÁI.

KIADTA

TOLDY FERENC.

NEGYEDIK KÖTET.

PESTEN.

HECKENAST GUSZTÁV TULAJDONA.

1847.

EREDETI

MAGYAR JÁTÉKSZIN.

I.

HUNYADY JÁNOS.

HISTORIAI DRÁMA ÖT FELVONÁSBAN.

Quo potuit civem populus perducere liber,
Ascendit, supraque nihil nisi regna reliquit.
Lucan.

MINDEN MAGYAR HAZAFINAK EGYENKÉNT
ÉS ÁLTALJÁBAN.

Szeressük a hazánkat! Éljünk, haljunk
Érette! istenért! hazánkért!

Hunyady Jánosnak véglehellete.

ELŐSZÓ.

A' Hunyadyak. Ezen cím alatt volt gondolatom és szándékom egy nagy magyar historiai drámát irni két részben, úgymint: Hunyady János, és Hunyady László: epopoea helyett drámába öntve azért, mert az epopoeákat többnyire csak a tudósok ismerik meg, a drámákat pedig minden ember, még a hazának leányai is.

Az első részt, Hunyady Jánost, közre bocsátom azon édes hazafiúi hiedelemmel, hogy ezen legnagyobb magyarnak rajzolatja kedves lészen minden magyar előtt. A második rész megkészül-e vagy nem, magam sem tudom. Azonban Hunyady János már magában is egy egész.

A történet előadásában Palmát, Heltait, és Fesslert követtem: ezen utolsót annyira, hogy egész dialogusok találtatnak belőle szabad jambusokban irt drámámban. Ha a világnak legnagyobb dramaticusa, Shakespeare, a legszegé-

nyebb krónikákból is egész dialogusokat vehetett drámáiba, mért ne én azt, a mit bele valónak, illőnek találtam? — Ezt arra az olvasóra nézve mondom, a kiről előre feltehetem már, hogy róla szót fog tenni. De őnéki azt felelem, hogy drámámat nem úgy irtam, mint poeta, hanem mint hazafi, a ki hazájának minden tehetsége szerint szolgálni kíván; és ezt, rèménylem, elértem: mert Hunyadym, nem azért, mivel én írtam, hanem azért, mivel olly nagy hazafi volt, a miként itt színre állítom, minden időben hazafiságra buzdító dráma lészen, valamikor a haza veszedelemben forgand; és nemcsak minden magyart, hanem minden nemzetbelit is hazafiságra gerjeszthet. — Valamíg emberek lesznek, hazafiak is lesznek a világon, ha bár én nevemmel együtt felejtve leszek is. Irám Sümegen, 1814.

Pulchrum eminere est inter illustres viros;
Consulere patriae; parcere afflictis; fera
Caede abstinere; tempus atque irae dare;
Orbi quietem; saeculo pacem suo:
Haec summa virtus; petitur hac coelum via.
Seneca Trag.

A HÓDÍTÓ.

Egy óriás az emberek közt:
Jobbjában a vérengző kard,
Baljában a népnek nyakát
Igázni készült járom ércből;
Büszkén, kevélyen, nagy robajjal jön megy
A nemzetek közt a világon.
Előtte rettenet, halál;
Utána inség, döglelet.
Törvénye önkény és erő.

A HAZAFI.

Legjobb, legédesebb szülöttje,
Neveltje a törvényhozó nagy testnek;
Mívének élettel halállal

Védője, gyámolója, meglartója.
Egész valója, minden érzeménye
És gondolatja a haza
S nemzet körül forog, s azonnak
A fénye, boldogsága, híre és neve
Egyetlen egy nagy tárgya s kívánsága
Éltének. A mit tud s tehet,
Értelme és értéke, s minden virtusa
E célra van szentelve, szánva.
Megvetve néz a népre, melly
Balúl itél felőle vakságában,
S mégis javát munkálja ennek.
Az elhatalmazó, hazát és nemzetet
Dúló veszélynek, a határt álthágó
Törvénytelenségeknek ő nagy
Szivét eladdig szegzi ellent, míg azt
Dobogni, verni érzi a mellyében:
Úgy áll az elfajult csoport közt,
Mint egy dicső váromladék
A jobb s nagyobb előidőből.

SZEMÉLYEK.

V. László. Magyar és cseh király, ausztriai főherceg.
Hunyady János. Magyarország királyi helytartója.
Szilágyi Erzsébet. Hunyady János felesége.
Hunyady László. Hunyady János idősb fia.
Hunyady Mátyás. Hunyady János kisebbik fia.
Szilágyi Mihály. Hunyady János sógora, utóbb helytartó.
Ciliai Ulrik, gróf. A királynak anyabátyja. Első tanácsnok.
Gara László. Nádorispán. A királynak anyabátyja.

Széchy Dienes. Esztergomi érsek.
Vitéz János. Nagyváradi püspök.
Ország Mihály. Országbirája.
Perényi János. Tárnokmester.
Bátory Imre. Zászlós úr.
Kanizsay László.
Rozgonyi Sebestyén.
Rozgonyi Rajnáld.
Bodó Gáspár.
Madarász György.
Horváth Pál.

} A Hunyady háznak baráti.

Ujlaki Miklós. Erdélyi vajda. Lindvai Bánfy Pál. Zászlós úr. Thurócy Benedek. Varasdi és zágori ispán. Giskra János. Sárosi ispán. A cseh latrok vezére.	A Ciliai grófnak baráti.

Capistrán János. Cseri barát. A keresztes nép vezére.

Palócy Mihály. Hampó János. Andrásy Imre. Nyáry Benedek.	Szilágyi hadnagyai.

Toldy Bálint. Szilágyinak zászlótartója.
Lamberger. Egy német úr.
Ágnes. Egy főnembeli cseh kisasszony. A királynak kedvese.
Gara Mária. A nádor leánya.
Egy királyi udvarnok.
Gara cselédje.
Több püspökök.
Káptalanbéliek.
A vármegyék ispánjai, követjei az országgyülésen.
Magyar lovagok, hösök.
Német urak, lovagok. A Cilini gróf kísérői.
Keresztes nép.
Fegyveres nép.
Szerzetesek, Remeték. Kik énekelnek.

(Történt 1455ben, és 1456ban. Több helyeken.)

ELSŐ FELVONÁS.

(Bécs. A királyi palota. Oldalt a trónus.)

ELSŐ JELENÉS.

A király, Ciliai Ulrik.

Ulrik.

Megérkezének a magyar főrendek;
Királyokat közökbe kérni
Az ő követségeknek egyik tárgya.

Király.

Hunyady köztök itt-e valjon?

Ulrik.

Hogy gondolod, hogy János itten volna?
Ki a magyar király hatalmát,
Ki a magyar nemzet tehetségét és
Szivét, eszét úgy bírja, mint sajátját;
Ő, a kinek tekintetétől
A várak és vitézek egyig függnek,

Mint gyermek atyától miként függ,
Miként uroktól függnek a hív szolgák?
Ő, a hatalmas és kevély
Fogná-e Lászlóhoz magát alázni?
Ki csak nevét hordozza a királynak,
Mert csak neved király, hatalmad nincsen.

Király.

Örömre kezde gerjedezni szívem,
A mint szokott mindenkor a magyarnak
Tekintetére. Illy fanyar
Érzést belém, mondd, mért csepegtetsz,
Bátyám, örülő szívemet hogy marja?
Illy véleménynyel mért szorongatsz?
Félelmeket lelkembe mért versz?
A lengyel Ulászló keserves este
Hunyadyt ollyan állapotba
Helyhezte, hogy akarnia
Kellett csak a kedvelt vezérnek,
S legott király volt volna a hatalmas;
S én, egy jusomtól elvetett
Bús árva nem tudnám, hová
Hajtsam szegény fejem. Ha akkor
Markába volt már a királyság,
Mért adta másnak? mért adá énnékem?
Ő volt az, a ki engemet
Fridrik kezéből, hogy királylyá
Tehessen, úgy csafart ki tüzzel vassal.

Ulrik.

Úgy mint Ulászlót: Azt is ő,
Hogy elveszesztHetné, királylyá tette;
Meglett, s Ulászlót, a gonosznak
Véráldozatját esni, Várna látta.
Nagy emberek tulajdonit
Öltvén magára a lator,
A jó s igaznak köntösében
Ál érdemekkel csalja a világot.
Ő tudja s látja csak maga,
Mikor, mikép s hol kell tenéked veszned;
Hogy eltöröltetvén tebenned
Zsigmond királyi háza s fénye,
Helyette s trónusán ez ebfaj üljön.
Ő tartja is jusát ehez:
Minthogy anyádnak atyja egykor,
Erdélyben özvegysége terhét únván,
Ölelgetett anyjának ontá
Ölébe meggyuladt szerelmét;
S ezen tilos játéknak ő lett volna —
Így hírlelik — fattyú gyümölcse.

Király.

Szűnj már meg, óh bátyám, imígy zavarni,
Illy kétes és mérges beszéddel,
A szívemet fejemmel együtt.
Tisztellek és becsüllek, Ulrik, téged,
Úgy mint ki egy valál anyám anyjával;
Mint azt, ki legfőbb tisztemet

S királyi képemet viselted
Mindég igaz s hűséges indulattal;
De, a kit a nép, a magyar,
Egy szívvel, egy lélekkel atyjának tart;
Kit úgy szeret, kedvel s imád,
Kit a keresztény nagy közönség úgy áld,
És védelemnek, oltalomnak
Vall Izmael vad népe ellen,
Kit tisztel a világ, csudál s magasztal,
A század első bajnokát, Hunyadyt,
Ne bántsd! különben arra kényszerítesz,
Hogy lelkedet veszett kajánnak mondjam.
Hirét nevét irígyled a dicsőnek,
Vetélkedő bátyám, csak inkább, valld meg!

Ulrik.

Fel-felkap a hír s a szerencse
Gyakorta egyet, kit csudál száj-tátva
Az, a ki orránál továbbat nem lát;
S utóbb megint csudálja, hogy — csalódott.
Gyakorta hírt nevet kap érdem nélkül
Az ember: a sors és szerencse
Játéka ez csak. Hírt nevet veszt vétke
Nélkül az ember: a szerencse
Játéka szintugy: a fogyó és tellő
Holdnak világához hasonló tünemény.
Öcsém! királyom! hadd beszéljek!
Hadd mondjam, a mit mondanom már meg kell,
Ámbár megint ki kelljen is

Esnem kegyelmedből, királyom,
Habátor Eitzingert teszed helyembe
Ismét: Szeretlek, féltelek;
Mondom tenéked, én királyom:
Trónusra vágy ez a Hunyady,
Kit úgy magasztalál imént;
Sőt már király is a hatalmas álnok:
Ő osztja, a mint kénye tartja,
Baráti közt el rendre a tisztséget;
Az, a ki néked embered,
Megvetve és lenyomva tőle,
Köszönje, békében ha élhet.
A tartományt ő rója meg.
Őnéki nyújt a pór adót.
Őnéki tellik a királyi kincstár.
Hősek, vitézek tőle függnek.
Ő szerzi a törvényeket.
Kényére tesz, köt, bont maga
S intéz el ország-szerte mindent.
Tiéd csak a királyi név, cim és fény;
Övé magáé a tehetség;
Ő a hatalmas és erős.
De a mi most még a tiéd időig,
Elkapja tőled végre azt is,
Elhúnyt atyáid trónusát.
S akkor szerencsét emlegethetsz még te,
Ha a kegyelmes Hunyady,
Hogy élj, szegény, megengedi;

S apád temérdek birtokából
Oda vet tenéked egy falat kis tartományt,
Miként az ebnek vetni csontot szoktunk.
S ha öntehetségével ő,
Vagy más keresztények segítségével,
A büszke, el nem éri feltett célját:
Majd a törökkel lép kötésre ellened.

Király.

Elég! elég! ne szólj tovább!
Ég a fejem, szívem habot vet.

Ulrik.

Tudod, mi történt már miatta s általa?
Két ízben immár mennyi népnek vérét
Áldozta légyen a töröknek?
Kiáltsatok fel égbe Várna
S Rigómező, ti vérhelyek!
Vesztébe' hagyta volt elárúlt népét,
Ő, mint az álnok róka visszaszökvén.
Mint a tüzes vitéz Jagyellót
Kezébe játszá Amuráthnak,
Majd Amuráth dühösb fiának
Markába úgy fog téged is keríteni.
Azért törekszik minden úton módon
Lecsalni tégedet Budára.
Már akkor ez volt néki titkos célja,
Midőn erővel kérte a császártól
Számodra a magyar koronát,
Számodra, a mint hirdeté,

De csak magának hajtogatta ő azt.
Alázat a lajtorja, mellyen
Magasra hág a nagyravágyó;
De hátra rugja bezzeg akkor azt, midőn
Célját elérvén, nincs reá szüksége
Többé. Imígy cselekszik majd Hunyady is.
Megásva immár a verem,
A mellybe esned kell, ha nem vigyázol.
Kinyújtva vannak a reád ütő kezek,
S kivonva a vérpallosok,
Kik éltedet gyilkolni készek.
Azért, öcsém, ha jót akarsz,
Üsd a szeget te vissza szeggel:
És a helyett majd, hogy te menj le hozzá,
Te hívjad és rendeld magadhoz
Őt ujra fel. Némelly követtől még talán
Majd többeket fogsz érteni.

Király.

(Nyughatatlankodva, és Ulrikra borulva.)

Bátyám! minő kétségbe döntél
Engem, szegény tapasztalatlant!
Olly zűrzavar keblem, fejem,
Hogy nem tudom, mit gondolok,
És nem tudom, mit érezek.

Ulrik.

Lám megparancsolád neki,
Hogy jönne hozzád Bécsbe, most is;
Feljött-e hát atyád s barátod Hunyady? —

Mert engedelmes és fejet hajt
Uráaak a jó s hódoló hív jobbágy.
De a kevély, kit még királyánál is
Nagyobbra fúj fel vágya, dölyfe,
Az már különben nem cselekszik.
Majd többet ád tudtodra a követség.

Király.

Hadd jőjenek.

Ulrik.

Míg én elejbek menek,
Tessen tenéked trónusodra ülni:
Szükséges a királynak, illendő is,
Alattvalójához szavát
Királyi fényből adni és felségből;
Hogy lássa, és rettegje benne
Urát az életnek s halálnak.

(Elmegyen.)

Király.

(Sohajtva.)

Bajos, veszélyes állapot,
Szorúlt, szegény sors a királyság!
(Fellép a trónusra. — Elől a Ciliai gróf, s utána a magyar követek belépnek.)

MÁSODIK JELENÉS.

A király, Ciliai Ulrik, Gara, Ujlaky, Perényi, Bátory, Bánfy.

Gara.

Felséges úr! királya a magyarnak,

S azoknak, a kiket megáldott isten
Személyed által, jó urunk, idvez légy!

Király.

Isten hozott fel, bátya nádor, hozzám,
És titeket mindnyájan, ország gyámoli!
Zászlós urak! S mi jó, mi rosz hírt hoztok?

Gara.

Sem jót, sem olly felette roszat,
Hogy láz lehetne búra vagy örömre.
Sokféle a tárgy és nyomos,
Melly hogy elintéztessék, úgy a mint kell,
Elődbe terjesztjük s közöljük,
Hogy a hazának szent szerelme által
Tanácskozásinkban megérvén,
Majd Rákoson, vagy más helyen, hol tetszik,
Javára a nemzetnek egyenként mind
Arany gyümölcsöket teremjen.
A hogy s mikor parancsolandod,
Felséges úr s király, elődbe adjuk.
Csak egy az, a miért könyörgünk újra,
A népnek, úrnak pórnak a nevében,
Nevében a nagynak s kicsinynek:
Tessen tenéked, hív magyar népednek
Keblébe lakni jönni s élni,
A mint fogadtad kegygyel egykor.
Törvénye országunknak ezt kivánja,
S ohajtja néped hív szerelme.
Királyi képektől igazgattatni

Bizonytalan sors, és nehéz valóban:
Mert a parancsolat erő hiával
Jövén az ollyantól, ki nincs felkenve,
Az engedelmesség alázat nélkül,
És csak vonódva megy elejbe
A nép feléről, melly ha fékje nyomja,
Megrázza azt, s eltépni is nem retteg.

Király.

Ti, kikben én mind annyi hív barátot
S kormánysegédet érdemest szemlélek!
Ti kétfelé oszlott magyar népemnek
Kormányi, nádor! vajda! és ti,
Perényi! Bánfy! Bátory!
Mind szívesen látott nemes vendégim!
Örömmel ülök véletek
Én öszve, népemnek javát munkálni.
De Hunyadyt nem látom itten
Közöttetek? Jánost, kire
Most legnagyobb szükségem, és
A kit külön parancsolat
Mellett idéztem én magamhoz Bécsbe?

Ulrik.

Királya felséges parancsolatját
Megvetni egy álattvalónak
Illetlen, és vétkes merészség.

Perényi.

Úgy van,

Mig engedetlenségre kénytő ok nincs;
De — —

Bátory.

(Tüzesen.)

Hunyadyt, királya hív szolgáját,
Jánost, hazája gondos atyját
E vád, akárki mondja, nem érdekli.

(Haragos szemekkel nyilazza a Ciliait.)

Gara.

Ő Bécs helyett a véghelyekre ment alá,
A hol baráti, sógora
Szilágyi, és László fia,
Bodó, meg a két Rozgonyi,
Kanizsay, és még sokan,
Mind nagy tehetségű s hatalmas
Urak, sereggel gyűjtik és készítik
Számára a vitézeket.
Személye helyt ime levélben
Kivána megjelenni felségednél.

(Általadja a királynak Hunyady levelét.)

Ulrik.

A hősereg mi végre kell most néki?
Nincs háborúnk. Hol, és ki ellensége?
Ki tartson attól, hogy reá csap Hunyady?
Ha bécsiek mi itt ne tartsunk, kiknek
Barátja nem volt ő soha?

(Csufolódva)

Miolta meg van verve Fricbég,

Fél s retteg otthon a török;
És megvonulva bús gyalázatjába,
Feléje sem mer nézni a magyarnak.
Imígy dicsekszenek magok
Jánosnak, a nagynak, kevély baráti,
Úgy hallom.

Perényi.

(Felgerjedt haragját elnyomván.)

Én ezt még soha
Sem őmagától, sem vitéz barátitól,
Ámbár igaz lehetne, hogy fél a török,
Mert ostorát esméri, nem hallottam.
Kérkedni nem természete
És nem szokása a való érdemnek.
A tollasok királya, a dicső sas,
Fellengve járván a magasban
Az égi tartományokat,
Csenddel lebeg fen, s nem kiáltja, mit tesz;
Midőn szemetjén a kakas
Bár egy araszszal légyen is csak feljebb
A tyúkseregnél, csattogatva szárnyát,
Már is kevélyen kurjogatja,
Ki és mi, és hol légyen ő:
Amúgy cselekszik Hunyady,
A bajnokok királya s fénye:
Egész világ csudálta, tette
Ha meg van egyszer téve, osztán hallgat.

Bátory.

Jánosnak eddig semmi tettét
Irígye sem mondhatja helytelennek.
Ha hadra készül, fontos okra nézve
Cselekszi ő azt, bölcs vezér módjára,
Ki tudja, hogy előre készen állni
A csalfa ellenség előtt tanácsosb,
Mint a zavarban kapni jobbra balra,
Hiába, mint a megszorúlt vad
A mardozó ebek között:
Mert a tapasztalt és igaz közmondás,
Ha béke kell, hát hadra készülj,
Törvénye minden nagy s okos nemzetnek.
Lajos királyunk hajdanában,
S alatta a magyar, csak ezzel lett nagy.

Gara.

Legalább hazánk határjain
Csend, béke s nyúgalom van, istennek legyen
Hálá az égben; a török nem mozdúl,
A mint tudósít minket onnan a hír.

Király.

S hát vajda! mért állasz te itt olly szótlan,
Hol mindenegyik véleményét
Tudtunkra adja? Mint van Erdély?

Ujlaky.

Most kezd üdűlni a Rigómezőn nyert
S szegényt soká kinozta sebből.
(Perényit érdekelve.)

A bajnokok királya ott nem nagy fényt,
Annál nagyobb inséget és gyalázatot
Hagyott nyomában; most is érzi,
S egykönnyen azt el nem felejti Erdély.
Egyébiránt Beszterce grófja
Fejdelme is már szint egész Erdélynek.

Bánfy.

Maholnap ő király királya lészen,
Ha még tovább is így tekerhet
Embert, időt újára folyvást.

Bátory.

(Magában, haraggal.)

Magadat s körülted a mi szép, jó és nagy,
Mindent emésztni, dúlni, és gyilkolni
Agyarkodó, pokol-szülötte
Fene szörny, irígység! isten átka!
Fészket te itt rakál magadnak. Innen
Okádod a bajnokra, a kit tisztel
Egész világ, mérgednek árját.

Ulrik.

(A felhevülést elmellőzni akarván, Perényihez.)

S hát — mint van a kincstárnak állapotja,
Perényi? Ő felsége tudni
Kivánja.

Perényi.

Mint előbb, üres még most is.
A háborúk, mellyek követték egymást,
Elzálogolt jószágainknak,

S koronás királyunknak kiváltására
Fizettetett nagy somma pénzek, minden
Jövedelmit országunknak elnyelték volt.
S ha Hunyady, mint atyja a hazának,
Saját magáét nyújtva nem segít vala
Minket, tehát —

Ulrik:

(Perényi szavát elvágván.)

Mind tudja ő felsége
Azt, a mit ez tett, vagy amaz.

Bátory.

Sok az valóban, a mit ő tett:

Ulrik.

A mit tehet, tegyen kiki:
Mert tartozik hazája hasznát és javát
Segélni és emelni minden ember.

Gara.

Az, hogy sokat tett volt Hunyady,
Tagadhatatlan. Ő sokat tett,
Megvalljuk azt mindnyájan itten,
Nincs is közöttünk senki olly igaztalan,
Hogy meg ne esmerné az érdemnek becsét;
De még az is tagadhatatlan, hogy csak
Beszterce grófja, annyi földnek,
Jószágnak, és szintén egész országnak
Nagy birtokossa, a kit a szerencse
Gyermekkorában ölbe kapván,

Azolta mindenkor kezében hordoz,
Csak ő tehet sokat közűlünk.

Ulrik.

Mert a miket tesz, helyre hozza néki
Mind, a töröktől nyert temérdek zsákmány.

Király.

(Felkel.)

Népemnek ügyében beszélek,
És végezek majd holnap. Addig
Is jó szerencsét. (Garához.) Bátya nádor, itt
maradsz.

(A követek, Garán kivül, mind elmennek. A király lelép a trónusról.)

HARMADIK JELENÉS.

A király, Ciliai Ulrik, és Gara.

Király.

Lássuk tehát, mit ír, s miképen menti
Az, a kit úgy gyülöltök, elmaradtát?

Ulrik.

Beszéde ollyan lesz, tudom, mint tette.
De bármi méltatlan irántad,
Kiméld magad, szerelmes ifjú,
S szivedbe, drága élted ártalmára,
Mérget ne engedj csúszni.

Király.

(Neheztelve, hogy olly gyermeknek tartják.)

Bizzátok rám!

Szóval talán csak meg nem öl még engem?

(Hunyady levelét olvassa.)

„Itten hazám határi közt én tisztelem,
S fej-hajtva teljesítem, a mit
Felséged, én uram s királyom,
Törvény szerint parancsoland énnékem;
De most, midőn tisztem, s hazámmal
Egy testbe forradt szívem azt kivánja,
Hogy nemzetemnek oltalmára itt legyek;
Más részt veszélybe mennem a természet
Törvénye tiltja: megbocsáss, királyom,
Ha most az egyszer teljesitni
Elmúlatom parancsodat.
Hazámat a török keletről
Iparkodik megnyomni, döntni;
Személyemet nyugot felől a német
Agyarkodik lest hányva megkeríteni,
Maga tudja, melly gyalázatos szándékra,
Talán azért, hogy azt halálba ontsa.
Jó kémeim vannak nekem
Konstantinápolyban; tudom, mit főznek
S koholnak ottan a magyar vesztére.
Jó kémeim vannak nekem fen Bécsben,
A hol, ha most Rudolf uralkodnék még,
A bölcs, igaz, jámbor királyi bajnok
Súlyos csapással vágna a gonoszra,
Ki trónusát bünökbe bátorkodnék
Keverni rosz tanácsival.
Szeretett hazámnak hív fia,

S királyom emberséges és hív tisztje,
Az onnan és amonnan is rám mordult
Veszélylyel itt kivánok én megvíni.
Keserű jutalmát látom én valóban
Szolgálatimnak, tetteimnek!
Hogy ezt szemedre hányom, én szégyenlem.
Kegyelem nekem nem kell! de azt megvárom
Attól, kit én tettem leginkább úrrá
Hazámba', hogy igaz legyen hivéhez."

(A király megütközve, s mintegy bámulva, hol Ulrikra, hol Garára tekint.)

Ulrik.

Mi nyelv ez? Illy kevélyen egy király sem
Beszél alattvalóihoz.

Gara.

A büszke már Budán is így beszélett;
S gondolkozását többen is javallák,
Sőt mondhatom, néhányt kivéve,
Valamennyen, a világi és egyházi.

Király.

Nem hittem én, megvallom, azt Jánosról,
Hogy illy makacs dölyf lakjon a szivében.

Ulrik.

Mint mester a gyermeknek, úgy szeretné
Tenéked ő kiszabni, mit miként tégy.

Király.

(Haragos gondolatokba merülve.)

Hiszen nem ő tett engem urrá?

Ulrik.

(Garának szembe vág, és súgva mondja néki.)

Szikrát fogott, csak rajta, rajta!

Király.

(Felhevülve.)

Király valék én már anyám méhében!
Én mondhatom felőle inkább, nemde,
Hogy őtet úrrá tettem? Én
Adám kezébe népeim kormányát.

Gara.

Nem háladó kebelbe hintéd,
Uram, kegyelmed magvait.

Ulrik.

Esmérem én a kémeket, kikről szól:
Eitzing az, és a cimborája:
Az dolgozik Jánossal egy műhelyben.
Takarta a csalárd soká, de most már
A titka szívének kipattant, és a
Napnál világosb belseje.
Feltételét a homlokán hordozza.
A szorgalom, mellyel viselte tisztét,
Csak nagyravágyásának, és tilalmas
Szándékinak volt fátyola.
Csak félelem vagy büszkeség
Az, a mi tartóztatja őtet attól,
Hogy engedelmeskedne, és fej-hajtva
Hódolna felszentelt urának:

Az vétke és tettének árulója;
Ez büszke megvetése felségednek.
A vakmerőnek ezt ha így elnézed,
Ha büntelen dúlhatja ő alattad
Székét királyi őseidnek:
Hát nem sokára téged, és minket veled,
A féket eltépő, erős oláh zsivány
Lever, nyakunkra hág, s hadával eltipor.

Gara.

Így vélekedtünk akkor is már,
Én s egynehány zászlós urak,
Hivebb s igazb szolgái felségednek,
Midőn könyörgénk: egy tanácsot rendelj,
(Ulrik némán bizonyítja Gara beszédét.)
Egy több személyből öszveállót,
Melly csalhatatlan és szent lenne,
A végre, hogy királyi helytartódnak
A tetteit rostálja és itélje,
S vagy helybe'hagyja, vagy pedig gátolja.
De (Vállat vonít) ennek is nyakára hágott,
S alá veté magának a hatalmas.
A vajda s többen szóljanak bár,
Kik mind baráti voltak eddig,
De most tovább nem tűrhetik már dölyfét.

Király.
(Érzékenyen.)

Fájdalmas érzemény az embert
Gyülölnöm, a kit úgy szerettem

S tiszteltem én, mint egy atyát! Most elhiszem,
Ámbár igen fáj, a miket mondátok.
Védangyalomban ördögöt
Egyszerre, megvallom, nehéz volt lelnem.
Azt véltem én, nem csalhat a népnek szava;
Azt véltem, a kit a világ igaznak
Jámbornak állít, ollyan is valóban.
Most látom én, hogy megcsalódtam;
S megtérni késő is talán eszemnek,

(Indulattal kezénél ragadja mind a kettőt.)

Barátim és bátyáim! a kik illy erős
Kötéllel énhozzám lekötve vagytok,
Ti légyetek védelmem és oltalmam,
Ha kell s midőn kell, ellene!

Ulrik.

Jobbágyi hívségünk ha tántorodni
Képes lehetne is, de a vérség, melly
Hozzád csatol minket, szerelmes jó öcsénk,
Változhatatlan mind örökké.

Gara.

Eszünk s karunk a mit tehet,
Neked legyen szentelve s trónusodnak.

Király.

Rátok hagyom s bizom magam mindenkép.

Ulrik.

Ti ketten, azt már látom, egymás
Mellett nem állhattok felette

A népnek: annak vagy neked szükséges
Lészen lelépni: nincs egyéb mód benne.
Te hogy maradhass, annak el kell menni;
És hogy te élhess, Hunyadynak halni kell.

Gara.

Más mód ki nem ment a veszélyből.

Király.

(Kis ideig gondolkodva, s azután vállat vonítva.)

Legyen tehát úgy — már ha meg kell lenni!

Ulrik.

Ennek pedig nem pártosi
Közt a magyar földön, hanem
Itt kell, azoktól messze, megtörténni;
Itt Bécsben, a hol nincs ki védelmezze.

Király.

Nem! Arra én ugyan nem állok.

Ulrik.

Bizzad reám! nem épen itten Bécsben;
És nem szemed láttára szintén.
Csak hogy magyar ne lássa estét,
És érte minket fel ne dúljon.
Írj néki, hívd magadhoz a követség
Által kegyes hizelkedő szavakkal,
Nyomos dolog közlése végett.
Mondd, újra tartasz a töröktől,
Új háború kél ellened;
Mondd, bölcs tanácsadóra, mint ő,

Mondd, hogy tapasztalt hadvezérre, mint ő,
Mondd, hogy reá magára van szükséged.
Vesd el magad, s kérleld, király, jobbágyodat.
Igaz, nem illendő, de szükség,
Kivált az illyen állapotban:
Egyébiránt is színre történik csak.
Sokszor sokat kell tenni egy királynak,
Általja bár a szív, politikából;
Mindenkor úgy volt, s úgy marad mindenkor:
Mert rajtok a királyokon, rajtok volt,
S rajtok marad mindég az átok,
Hogy ők csalattatván, ha jót akarnak,
Hát csalniok szükség viszontag.
Sajnos panaszszal emlegesd, hogy benned,
Ki néki annyi háladással tartozol,
Olly szívet, olly lelket gyaníthat,
Melly a mi jó s nagy volna, olly visszáról
Érezve és gondolva tudná
Megitélni. Mondd, hogy fájt tenéked,
Illyen gyanúval tőle megsértetned;
De megbocsátasz már előre, jőjön.
S hahogy királyi nagy szavadnak
Hitelt tovább is kétes adni:
Menedéklevéllel a határon
Ott fogja várni egy követség, jőjön.
Irásba tévén ezt, te küldd el néki.
A többi osztán mind az én gondom lesz.
Elejbe menvén a határon

Többed-magammal, ottan én majd végzek,
Énrám, terád, s magára nézve, véle
Örökre. Hogy s mikép, ne kérdezd. Bizd rám.
Elég az: én megmentelek,
És megfelelni tettemért,
Tenéked, a világnak, és magamnak
Mindenkor itt és kész leszek.

Gara.

Melly nagy szerencse egy királynak
Egy illy barát, illy szolga, egy illyen rokon!
Kisérje a szerencse, bátyám, tettedet!

Király.
(Ulrikhoz.)

Intézd el a mint legtanácsosb;
Csak azt kötöm ki, hogy ne én, akárki más
Viselje vesztének nevét;
És veszszen el most, még előbb,
Hogysem kilobban a had a törökkel.
(Nyughatatlankodva.)
Olly zűrzavar keblem, fejem, hogy —

Ulrik.

Egyik hatalma a királyi
Felségnek az, hogy bármi véres tettet
Kövessen el, lehányja mossa könnyen
Okát magáról, s annak a nyakába
Keríti, a ki hív serény szolgája;
Tisztúlva állván ő előtte
A benne megbotránkozott világnak.

Hunyady vesztének palástját
Nyakamba öltöm én, kerítsd bátran reám.
Vidúlj fel. Ágnes, a kegyes szép,
Rég vár, tudom, királyi kedvesére.
Gyakorta fogja még komor köd lepni,
S megszállni a gond homlokod.
Akkor legottan a szerelmet,
Vagy a barátságot keresd fel:
Új élet ömlik ott beléd, örömmel
Váltván fel a bút, s felderülsz.
Menjünk, ha tetszik, bút örömmel
Cserélni, menjünk a kegyeshez!
(Elmennek.)

NEGYEDIK JELENÉS.

(Hunyady vára. Napkelet. A vár előtt.)

Hunyady János.
(Egyedül.)

Egyszer tehát ismét tebenned
Nyughattam, édes Hunyadom!
Harcok, csaták izgattak, és veszélyek
Tördeltek ifjú és megért koromban;
S már a megaggott, a megőszült, roncsolt
Vén bajnok el sem végezett pályával,
Készül örök nyugtára dülni,
Kedves tanyám, csendes magányos
Öledben. Így kivánkozik,
Ordítva így vágy megszokott barlangja

Csendjébe a tigrissel és párduccal
Küszködni ráúnt vén oroszlány.
Hiába! mert örök csaták dühétől
Hányatni és vettetni, mint a vésztől
Felforgatott, zajogva habzó tenger,
Ez a te sorsod, nemzetem!
S mint a mezőben száz tavaszt virított,
Felségben álló, messzeterjedt büszke tölgy,
Menedéke és árnyéka sok vándornak,
Ezer madár hajléka és nyugalma,
Kivül üvöltő fergetegtől
Tépetni, szaggattatni; villámoktól
Sújtatni, tördeltetni, és lassanként
Elfogyni díszben és erőben;
Belől az ön-nevelt, takart és táplált
Férgeknek és hangyáknak ártó
Dúló marásitól enyészni, veszni:
Szegény hazám, ez a te sorsod!
És ez magamnak sorsa, s házamé is.
Mert öszve van kötözve, édes
Hazám te, sorsom a tiéddel:
Mi elszakaszthatatlanúl egymásé
Vagyunk, te szintén úgy enyim, mint én tiéd.
Talán utólszor látlak, édes Hunyadom!
Talán utólszor nyugszom én most benned,
Sasfészkem, édes kedvesim közt?
Ki tudja, mit rejt a jövendő!
Kettő az ellenségem: isten tudja,

Ki dönt meg a kettő közül majd!
Talán királyom, a kit én véremmel
Emeltem a trónusra, az lesz
Majd gyilkosom? Csak azt ne engedd, istenem!
Csak azt ne, hogy ezer veszély, baj s gond közt
Sok vérrel, életáldozattal
Szerzett nevem, hírem gyalázat fedje.
Avvagy, ha ezt sem érdemelhettem meg,
Legalább ne vonja estem a hazát is
Magával a veszélybe, egyek lévén.

(Hunyady Mátyás atyja körül ácsorog. János folytatja beszédét.)

Levegője, napja, földje Hunyadomnak!
Tápláld, erősítsd csontjait,
Vidítsd, derítsd fel csüggedő bús lelkét,
És bánatos szivébe sáfárodnak
Önts édes érzeményt! — Csak egyszer,
Még egyszer éleszd fel valómat
Javára nemzetemnek és hazámnak!
A még ki sem pihentnek ismét
Új harcra kell majd kelni nem sokára.
El fogja a hazának állapotja
Szivét egészen hív fiának;
Nincs kedv, öröm, míg a hazát boldognak
Nem tudja, annak a világon;
Halmozza bár reája a szerencse
Minden javát kivánatos kincsének:
Nincs búja, nincs bánatja, mig hazáját

Veszély nem éri: ostromolja bár őt
Magán, ezer felől ezer bal s visszás
Eset, mirígyének, dühének
Legsúlyosabb csapásival.
A győzhetetlen bú azért nyom engem,
Mert nagy veszélyt látok feletted, nemzetem!

(Észre veszi Mátyást.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Hunyady János, Hunyady Mátyás.

H. János.

Illyen korán már nyughatatlan, mondd, hol
Csavarogsz te?

H. Mátyás.

Engem a nap ágyban
Ritkán talál; s ha ott talál keltével,
Ott hágy az engem délben is.
Lovagid körül forogtam, ott mulattam.
Sok nincs meg, a kiket szerettem:
Elvesztek, azt mondják. Leginkább bánom
Telekit, beszédes, nyájas emberünket:
Legalább az elbeszélte nékem mindég,
Mi, hol, mikor történt, s miképen.
Megtudtam én őtőle mindég
Azt, hol valál, és mit tevél te. Óh apám,
Te édes! engedd, hadd beszéljek én is
Szivem szerént egyszer tevéled.
Mindég lesem már tegnap ólta,

Hogy téged én egyszer magán kaphassalak.
Az urak ha majd eljönnek, itt lesznek pedig,
Mihelyt megértik, hogy te itt vagy,
Akkor megint hallgatni kell fiadnak.
Azt jól tudod, hogy mindenütt bucsút jár
Atyjához a magyar nemesség.

H. János.

Csak rajta hát! mondd meg, mi dolgod énvelem?

H. Mátyás.

(Kis ideig gondolkodva néz atyjára.)

Vert vagy-e, vagy veretlen? Azt szeretném
Én tenmagadtól hallani.

H. János.

Mi gondod arra, büszke gyermek?

H. Mátyás.

Mi gondom arra? S hát apámnak
Dicső nevére vagy gyalázatjára
Mi gondom? Az, hogy részt veszek,
Úgy mint te, mindenikben én is.

(Hunyady János mosolyogva hallgatja Mátyásnak tüzes beszédét.)

Rigómezőn hogy megszalasztott a török,
Sem enni nem tudtam, sem inni
Szégyenletembe', búmba'; láttál volna csak!
Még nézni is csak félve mertem másra.
Én győzedelmedről ugyan hallottam
Valamit; de azt tőled szeretném érteni,

Tőled magadtól, hogy egész csordultig
Megteljen a fiúi szív örömmel.

H. János.

Hogy hát ne szégyenljed magad, negédes,
Halljad magamtól: győztem, úgy mint mindég,
Mikor magam vezettem a hadkormányt.
Győztem, fiam! mert a magyarral volt megint
Az isten és a jó szerencse, a kik
Segédje és malasztja nélkül
Hiába kötjük fegyverünket.
Mindenkor a szerencse sem dicsőség;
És nem gyalázat a szerencsétlenség.

H. Mátyás.

Ezen szavadnál itt eszembe
Jut hajdan eldölt bajnoka
A még szabad s derék görög nemzetnek:
Annak dicsőség volt elesni;
S meggyőzni őt, szégyen gyalázat.
Ama Leonidas, apám,
Derék vitéz volt, s nagy hazafi.

H. János.

Halmokra hullott a török,
Kit a magyarnak bús haragja
Elért dühös boszús kezével.
És ezt magamtól hallanod,
Legyen tehát elég tenéked.

H. Mátyás.

Hálá az istennek szerencsés harcodért!
Az Ujlaky és Bátory
Negédes úrfiak letépték volna már
Minden dicsőségét nevednek:
„Bezzeg megadta volt apádnak,
„Leckét adott apádnak ismét a török,
„Ő sem különb, ő sem nagyobb, mint mások"
Ezt hallanom minduntalan nehéz volt.
Bezzeg megadtam én is osztán nékik,
Halljad csak: a múlt nyáron, itt Hunyadon,
Épen nevednek innepén,
Igen sokan valának a vendégek;
S mi estve hadjátékot inditottunk.
Rigómezőt ábráztuk a csatánkban,
Ők a pogánytábort vezérlék ketten,
Az Újlaky tudnillik és a Bátory;
Én a magyart magam, s — te voltam.
Mi csak tizenketten valánk, ők húszan.
Egy szép hatalmas szürke mént tett Bátory
András fel annak, a ki győz, jutalmul.
A fegyverünk öklünk s karunk volt
Egyedül; nem engedett egyébbel víni
Biránk, az ősz úr, azt itélvén:
Rosz vége lenne tréfajátékunknak.
Jól vélte; mert valóban úgy volt volna;
Harcunkat így is vér borítá:
Mert ennek orra, szája vérzett annak.

H. János.

Mondd még tehát: vert vagy-e, vagy veretlen?

H. Mátyás.

(Büszkén vállat vonítva.)

A szürke, harcunk díja, itt van Hunyadon.
E kis Rigómezőnkön én és a magyar
Nem a török lett nyertes, úgy van.
Paripámat a szendrői történetnek
Dijába s emlékére vedd el tőlem,
Apám! Ne vesd meg e csekély ajánlást:
Mert mondhatom felőle, hogy véremmel
Kerestem és erőmmel én azt.
A Bátory erősen állott s küzdött;
Övéle végeznem nehéz volt;
A többi mind leverve állott félre,
Csak ketten, ő és én, maradtunk. Végre
Levertem őt is, vérbe hagytuk egymást.

H. János.

(Nyájaskodva.)

Illyen vitéztől, a mit ád, illendő
Hogy elfogadjam. E helyett tenéked én,
Ha érdemes lészsz, oldaladra kardot,
Lábadra sarkantyút adok.

H. Mátyás

(Tüzes örömmel ugrik atyjának nyakába.)

Apám!

(Csak hamar mérsékli örömét ismét.)

De mondd meg, érdemem
Ki fogja megbirálni itten?
Az ittvalók között valóban
Ollyant csak egyet sem tudok;
Ha csak magad, vagy bajnokid nem?

H. János.

Az erős oroszlány férfiak —
Te légy, te féreg! a taréjos csirkét
Negédje, nézd, mint borzogatja?

H. Mátyás.

Ámbátor én még csak kölyök, de szintúgy
Mint ők, oroszlányfaj vagyok.
Nincs ember, a kinek ne mernék
Szemébe bátran nézni a világon.
Uram s apám vagy énnekem te,
S a földön első ember, a mint mondják,
S a legnagyobb bajnok s vitéz;
Mégis tenéked is szemedbe nézek
Még akkor is, midőn haragszol —
Feltéve azt, midőn nem én vétettem.

H. János.

(Alig titkolhatván el atyai örömét. Félre.)

A büszke, lelkes, nagyra termett gyermek!
Erős oroszlányfaj valóban!
Hálá tenéked istenem! megáldál
A házi boldogság legédesb

Örömével! ámbár részt vehetnem
E szent gyönyörűségbe' módom
S időm igen ritkán esik.
A lelkes és szives kegyes asszonytól
Illy nagyreményü két gyümölcs! —
(Égbe emelt szemekkel.)
Oh áldd meg őket, istenem teremtőm!

H. Mátyás.

Apám, te édes! mondanék
Valamit tenéked én, ha kedved és időd
Lehetne meghallgatni engem?

H. János.

Szólj bátran, édes gyermekem!

H. Mátyás.

Apám! az én kedves barátim,
Xenophon, Plutarch, Virgil, Lucan,
És Livius, és Curtius
Igen derék nagy emberek mind;
Szeretem s becsűlöm őket, és
Sokért nem adnám azt valóban,
Hogy vélek a püspök megesmerkedtetett;
De most meguntam őket immár,
Minthogy csak ülve, fekve társalkodhatom
Ővélek. Én inkább szeretnék
Olly híres és nagy dolgokat cselekvő
Bajnok lehetni, a kiről ezeknek
Mit írni tárgyok volna.

H. János.

Majd idővel,
Fiam, ha felnőttél, s megértél,
Akkor midőn eszednek és szivednek
Hasznát tudod majd venni, akkor,
Ha jámbor és igaz maradsz, ki tudja!
Lehet belőled ollyan ember.

H. Mátyás.

Szerelmes édes jó apám!
Óh vígy el engem most magaddal!

H. János.

Akkor, ha eljövend időd, elviszlek.
Most gyenge gyermek vagy te még,
Ki dupla hatszor jönni menni gólyát,
Fecskét Hunyad felett alig láthattál.
Elég korán ment harcba lám bátyád is;
Te sem maradsz sokáig itthon.

H. Mátyás.

Elhidd, apám, hogy én nem a fészekbe
Való vagyok már; mert sokat bajlódik
Anyám velem; s nekem nehéz és sajnos
Ezt tudnom éreznem magamban.
Gyakran, midőn fiúi szívemnek fáj,
Hogy szinte rág, mar és gyötör,
Anyámat ellenem haragra,
Méregre felgerjedve látnom:
Erősen azt teszem fel: így, amúgy leszek
Békével, így vonom magam meg;

Haszontalan! legottan elragad megint
Maradhatatlan, nyughatatlan,
Mindég magas tetőkre vágyó
Természetem, s eremben egyre
Forró szilaj vérem. Tanítóim magok,
Kérdezd meg őket, százszor is megvallják,
Hogy én ezer vénebb s nagyobbnál
Többet tanultam és tudok.
Azt, a mi egy magyar nemesnek otthon
Kell, mind tudom; most azt szeretném, s azt kell
Már megtanulnom, a mi legszükségesebb
Mind néki, mind hazánknak: a vitézkedést,
A harcnak és erőnek észszel szívvel
Üzött ezer s többféle mesterségét.
Nem csak Hunyadról, s nem csupán magamról,
Egész hazámról illik és kell nékem
Már a magyar javára gondolkodnom:
A hol magamnak hírt nevet,
A hol hazámnak fényt, hatalmat
Szerezhetek,

(János atyai örömébe elmerülve hallgatja Mátyást.)

hol élet és halál közt
Ordít, dörög, villog, csatáz
Az embereknek fergetege,
A háború, az én helyem már ott van.
Oda vágyok én már szívszakadva.

H. János.

Embert, nem illyen gyenge gyáva gyermeket,

Neki vált erős és bátor embert illet
A harc veszélye. Szívedet
Örökre félénkké, kicsinynyé tennék
Ijedelmi. Ember kell oda.

H. Mátyás.

Nagyobb az én szivem koránál.
Azért keményitettem én tehát meg
Valómat a sok munka s terhek által?
Azért tanultam volna szomjuságot,
Éhséget a hidegben és melegben
Szenvedni? fergetegben és záporban,
Zivatarba', hóba', szélbe' és esőbe',
Lovag gyalog járkálni, menni jönni?
Éltem veszélyével, mikor mennydörgött,
És villogott és csattogott,
A hegytetőkön, szirteken mászkálni?
Az ég alatt, a föld felett meghálni?
Azért tanultam volna én hát mind ezt,
Hogy itt anyámnak őrje lévén,
Száj-tátva, túnyán, resten, ásitozva
Szemléljem itt, ott a dicsőség földjén
Mások mi szép hírt és nevet keresnek?
Kinőttem én a dajkakézből.

H. János.

Holnap, ne búsulj, végzek én erántad,
Idődre gyermek vagy te még; de
Minthogy időd előtt imilly
Jól megtanultál férfi lenni,

Én téged emberré, vitézzé teszlek.
De megtanuld előre azt is:
Az engedelmesség legelső, s legfőbb
Erkölcse a bajnoknak: ez hibázván
Nincs érdem a vitéz erőben.
Mert nem szabad kényén: szabott határban
Kell járni a bajnoknak, a mint a fő
Kiszabja útját néki, módját, rendjét;
Köszönet különben nincs vitézségedben;
Nem hasznos, inkább káros a közjónak.
Eszedbe' tartsd ezt. Most te türj, és várj még.
Ha látom azt, hogy megtanultad ezt is,
Hát nem sokára dajkaölből téged
Én bajnok oldalamra mellém veszlek,
S a harcba elviszlek magammal.
(Mátyás szilaj örömmel ugrik atyjának nyakába.)
Eredj te a lovag sereghez mostan.
Anyád jön, a mint hallom. (Mátyás elmegyen.)

HATODIK JELENÉS.

Hunyady János, azután Erzsébet.

Hunyady.
(Örömmel néz Mátyás után.)
E gyermeknek
A lelke, szíve, vére tűzláng.
(Az ég felé emelt szemekkel.)
Te a teremtés míveit vezérlő
Nagy lélek! intézz jóra benne mindent!

Erzsébet.

(Férje eleibe lépvén.)

Ha gondjaidnak szántad a szép reggelt,
Szerelmes édes férjem! inkább várok.
Bocsáss meg a hozzád sovárgó szívnek;
De olly sovány fösvény idő jár
Hunyad felett, hogy csak rövid napokra, sőt
Órákra enged által a sors téged
Házadnak, és azoknak, a kik
Testekkel és a lelkeikkel
Egészen a tiéid. Óh!
Az illy szerencsét lesni kell szivünknek.

Hunyady.

Szivemre jőj, szivemre óh te kedves!
Ki által emberlétemet háromszor
Áldá meg a nagy isten itt a földön.

(Forrón ölelik egymást.)

Te hív, szerelmes párja életemnek,
Szülője két lelkes fajomnak!
Ki mindenik külön remekje lészen
A férfiúi érdemeknek.

Erzsébet.

Kiválva nemzőjök, te lévén
A gondolatja, érzeménye
Egész valómnak, a midőn én
Fogantatások olta őket
Méhembe' hordoztam, s magamból
Magammal úgy tápláltam és neveltem

Híreduek és nevednek a világra
Széjjel kitündöklő dicső fényében;
Miként fajoztak volna másra?
Miként ne lettek volna ők
Nagy lelked és szived sugári?

Hunyady.

(Erzsébet asszonyt kezénél fogván.)

E két fiúnak nagyra termett
Valója; virtusokra, érdemekre,
És díszre, becsre, hírre, névre vágyó
Tűzlelke, minden szépre, jóra, nagyra
Felolvadó, és bajnoki
Lángokkal égő szíve, mind ez
Egyedül csak édes, gondos és nagylelkü
Anyjok szerelmes míve, a te érdemed.
Enyim csak az, hogy férjed és atyjok vagyok;
És ez legédesebb szerencsém nékem,
Ez boldogít engem leginkább
Éltemnek annyit változó sorsában.
Mert én hazámnak s nemzetemnek embere
Lévén, sem atyjok gyermekimnek,
Sem férje édes hitvesemnek eddig
Szivem szerint még nem lehettem.

Erzsébet.

Én is hazámnak hív leánya lévén,
Ennen szerelmemet hazámnak
Áldozni régen megtanultam.

Hajh! öszvekeltünk olta én csak többnyire
Özvegy, igen ritkán lehettem
Férjemnek édelgő ölében
Szerelmet élő és lèhellő asszony.
Váltig törekszem és igyekszem
Magamat hazámnak szent szerelme által
Magamon s nememnek gyengeségén
Felülemelni, s megtagadni
Szivemnek érzeményeit;
Hiába! kedves párja, és magzatja
Után sohajtoz és kiáltoz szívem
Mindszüntelen. Nincsen hazánkban asszony,
Anya nincs, ki nemzetének annyit áldoz,
Mint én tebenned s gyermekimben.

Hunyady.

Mindegy az áldozat, legyen nagy,
Legyen kicsiny, ha mindene
Az áldozónak.

Erzsébet.

Ekkorig boldognak
Tarthattam én még veszteségem,
Minthogy, ha párom, vagy öregbik
Fiam nem is, de birtokomban
Volt még szerelmem egyik édes záloga,
Lelkére és testére nézve
Eleven szakasztott mása nemzőjének,
Magányos és öröm-kerülte özvegy

Bús napjaim vigasztalója,
Mátyás, szerettem kedvesem;
De ő is, ámbár gyenge gyermek
Még, már kivágy a sasfiként fészkéből,
És felsovárog a dicsőség
Napjához, atyja, bátyja példájára.
Ivanics, Turócy, kiknek a bölcs
Vitéz után sokat köszönhetünk, alig
Birhatnak immár a tüzével.
Az egy Vitéz tarthatja zabolában
Őt még, de ám ő sem fenyíték által,
Hanemha okkal, móddal, és szép szóval.
Nem retten ő meg semmire;
Ellenben a kegy s kérelem
Mindég szelíd bárányt talál őbenne.
Ha egyszer itt hágy engem ő is —

(Kifakadó könnyeit titkolni akarván.)

Akkor valóban lelke-, kedve-vesztett,
S talán közönséges pityergő asszony
S anya lesz belőlem Hunyadon.

(Hunyadynak mellére dől.)

Hunyady.

(Megindulását elnyomván, felséges hanggal.)

Szilágyi Erzsébet! Mihálylyal,
A nagy vitézzel, a törökrettentő
Bajnokkal egy test, egy azon vér,
Egy szív alatt termett mag, egy téjjel nevelt

Olly nagy s vitéz magyar faj! édes párom!
Szerelmes édes anyja gyermekimnek!
Ne légy hazádhoz mostoha!
Első az isten; ő utána a haza:
Óh, légy leánya, híve a hazának
Inkább, előbb, mint gyermekidnek!
Én élek értetek, s ha kell, meg is halok
Én értetek; de a hazáért,
A nemzetért halálba ontom,
Ha kell, egész házam magammal együtt.

Erzsébet.

(Felemelkedve.)

Kemény, de nagy szív! nagy hazafi!
Te életedben még balúl
Soha nem cselekvél; engedek tenéked
Azért, akármit és miként cselekszel.

(Vitéz János és a többi fellépnek.)

HETEDIK JELENÉS.

Hunyady János, Erzsébet, Vitéz, Bodó, Madarász, Capistran.

Hunyady.

Nézd itten a nagyváradit,
Házomnak érdemes barátját.
Isten hozott Hunyadra, hív barátom!
Midőn az ember tégedet még
A káptalanban papjaid közt

Gondol, te már itt vagy, hozott az isten!
(Megöleli, s a többivel is egyenként kezet fog.)

Erzsébet.

A jámbor és igaz barát
Mindenkor áldás és szerencse
A háznak; annyival nagyobb minékünk
E drága, ritka, bölcs, tudós jó férfi,
Vigasztalónk, atyánk, tanítónk.
Mi nyughatatlan volt teérted Mátyás!
Hozott az isten!
(Körülnézi a jelenvalókat.)
Oh ha így szállhatná
Mindég az áldás házomat!
(Egyik kezével Hunyadyt, másikkal Vitézt fogja.)
Szivemnek egy a hía még csak;
Egyéberánt bátran magának tarthat
A nagy világ mindent, nekem több nem kell.

Vitéz.

Szeretem, becsűlöm, tisztelem szivemből
E házat, olly sok érdem és dicsőség
Felséges egyházát: magyar hazánknak
S Romának innen árad a világra
El fénye, híre és hatalma:
Imígy ereszt világot, éltető erőt
A földgomolyra a nap a magasról.
E ház szerencsém temploma,
Oltára háláimnak. A mi jót vehet
Az ember itt a földön, az mind innen

Ömlött reám; s így a mi jó
Származhatik belőlem, az megint ide
E házba folyjon vissza életemből.
Ugy áldd meg isten Hunyadyt, mint szívem
Kívánja, s lelkem érte buzgón
Imádkozik!

Capistran.

Mi erre Áment mondunk
Valamennyen itten. Béke és dicsőség
E háznak! Ennek lelki testi érdeme
S bajnok hatalma által újra s szebben
Virágzik innen túl keresztje
A Bethlehemben születettnek.
Áldás Hunyad vitéz urára!
Ezer közül az isten őt választá
Erejét, hatalmát itt alatt hirdetni,
S az emberekkel szerte esmértetni:
Ő lesz az angyal, a ki az
Egész kereszténységet eltiporni
Indúlt dühös sárkányt le fogja
Tapodni, a világ határit végig
Riadó dicső örvendetes robajjal.

Hunyady.

Tiéd karom, nagy isten, és hazámé!
Fordítsd, ha úgy tetszik, dicsőségedre,
És nemzetem javára, oltalmára!
Mindnyájan, a kik itt körültem vagytok,

Szivem baráti, életem bajtársai!
(Capistranhoz)
Kivált te, jámbor szent atya,
Ki szembetűnőképen áldott vagy sok
Mennybéli kegygyel és malaszttal!
Ne légyen itten terhetekre,
A mit fiamról véletek közölni
Jónak találtam, tőlem itt megérteni,
Míg házom a jövő menő vendéggel
Egészen el nem tellik, és szivünkben
Meg nem rekednek a barátságnak csak
A csendben ömlő érzeményi.
Igen bizonytalan, barátim,
Melly percenetben kell meg itten hagynom
E házat, és mikor kerülök ismét
Hunyadra. Mátyás már megúnta
A dajkaölt; erővel ember lenne.
Korát tekintvén gyenge még a gyermek;
De teste, szíve, lelke és elméje,
Most anyja, majd
(Vitézre mutat.)
e ritka férfi által
Szeretet s barátság közt kegyes gondokkal
Táplálva és mivelve lévén, messze
Haladja már korának állapotját;
Azok közé törekszik ő békétlen,
Kik létek' embertársaiknak szép, jeles,
Nagy tettek által tudni adják.

Mindent magára hagyni, tőlem
Nagy oktalanság volna s vétek;
De néki nem kedvezni semmit
Dicséretes vágyában annyi volna, mint
Az ég felé repülni vágyó sasfiat
Szoros galambfészekbe zárni, fojtani.

Vitéz.

Intézni kell, nem fojtani
Emelkedő lángját az ifju szívnek.
Nevelésnek a hibája mindég,
Ha Lepidus lesz, a kiből tán Caesar
Lehetne nagy tulajdonára nézve.

Capistran.

Úgy vélem én is. A vitézség
Tulajdon és természetes
Erkölcse minden férfiúnak;
Egyházinak, világinak szükséges:
Ez által őrzi, tartja, védi
Az ember, a mi néki édes, drága, szent!
Éltét, magát, nemét, vagyonját.
Csak a vitéznek áll erősen
Hazája és vallása a veszélyben.
Észtől vezérelt szíve által lett úr
A föld s az állatok felett a férfi.
A gyáva, a félénk, bolondja
Játéka minden zörrenő levélnek.

Hunyady.

Azért tehát, hogy e dicső láng

A nagyra születettben el ne fúljon,
Hanem korával nőjön inkább,
Őt holnap a kardommal áltövedzem,
S beiktatom jeles vitéz rendünkbe;
Valamint tevék idősb fiammal;
Valamint cselekvék énvelem jóltévőm,
Nevelőm, királyom, boldogult Zsigmond úr,
Mátyás korát alig haladt időmben.
Holnap tehát Hunyadon innep lészen.

(Capistranhoz.)

Akkor te jámbor szent atya,
Vitéze a szent hitnek és vallásnak,
Vitéze a keresztnek! áldd meg őtet
És fegyverét.

(A többiekhez.)

És ti, barátim!
E gyermeket bajtársnak elfogadni
Magatok ne szégyenljétek.

Bodó.

Mint fájna szívünknek, ha tudnánk,
Hogy ezt gyaníthatod felőlünk!
Csupán neved, vagy, a mi több, árnyékod,
Elég dicsőség már minékünk.

Erzsébet.

(Fájdalommal.)

Mátyás fiamtól is tehát már
El kell szakadnom? Hajh! mi lesz szivemből!

Hunyady.

Nem úgy, anyó, nem! Itt marad
Ő még tenálad, és tanúl tovább is.
Csak hogy ne tartsa őt kötözve,
Csak hogy ne nyomja őt korának
Pórázza. Így jól lesz, barátim, nemde?

Vitéz, és a többi.

Jól lesz! igen jól! Bölcsen!

Madarász.

Én szivemből
Örvendek e történeten.
E gyermekért, azt mondhatom
Lelkemre, én élek halok.

Vitéz.

Hát én, ki őt közöttetek legjobban
Esmérem? Óh halljad Hunyady!
Halljad te nagylelkű anya,
Kinek tejével szopta, a mit
Őbenne most méltán csudálunk,
Milly érzemény csirázik a szivében:
Minapában egykor elbeszélvén néki
A régi Romának dicső történetit,
A lelke mint emelkedett szemlátomást;
A szíve mint dagadt, s miképen csillogott
Gondolkodó arcában ellábadt szeme,
Egyszerre köny fakadt szeméből;
Csecsemő korától fogva sírni

Nem láttam őtet még soha;
Kérdvén, mi okból sírna, azt felelte:
„Azért, mivel sorsom Kolosvárott, s nem
Romában engedett világra lennem,
És ennyi esztendők után:
Akkor szerettem volna élni, és ott,
Nem most, nem itt; most itt apámon
Kivűl alig van egynehány nagy ember.“

Hunyady.

Mi lesz ezen korán megért gyermekből!

Bodó.

Ki jön felénk amott sebes lépéssel?
Mátyást vezetve? Rozgonyi
Ha nem csalódom? Ő, s pedig Nándorból.

NYOLCADIK JELENÉS.

Rozgonyi Rajnáld, Hunyady Mátyás, és az Előbbiek.

H. Mátyás.
(Rozgonyi kezét fogva.)

Apám! barátunk Rozgonyi
E percenetben érkezett Nándorból.

Erzsébet.
(Magában.)

Jó a barát, de rosz bizonynyal a hír!

Rozgonyi.

Apánk! vezérünk, Hunyady, idvez légy!
Mindnyájatoknak jó szerencsét Hunyadon!

H. János.

Isten hozott, vitéz barátunk!

Rozgonyi.

Hálá az égnek! jól jövék Hunyadra.

H. János.

'S mi hírt hozál Szilágyitól minékünk?
Előre is gyanítom immár.

(Az utolsó beszédek alatt Erzsébet asszony Mátyást ölelgette. Mátyás egy tüzes ölelés után kifejtőzik anyja karjaiból, és Rozgonyira figyelmez.)

Rozgonyi.

(Körültekinti a jelenlévőket.)

Itt nincs okom, hogy titkolódjam,
Látom, barátunk minden ember.
Szilágyi sógorod köszöntet téged,
Köszönti húgát általam, s jelenti:
Hazánkra napkelet felől rettentő
Nagy fergeteg, nagy háború vonódik:
A büszke, bosszús és dühös Mohammed
Vesztére törvén a magyarnak
S egész kereszténységnek, olly temérdek
Harcolni kelt törökkel indul ellenünk,
Hogy annyi embert egy csoportban
Képzelni is már rettenet.
Most a napokban érkezett kémünknek
A híre szóról szóra ez:
Nagy esküvéssel hirdeté Mohammed,

Hogy néki vagy tenéked el kell veszni.
Szilágyi és László fiad,
(Ki általam köszönti atyját anyját,)
Nándort, az országnak lakatját,
Egész erővel, mind halálig védik;
Ők a csapást, a míg lehet, kiállják;
Ők, a mit ember tenni képes, megteszik;
De a hazára, nem magokra nézve,
Kérnek, siess alá; halandók ők is.
Egyedül tebenned bíznak és reménylenek.

Erzsébet.

(Félre.)

Szorúlt hazám! kedves fiam!

H. János.

Mind ezt előre láttam, és jelentést
Már tettem is Romába a pápának.
Sőt kértem a császárt magát is,
Ki bárha fösvény, jó keresztény,
Segítse tőszomszédjait;
Segítse visszanyomni a dühös pogányt;
Mert ez ma minket, holnap őtet dönti.
Igérte is, hogy tíz ezerrel
Jövend, ha rákél, védni onokáját.
De „tedd magad, ha jót akarsz“ közmondás.

Rozgonyi.

Egy posta érkezett Budáról is, talán
Jobb hírrel. Itt jön. Nézd! ha nem csalódom.

(Horváth Pál sietve lép be.)

KILENCEDIK JELENÉS.

Horváth Pál, és az előbbiek.

Bodó.

Horváth barátunk!

Rozgonyi.

Ő valóban;
Majd meg sem esmérem sietségemben.

Horváth.

Idvezlet és áldás tenéked, jó apánk
János, barátidtól Budáról.

H. János.

Isten velünk, s a hív barátság!
Örömöt te sem hozál, barátom?

Horváth.

A jó idő, úgy látszik, eltünt
Egészen a hazánk egéről.
Szeretet, barátság, tisztelet hozott ide
Engem tehozzád illy sebes futással;
S megelőztem a száraz, hideg,
És lomha szolgálat menését.
Előbb elindítá Hunyadra Dócyt
A nádor, egy levéllel, a királytól,
Mintsem megérkezése bécsi
Követinknek a fülembe jött;
De Dócy bár estvére érkezhessen.
Arad felé kerültem őt el.

H. János.

A bécsi ellenség, tudom,
Roszabb az alsónál: csatával nyilván
Üt ez miránk, és a vitézebb nyertes
Az öszvemérkezett erőben;
Ott lesben áll a gyilkos, és orozva csap
A rókaként a védtelenre.
Ulrikot értem, a gonoszt, ravaszt itt.

Horváth.

Megérkezett hát a követség Bécsből:
Leveledre olly halálos ellenséged
Lön a király, hogy tőle jót már sem magad
Ne várj, sem a kik híveid, ne várjanak
Őtőle legkisebb kegyelmet többé.
Ő szépen ír tenéked; édes szóval
Hizelkedik, kedvez — ne higy szavának;
És Bécsbe hív; ha jót akarsz, ne menj, maradj!
Az álnok Ulrik cimborája győzött;
Lelkét egészen a királyba önté;
A gyáva gyermeket magáévá tevé
Egészen; ő uralkodik: László csak
Árnyéka és viszhangja néki.
Veszély, halál vár nyilt karokkal mindenütt,
Az érsek, Országh, Bátory, Perényi ezt
Izenik Budáról általam tenéked.
Bizonyítja ezt Eitzing barátod;
Ezt súgta titkon Ágnes is,
Kiben csak az kár, hogy — királyi ágyas.

Erzsébet.

Hatalmas isten! nincs-e hát kezedben
E latrokat büntetni ostor?

Capistran.

Tanuld meg, asszonyom, barátném!
Jobbjában istenünknek a kegyelmek,
A jámborok áldó jutalma;
Baljában istenünknek a nagy ostor,
Feddő jutalma a gonosznak,
Érdem szerint függőbe' vannak szüntelen.
Ő tudja itt ezt áldani,
Csapkodni ott azt, mint s mikor kell.
A jóra, bölcsre és igazra
Bizzuk magunkat s őket is.
A jámbor, a nagy bajnok, a ki
A felfeszítettnek keresztjét védi,
A hív s igaz, viszont megoltalmaztatik.

Erzsébet.

Hiszek s reménylek, szent atya!
Mert édes enyhet lel szavadban szívem.

Vitéz.

Akármi történjék, tudom, hogy atyját
A nemzet el nem hagyja, a míg csak lehet.

Horváth.

Mindent megírt az érsek a szentséges
Atyának.

Capistran.

És mindent megírok néki
Legitten én is voltaképen.

H. János.

Menjünk, barátim! és ne hagyjuk házi
Öröminknek és a hív barátság kedvinek
Szentelt kevés időnket a bú
És aggodalmak által ellopatni.
A sok lator, gonosz, irígy gazember
Ezt a kies természetet pokollá
Tenné. Ne engedjük! s emelkedjünk fel
Az önnönérzés által a mennybéli
Felséghez, a ki látja, tudja, ismeri
Minden lehelletünket. — Így volt mindég;
Keverve volt mindenkor a jó roszszal.
Gyarlók vagyunk szegény halandók;
Azért kövessük a dicső megváltót:
Az ellenünk vétőknek adjunk szíves
Bocsánatot; de el ne hagyjuk
Tipratni általok magunkat.
Kiki megfeleljen, a hol áll, a helynek.
Kiki teljesítse, a mivel lélek szerint
Istennek, embernek s magának tartozik,
Ég föld szakadna törne bár fejére.
Bizzunk egyébiránt az égbe'. Menjünk!

(Valamennyen elmennek. Erzsébet és Mátyás indulatosan ragadják meg Hunyady János kezét mentekben.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

(Egy falú közel Bécshez. Két felől erdő Az út a falún megy hosszat. A történetnek helye a szélső ház.)

Hunyady János, Rozgonyi Sebestyén, Horváth Pál.

Hunyady.

Nyilvánvaló istentelen szándékjok.
Így bánnak ők velem, barátim!
Látjátok, a kaján irígység által
Így lesz pokollá a világ;
Így lészen ördöggé az ember.
Olly régi hív szolgálatimnak díja az,
Hogy készen áll majd mindenegyik
Tipródni, hóhérkodni rajtam.

Rozgonyi.

Jelen vagyunk mi, édes apja minden
Magyarnak, élni halni érted és veled.

Horváth.

Csak öszvekoncolt testeinken
Mehet keresztül útjok életedhez.

Hunyady.

(Megrázván mind a kettőnek kezét.)

Mit monda csak Lamberger?

Rozgonyi.

Azt beszélé,
Hogy Bécsen innen egy követség vár teréd,
Menedéklevéllel, fényes és olly számos,
A millyen olly nagy érdemekhez illik,
Mint a tiéid; ennek Ulrik
Maga a vezére; s a király Bécs végén
Kiván elejbéd jönni egy sátorban.
A hely pediglen, a hová idéztek, ez.
Megelőztük őket; s jól esett. Csak jőjenek!

Hunyady.

Égig kiáltó gyilkos álnok szándék!
Kedves barátim! úgy van-e
Rendelve minden, a miként intéztem?

Rozgonyi.

Úgy van. Ne kételkedj felőlünk,
Szavad minékünk szent egyébiránt is.
Majd jobb felől öcsém, bal oldalról Bodó,
Hátúl pediglen Kanizsay ülnek
Reájok ő lovagjaikkal,
Mint a dühös szélvész, midőn kerekbe

Forogva, mindent, a mi nincs a földhez
Szegezve, lábáról ledönt, elkap, seper.
Lovagjaink köröskörül itt
Lappangnak a házakban; intésemre
Kirohannak, a hány ember annyi villám,
Leverni azt, ki rád haraggal,
Vagy száj-vonítva merne nézni.
Jaj volt teremni annak, a ki
Fejedre nem retteg kezét emelni.
Jobb és bal oldaladnak én és Horváth
Leszünk halálig el nem álló őrjei.

(Körültekintve tüzesen.)

Csak nézd amott, meg itt, meg ott és mindenütt,
Valahol csak egy kis hézagot vészsz észre, mint
Szikrázik egy pár sasszem a házakból.
Intésemet várják, lesik. Csak jönne,
Csak jönne már a cíliai tigris!
Mint borzad ő akkor, midőn véletlen
Itt majd oroszlányokra bukkan.

Horváth.

Csak jönne! a méreg habot vet bennem.
Hadd ferdenénk vérében a zsiványnak.

Hunyady.

Mondám, barátim! senkinek ne vétsetek,
Valamíg reám nem támad egyik.
Nem lesz barátom, a ki másképen tesz.

Horváth.

Ott por keletkezik. Talán ők jönnek?

Hunyady.

Közelget a porfelleg; ők bizonynyal.
Magát zsiványok ellen oltalmazni,
Nem tiltja, sőt javalja a természet.

Rozgonyi.

Ott vannak; ott ragyognak; a lóról most
Szállongnak. A csapat derék. Jaj néktek!

Hunyady.

Hadd jőjenek helyünkbe hozzánk.

(Ciliai gróf kisérőivel sebesen fellép, és az első beszéd közben mindjárt körülveszi Hunyadyt).

MÁSODIK JELENÉS.

Cíliai Ulrik, Lamberger, több német urak és lovagok. Hunyady János, Rozgonyi Sebestyén, Horváth.

Ulrik.

Melly ritka nagy szerencse, téged
Egyszer megint földünkön itt láthatnunk!
Hozott az isten, Hunyady!
És titeket mind, érdemes nagy jó urak!
Ha nem csalódom, Rozgonyi?

(Kémlés végett körülnéz mindent.)

Megvallom azt, hogy én királyom
Képét viselvén itt, Hunyadyn

Lett volna a sor, hogy magát
Hozzám alázza, a királynak tartozó
Jobbágyi tisztelet jeléül.
Egyébiránt is a tiédnél régiebb
Fejedelmi vérből származó jeles nemem,
Önnön királyoddal rokon személyem
Megérdemelték volna, hogy helyembe
Te jőj; de én ezt nem tekintém.

Hunyady.

Hahogy követ vagy, s a királytól küldve
Hozzám, te tartozál helyembe jőnni.
Én messze földről jöttem úgy is,
Midőn te sétálást tevél csak.
Időn kivül van itt azon versengni most,
Mellyik nemesb vagy régiebb közűlünk.
Hahogy az emberség, igazság,
Őszinte jámbor lélek és szív, s több illy
Tulajdonok tesznek nemessé minket:
Hát jól tudom, mellyik nemesb közűlünk.
Jobb, hagyjuk ezt most abba'. Hol tehát a
Menedéklevél?

Ulrik.

Nincs arra most szükséged.

(Ekkor Kanizsay hátulról, Rozgonyi Rajnáld jobbról Bodó balról az ő lovagjaikkal és két felől a házakban rejtve volt lovagok ott teremnek, és az urakat egészen körülfogják. Ulrik, és a német urak és lovagok megháborodnak.)

HARMADIK JELENÉS.

Kanizsay, Rozgonyi Rajnáld, Bodó, és az előbbiek.

Hunyady.
(Haragosan.)

Hol a király?

Ulrik.
(Őgyelegve.)

Nem messze itt reád vár.

Kanizsay.
(Tüzesen.)

Ne hidd, Hunyady! A királynak
Eszébe' sem volt, hogy kijőjön Bécsből.
Végére jártam mindeneknek.
Hálóba kívánt a csalárd keríteni
Téged velünk együtt; de rosszul sült el.

Hunyady.
(Lambergerhez.)

Hol a király? hol a levél?
Te szólj, hazugságnak követje, szólj most.

Lamberger.
(Rettegve.)

Úgy mondta ő nagysága, hogy itt
Nem messze volna a király.
Ő adjon arról számot, a mit mondanom
Kellett nevében; ő feleljen,
A cíliai gróf maga.

Ulrik.

(Magában.)

Hah! el vagyunk árulva, látom.

(Hunyadyhoz.)

Megvallom azt magam, Hunyady: egy kis
Boszút akartam rajtad itt most állani;

(Mosolyogva tetteti magát.)

Minthogy barátságodra eddig
Szert nem tehettem semmiképen,
Imígy akartam szívedet megnyerni,
Erővel és fortélylyal, a mint látszik;
De mondom azt becsületemre,
Nem volt eszembe' semmi véres gondolat,
A mint talán gyanítanod lehetne.

(Félve, akadozva beszél; hol egyikre, hol a másikra tekint Hunyadynak kísérői közül, rosz lelkiismérete attól tartván, hogy mindjárt öszvekoncoltatik.)

Azt meg sem álmodám, valóban, hogy te
Mint régi ellenségem úgy jőj
Imilly gyanúval; kérlek — ő felsége —

Hunyady.

Istentelen lator, zsivány te!
Belészakadtál a verembe, mellyet
Énnékem ástál, tenmagad most.
Reszketsz előttem, úgy-e, rosz gazember
Nézzétek őt, nemes barátim,
Nézzétek a gyalázatos gonosszat!

(Ulrik kisérőihez.)

Nézzétek itt mesterteket, ti

Alávaló szolgák, poroszlók!
Nézzétek a sátánt, kinek szolgálni
Istennek átka s büntetése rajtatok.

(Ulrikhoz.)

Nincs olly erő, melly tégedet
Ki tudna most ragadni a kezemből.
Csak egyet intek, és te itt előttem
Mindjárt ezer darabra szelve
Fetrengsz gyalázatos gonosz véredben.
Csak intenem kell —

(Ekkor a magyar urak és lovagok mind kirántják kardjaikat. A ciliai gróf cinkosaival együtt megrázkódik; fegyveréhez kap ő is, de nem vonja ki.)

Álljatok meg!
Égből jutalmat, emberektől
Dicséretet, hálát reménylhetnének, és
Teljes bucsút a szent atyától, a kik
Most téged itt pokolra küldenének,
Hogy a világon jámboroknak ostora,
Megtestesült ördög, tovább ne lennél;
De nincs közöttünk egy is, a ki
Becsületes kezét gonosz véredbe
Keverni itt ne undorodnék.
Élj hát gyalázatodra, szégyenedre
Tovább is, és ha még csak egy csepp
Becsületérző vér mozog szivedben,
Könyörögj ezen derék uraknak,
Hogy a mit itten láttak, azt

Tovább ne mondják senkinek.
Takarodj szememből — a pokolba, sátán!

(Ulrik és kísérői elvakarodnak teli szégyennel és boszúsággal. Hunyady gondolkodva áll.)

Kanizsay.

Apánk! nagyot vétél te mostan:
A megveszett dühös kutyát,
Ki tégedet mardozni vég vesztéig
Nem szűnik, itt most agyba fejbe verve
Leöldökölni legtanácsosabb volt;
S te azt, időn kivül kegyes, tán
Vesztedre, most elmúlatád.
Csak meg ne bánja ezt utóbb még házad.

Hunyady.

Csak a királyt kiméltem a latorban.
Helyünkön ők velünk, tudom,
Nem emberül tevők valának.

Kanizsay.

Csudálni méltó az valóban:
A legszelídebb, legkegyesb jámborság,
S a lelkes és erős vitézség
Egymást ölelve mint lakik szivedben.

Hunyady.

Menjünk, barátim! döglelet
Lehel reánk itt mindenütt.

(Elmennek.)

NEGYEDIK JELENÉS.

(Bécs. Királyi palota. Ágnes kisasszony szobája.)

Ágnes.

(Egy párnaszéken hever, könnyű öltözetben, pongyolán, indulatos ábrándozások közt; s honnan azután beszéd közben előlép.)

Egy mélyen érző, lelkes elmés férfival
Én boldogítva, boldogúlva
Hajh! melly szerencsés, melly igen szerencsés,
Boldog lehettem volna itt a földön!
Eljött azonban a gonosz csábító,
Ki még az Éden veszteségét
Véghez vivő sátánon is kifogna;
S a trónus és nagyság hiú fényével,
Pompával és hívsággal, és ezer'más
Reá beszélő ingerekkel
Megrészegítvén lelkemet,
Kiforgatott természetemből;
S mire kábaságomból magamhoz tértem,
S veszedelmemet megismerém,
Mire észre tudtam venni a gonosznak,
Egyébiránt bátyámnak, árulásit,
Hogy a ravasz gyalázatommal
Szándékozik nagy lenni, nagy maradni:
Hajh! akkor én már a királyi ágyban
Lelém magam fel meggyalázva,
S megfosztva legszebb, legnagyobb kincsemtől!

Melly gyenge, melly gyarló az asszonylélek!
Ritkán szerencse a közönségesnél
Érzékenyebb sziv, és világosabb ész
Az asszonyoknak nem szerencse,
Hanem veszély: nem bír ezekkel gyenge
Valójok a fellázadó
Indúlatoknak ostromában.
Így veszti könnyü és erőtlen volta
A gyenge sajkát a zajos habokban.
Im! engem arra juttatott, hogy
Cafrája lettem egy királynak.
Haha! egy királynak? egy szegény fickónak,
Kiben, kivévén a királyi fényt, nevet,
Nincs semmi ollyan lelki testi érdem,
Vagy kellem, a melly szívemet
Bájolni és lekötni képes volna.
Már megvan. Olly helyen vagyok most,
A honnan immár visszalépnem nem lehet,
Sem a világra, sem magamra nézve.
Vagy hát királynévá leszek;
Vagy hogy belé halok gyalázatomba. Mert
Ha csak királyi kedvesem kezével
Becsületem majd vissza nem szerződik:
Hát a királyi fényben és pompában is
Csak becstelen ringyó leszek
S maradok, s alábbvaló azon szüzeknél,
Kik engem itt szolgálnak és imádnak,
De meg tudák őrizni azt a kincset,

A mellyet én, gondatlan, elpazarlék.
Majd a jövendő fogja megválasztani,
Bátyám, ha áldást mondjak-e,
Vagy átkot én terád azért,
Hogy lettem, a mi most vagyok, teáltalad.
Most én csak elvárom, mi történik majd
Hunyadyval. Hiába titkolódtok;
Egész valótokon keresztül nézek;
S ha százfelé szakadna is pártonként
Ezen szegény gyermekkirálynak
Gyengén vezérlett népe: úgy intézem
Én dolgomat, hogy ellenem
Ne törjön egyik is közűlök.

(A király belép.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Ágnes, és a Király.

Király.

(Nyughatatlankodva, tétovázva.)

Kedves barátném! kénytelen vagyok megint
Hozzád folyamni: itt tenálad
Talán lecsillapodhatik majd
Kétes habok között nyavalygó szívem.
Öledben én gyakorta már,
Minden bajam felejtve, úgy el tudtam
Nyugodni, mint a gyermek a bölcsőben.
Most is talán —

Ágnes.

Mi lelt? mi baj, szerelmem,
Lászlóm? mi hozta kebledet [illegible]
Úgy látszik, a te szived itt most
Nem öröm tüzétől, félelem [illegible]
Remeg, dobog. Mi lelt? [illegible]

Király.

(Rövid ideig tartó hallgatás után.)
A ciliai gróf, az én [illegible]
Javamra kíván lenni [illegible]
Atya sincs, ki [illegible]
Jobban szeresse [illegible]
Kész tűzbe, [illegible]
Ugorni, s [illegible]
Csupán azért [illegible]
Hogy [illegible]
Mert, Ágnes [illegible]
S meg újra [illegible]

Ágnes.

Mindég igaz [illegible]
De [illegible]
Indulatos [illegible]
Kár, hogy [illegible]
És, [illegible]
Igaz, [illegible]
Ha még [illegible]
Való az [illegible]

A mellyet én, gondatlan, elpazarlék.
Majd a jövendő fogja megválasztani,
Bátyám, ha áldást mondjak-e,
Vagy átkot én teréd azért,
Hogy lettem, a mi most vagyok, teáltalad.
Most én csak elvárom, mi történik majd
Hunyadyval. Hiába titkolódtok;
Egész valótokon keresztül nézek;
S ha százfelé szakadna is pártonként
Ezen szegény gyermekkirálynak
Gyengén vezérlett népe: úgy intézem
Én dolgomat, hogy ellenem
Ne törjön egyik is közűlök.

(A király belép.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Ágnes, és a Király.

Király.

(Nyughatatlankodva, tétovázva.)

Kedves barátném! kénytelen vagyok megint
Hozzád folyamni: itt tenálad
Talán lecsillapodhatik majd
Kétes habok között nyavalygó szívem.
Öledben én gyakorta már,
Minden bajam felejtve, úgy el tudtam
Nyugodni, mint a gyermek a bölcsőben.
Most is talán —

Ágnes.

Mi lelt? mi baj, szerettem
Lászlóm? mi hozta kebled illy mozgásba?
Úgy látszik, a te szived itt most
Nem öröm tüzétől, félelem fagyától
Remeg, dobog. Mi lelt? mi furdal téged?

Király.

(Rövid ideig tartó hallgatás után.)

A cíliai gróf, az én bátyám, nekem
Javamra kíván lenni mindenekben:
Atya sincs, ki önnön gyermekét
Jobban szeresse, mint ez engem;
Kész tüzbe, vízbe és halálba
Ugorni, s mindent elkövetni értem;
Csupán azért is emberem,
Hogy szíveinket ő szerezte öszve:
Mert, Ágnes, a mit már ezerszer mondtam,
S meg újra mondok: hogy igen szeretlek,

(Megöleli.)

Mindég igaz volt, és igaz lesz.
De kár! igen kár! hogy ez a bátyám olly
Indúlatos, boszús, heves.
Kár, hogy irígye Hunyadynak,
És, mondhatom, minden magyarnak.
Igaz, nagyot vétett Hunyady ellenem,
Ha még igaz! de, jóllehet hogy úgy van,
Való az is, hogy ollyan ember, mint ő,

Hozzá hasonló bajnok és vitéz nincs
Talán egész világon. És most —
(Habozva járkál fel s alá.)

Ágnes.

Jeles valóban mindenegyik:
Ez hadvezér, amaz tanácsnok.
Hogy a világ Hunyadyról többet tart,
Igaz; de méltán: jámbor és nagy ember ő;
A föld nem ismer most jelesbet:
Mert még királya is nevet, hírt
S tekintetet nyer általa.
De Ulrik — ő is olly derék hív szolga,
Hogy egy király jobbat ne kívánjon soha.
Beh kár! beh sajnos, hogy imígy ellenkezők

Király.

Oh! mit nem adtam volna érte régen,
Ha öszvebékéltetni e két embert
Képes lehettem volna! Ez
Oka búmnak; ez szorongat engem!
Trónusra szülve lenni épen
Nem nagy szerencse: ingerelje,
Hóditsa bár szivünket ennek külseje,
Belől tekintve nem kecsegtet.
Magát, valóját megtagadni,
Bajos, nehéz és kellemetlen állapot;
S ezt egy király sem tudja elkerülni.
Kegyes, kegyetlen a király gyakorta

Szándéka s kívánsága ellen;
De kénytelen, mert úgy tanácsos.
Úgy volna jó, és úgy tehetnénk törvényt,
Ha minden emberszívbe látni
S olvasni tudnánk mi királyok.
De így igen könnyen hibázunk.

Á g n e s.

Ha foglalatját értem is szavadnak,
A cél homályos még előttem.
Ne fejtegesd, hogy bút szerezz magadnak,
Csupán bal oldalát királylétednek;
Vegyed fel azt is, a mi szép s jó benne:

(Elragadtatva büszke vágyaitól.)

Szép a királyok sorsa! szép s felséges!
Sok jót, sok áldást hinthet egy kegyes király
A földre, emberekre, mint a tiszta ég
Gyöngyharmatot, csak tudjon és akarjon!

(Visszatérve.)

Nyugodj meg, oh felséges ifjú!
Ha a király nem is, belát az isten
Minden kebelbe; s a mit a király hibáz,
Ha gyengeség okozta csak,
Azt helyre tudja hozni a mindenható.

K i r á l y.

Megvallom inkább hát tenéked,
Noha még előtted is titokban

Kivánta bátyám tartani,
De téged úgy tekintelek, mint
Egyik felét lelkemnek; és mivelhogy
Már meg vagyok győződve énhozzám való
Igaz szerelmedről, azért csak halljad:
Hunyady — már aligha életben van.

Ágnes.

(Elijedve.)

Hogy hogy? Az isten mentsen ettől!
Mind kardra hányna minket a magyar nép
Érette; isten mentsen ettől!

Király.

(Büszke felindulással.)

Attól ne tartsunk. Hol van, a ki bántani
Merné királyát? Tettem én már arról.
Veszedelmes ember volt ez a Hunyady
Mind trónusomnak, mind magamnak.
Ezt látta bátyám, látta Gara s többen is,
És engem is meggyőztek arról;
S valamennyen abban egyezénk meg,
Hogy életét veszeszsze; a mi eddig
Alkalmasint megeshetett.
Maga vonta ezt magának a fejére.
Az én kezem ki lessz egészen s minden
Esetre mosva hívtelen véréből.

Ágnes.

Iszonyodva értem, a mit itten mondasz.
Minthogy nem a pap, csak szerelmünk

Ada minket öszve, nincs jusom titkodhoz,
Egyéb az ollyanhoz talán,
A melly szerelmeinket illethetné;
Noha eddig én sem titkaidnak közre
Fecsegője, sem gátlója titkos
Szándékaidnak nem valék,
Kivált midőn javadra voltak.
De ha felveszem, hogy trónusod
S királyi fényed félre téve,
Nincs senki a világon itten,
Ki téged úgy szeretne, mint én,
Hát én személyedet, ha tudtam volna
Szándéktokat, nem annyira
László királyt, mint a szerettem Lászlót,
A kedves embert, visszatartóztatni
Kivántam, és ez jobb tanács volt volna.
Rosz hírbe, s még talán veszélybe
Keverhet ez majd tégedet.

Király.

Az én kezem ki lesz egészen mosva
Hunyady véréből; előbb is mondám:
Bátyám magára vállalá egészen.

Ágnes.

Nem lesz kimosva, nem, barátom!
Mert annak a vérében ártatlan csak egy
Király, kit a zsiványok, útonállók
Ölnek meg. A miket nevével,

Hirével és tudtával országában
Szolgái visznek véghez, annyi, mintha
Maga tette volna a király:
Mert a ki meggátolni képes
Valamelly gonosszat s nem cselekszi:
Az nem kevesbbé vétkes a tevőnél.
S ez a Hunyady volna ellenséged?
Ki leghatalmasb végrehajtó
Volt benne, hogy a trónus a tiéd most,
A mellyet ő, akár magának tartani,
Akár pediglen másnak adni,
Mint adta is volt egykor Ulászlónak,
Elég erős volt, és csak őrajt' állott?
Ifjanta, a midőn erősben égett
Keblében minden inger és indúlat,
Melly elragadja, és magas tetőkön
Hordozza a nagyobbra termett lelkeket,
Ifjanta sem hajhászta ő a trónust;
Most jutna hát eszébe? vénségére?
A cíliait sem merem
Terhelni méltatlan gyanúkkal;
Ő is, midőn s a hol lehet, javadra
Csavarna mindent a világon.
Boldogtalan vetélkedés,
Vagy félreértés fogta őket
Egymással öszveveszteni,
Népednek és magadnak is kárára.

Király.

(Ismét ellágyúlva és szánakodásra indúlva.)

Ez épen aggodalma és gyötrelme
Lelkemnek; ez zavarta fel nyugalmam!
Azolta már ellenkezőt is
Értettem, és sejtettem én magam. Kár!
Hogy a király is ollyan ember, mint más:
Ezerekre kell terjedni gondjának, s maga
Mégis csak egy embertehetséggel bir.
Te most meg új szeget verél fejembe.
Nem bántok én senkit, csak engem
Ne bántsanak; minthogy nem is hajlandó
Természetem vérengezésre.
Hah! Ulrik! Ulrik!

(Nyughatatlanságában a párnaszékre veti magát.)

Ágnes.

A szivnek illy habzása mindég
Becsűletére válik egy királynak;
Jele a szelíd és szíves emberségnek.
Nyugodj meg, édes kedves! A mit néha
Balúl akarna tenni gyarlóságból
Az ember, a sorsot vezérlő lélek
Gyakorta helyre hozza azzal, hogy legott
Megakasztja a dolog folyását,
És nem reménylett módra változtatja.

(A király mellé ülve, s vele édelegve.)

Az illy kegyes szelíd uralkodónak

Dolgát az ég vezérli titkon.
Az illyen érzeményre olvadó szív,
Az illy nemes gondolkozásu lélek,
Melly a köz emberekben is nagy érdem,
Szeretetre kénytő: melly imádandóvá
Tesz egy királyi ifjat a biborban!
László! szerelmem és királyom!
Ez' aggodalmad csalhatatlan
Jele jó kegyes szivednek, engem
Egészen új lángokba lobbant.
Hozzád való szerelmemet
Bennem meg' újra nőni érzem.

(Kezeit csókolgatja a királynak.)

Ah! hadd ömöljön olvadó szivemnek
Minden szerelmes édes érzeménye
Szeretetre olly méltó kegyes kebledbe!

Király.

(Szerelmes érzeményekbe merülve.)

Te, a kinek szerelme nékem legnagyobb
Örömöm, javam, kedvem, szerencsém!
Boldognak érzem létemet, valódnak
Szép testi lelki birtokában!

Ágnes.

Csak egyre kérlek, kedvesem, királyom,
Te, a kinek feláldozám legdrágább
Kincsét valómnak. —

(Szemérmesen a királynak mellyére borúl.)

Király.

Szólj, parancsolj!

Szolgád s királyod asszonya!

Ágnes.

(Könyörögve.)

Hagyj fel Hunyady üldözésén!

Király.

Örömest, ha él még.

Ágnes.

Él talán még.

Az igaznak és jámbornak a nagy isten
Maga szokta pártját fogni, s ügyét védeni.
Egyedül neved, hired, javad, szerencséd
A tárgya kívánságaimnak;
És ezt Hunyady tudja csak fentartani;
És ennek Ulrikon kivül barátja
Majd minden ember, boldog és boldogtalan.

HATODIK JELENÉS.

Cíliai Ulrik, Gara, az előbbiek, utóbb egy udvarnok.

Király.

(Szorgosan Ulrikhoz.)

Bátyám! beszéld el csak hamar, miként volt?
Bú-lepte arcádról itélvén,
Aligha vért nem onta most
Az átkozott kaján irigység? Szóljatok!
Hol van Hunyady? Él-e még? vagy meghalt?

Gara.

Most megy kevélyen vissza, a honnan jött.
Magam Budáról voltam épen útban,
Rettegve láttam egy egész vidéket
Fegyverrel elfogó hadát.
Én balra tértem, s ott vonám magam meg.

Király.

(Megörülve.)

Hálá az égnek! jól esett így.

Gara.

Szerencse, hogy minket veled, királyom,
És Bécscsel együtt, ő magával, mint szegény
Rabokat, le nem hurcolt kötözve.

Ulrik.

(Midőn mind ezeket Ulrik boszút lehelő indulattal beszéli, Ágnesnek mind tekintetéből, mind egész alakjából nyilván kitetszik ezen történet felett érzett öröme; úgy mindazonáltal, hogy azt maga is titkolni láttatik.)

Hunyady él még, él; de te
Öcsém! velünk együtt halálra készülj.
Ő Bécsben is sokkal nagyobb úr, mint te,
Legalább tenéked híved egy-kettő csak,
Hol ő ezerrel csak parancsol.
Mindent tudott ő már előre,
És minket ott egész sereggel vára.
Akárhová tekintek, ott is,
Meg' itt is árulódra, árulónkra
Találok. A veszély naponként több s nagyobb.

Hiába mondánk néki, hogy tetőled
Vagyunk elejbe küldve, jönne hozzád:
Büszkén fogadta s megvetette.
A mit felelt, megmondanom sem illik.
Utóbb tehát magunk menénk el hozzá,
Azon reménynyel, hogy ez itt utolsó
Megaláztatásunk általa.
Alig valánk ott véle szembe, mintegy
Kilökve a földből, csak ott termettek,
S kerekbe vettek számtalan lovagjai
Bennünket, elkészülve mind fegyverrel,
Mind gyilkoló szándékkal ellenünk. Talán
Mi annyi tízen sem valánk,
A hány ezer magyar körülvett minket.
Ez képtelen szörnyű merészség ellened.
Jól adta a nagy isten azt, hogy
Ott nem valál te is, királyom:
Most már talán sírnánk feletted!
Hogy egyszer ott szorúlva látott minket,
Ránk támadott, és szólanunk sem engedett,
Vagy mentenünk magunkat és jöttünket;
Hanem kevély, porig lecséplő szókkal,
Dörgő szidalmakkal lekáromolva,
Gyalázva, olly méltatlanúl üzött el,
Hogy ebbel is rút illy bolondul bánni.

Király.

Ez nem helyes történet, ez roszúl esett.
Sajnálom, annyival nagyobban,

Bátyám, mivelhogy téged illet.
De megbocsáss, bátyám, ha azt megvallom,
Hogy a dolognak illy kimentén mégis
Örvendek, és pedig nagyon: mert
Hálá az égnek! vér nem omlott.
Meggondolám én azt azolta jobban:
Nem illik a királyi méltósághoz,
Orozva bosszut állni ellenségén;
Minthogy az árulót keményen bünteti
Már úgy is a törvény maga.
Mért vonja készakarva népe átkát,
Gyülöletét fejére egy igaz király,
Ha nála nélkül ellehet,
Ha rend szerint is jól mehet kormánya?

Ulrik.

(Neheztelve.)

Olly hirtelen megváltozásán
Királyi felségednek én valóban
Nem győzök álmélkodni; meg nem foghatom.
Öcsém! akármi okra nézve
Tréfának ez valóba' sok lett volna.
A kedvedért s hozzád való hűségemért
Így meggyaláztatnom, s talán
Még öszvekoncoltatnom; ez valóban —

Király.

(Ulriknak kedvezve.)

Csakhogy szerencsésen jövél meg, bátyám!

Ágnes.

(Hizelkedve.)

Csakhogy megint nálunk s velünk vagy.
Megvallom: én féltettelek, jó bátyám:
Mert ismerem jól a te bajnok szívedet;
Ismerjük a Hunyadyét is:
Midőn imilly két bajnok öszvecsapna,
Mint két csatázó fergeteg — huh! borzadok;
Beh nem szeretnék köztök élet lenni!

(Elmegyen.)

Ulrik.

Magamra nézve én hiszem
Majd végzek a jámborral; és a rajtam
Mivelt gyalázatot letörlöm;
Vagy visszahányom rá magamról.
Cselekedj, öcsém, azonban, a miként magad
Alkalmatosbnak vagy tanácsosabbnak
Itéled. Én mindent javadra tettem.

(Egy királyi udvarnok lép be.)

Udvarnok.

Az érsek érkezett meg Esztergomból.
Szorgos beszéde volna felségeddel
A szent atyának s önmagának
Nevében, a mint általam jelenti.

Király.

Az érsek? és követje a pápának?
Mi dolga most velem? S ki van még vele?

Udvarnok.

Egyedül csak ő van itt maga.

Király.

Mindjárt megyek.

Ulrik.

(Az udvarnokhoz.)

Vezessed a királyi
Palotába.

Király.

Jól lesz. Csak vezesd el őt oda.

(Az udvarnok elmegy.)

Király.

(Ulrikhoz.)

Bátyám! tevéled is beszédem lessz utóbb.

(Elmegyen.)

(Ulrik és Gara magok maradván, jelentőleg néznek egymás szemébe.)

Ulrik.

(Mérges haraggal.)

Egész valóm méreggel és boszúval
Forr fel. Gyalázat, szégyen, a hogy én most.
Itt állok: eltiporva Hunyadytól,
Ezer kacajnak, gúnynak öklelt tárgya,
Kész csúfja ellenségeimnek,
Kinevetve még attól is, a kitől én
Vigasztalásomat reménylém.
Imígy pironkodik magában
Az oskolás gyermek, kit a tanító
Jól megfenyített vesszejével.

Gara.

Tagadhatatlan, hogy ebül van a dolog.

Ulrik.

Hiába hányom, rugdalom
Eiczinger ügyes cimboráját;
A hangyafészekként, ha széljel verjük is,
Meg' újra öszve, s még nagyobb csoportra
Verődve űzi gazdaságát.
Mig ezt egészen semmivé nem teszszük,
Addig haszontalan törekszünk.
Ez adta titkon s olly hamar
Hunyadynak tudtára szándékunkat.

Gara.

Ez úton inkább hátra mentünk, mintsem
Előre, úgy találom; és egészen
Uj útat, új módot, kelepcét
Szükség keresnünk, hogy elérjük a célt.

Ulrik.

A gyermek immár vérszemet kezd kapni;
S ma-holnap úgy nyakunkra nő,
Mint pásztorának a nyakára
Szokott idővel nőni s rajta hajtani
Az öklelő szilaj tulok,
Vagy rugdaló szilaj csikó. Ezentúl,
Meglásd, nehéz lesz véle bánnunk: mert már
Maga is tud és kiván akarni.

Az olly tanácsnok, a ki mindent,
Akármit és miként cselekszik a király,
Javalni és dicsérni kénytelen, midőn
Szemével és fejével egyre
Igent, bizonyt hunyorgat, int, hasonló
Egészen a vizslához, a melly farkát
Csóválni, hízelkedni el nem únja,
Ha jót, ha rosszat mond is a gazdája.

Gara.

Ez lenne még, ha így maradna,
Ma-holnap, úgy segéljen, a mi sorsunk.

Ulrik.

Haszontalan vezettem őtet
A szép, szerelmes hölgy ölébe,
Erő, velő hogy aszna benne, és a
Még meg sem érett lágy maradna és puha;
A békanép is jobb szerette,
A mint az agg regék beszélik,
A néma törzsököt királynak
Az őt emésztő esztragok helyett, de
Szerezve könnyebben van egy ember, mint
Feldúlva. Tudjuk meg, mi hozta Bécsbe
Az érseket; mert még ez is barátja
Hunyadynak. Menjünk, öcsém!

(Elmennek.)

HETEDIK JELENÉS.

(Palota a királyi várban.)

A király, és Széchy Diénes az érsek.

(Együtt lépnek be.)

Érsek.

Az isten és nagy asszonyunk oltalma
Környezze meg személyedet,
Uram királyom, trónusoddal együtt!
Légy idvez!

Király.

Örvendek tenéked, Széchy!
Mi jót hozál nekünk?

Érsek.

Ne örvendj,
Uram királyom, most az egyszer! mert talán
Keserű leszen tenéked, a mit mondok.
Ne várj te tőlem semmi jó hirt:
Mert el vagyunk mi hagyva istenünktől,
S malasztiból kizárva bűneinkért,
Mert a mi most történik itt a földön,
Az mind pokol-sugalta, sátán-
Szerzette, kárhozatra hányó
Istentelenség és gonoszság.
Amaz idvezítő szent világot, mellyet
Az istenember boldogításunkra,
Kínszenvedése, vére és halála
Által, keresztjén függve nékünk gyújt vala,

Most a pogány vakság, setétség oltja el;
S halálos éjbe, gyászba dönti napját,
S feldúlja létét a kereszténységnek.

Király.

Előbeszéded, szent atya,
Valóba' nagypéntekre is beillene.

Érsek.

A szívet, elmét borzadással töltő,
S magok körül átkot, veszélyt terjesztő,
Istentelen, szörnyű gonosz történetek,
A mellyeket nem mondhatom személyes
Erkölcstelenséged szerez közünkbe;
De gyáva elnézésed, és kártékony
Helybenhagyásod —

Király.
(Haragra lobbanva.)

Pap! javaslom,
Gondold meg azt, hogy a kivel beszélesz,
Fejedelmed és felkent királyod!
Ha jót akarsz, vagdalkozó
Nyelvedre féket vess, különben
Torkodra forr éles beszéded.
Az alattvalónak, bár ha éltes, sem szabad
Legyalázni a felséget, ám ha ő még
Fiatal s tapasztalatlan is.
Takarodj szememből! s jőj megint,
Ha szádba más nyelvet vevél.

Érsek.

Hahogy nehéz tenéked ezt tőlem mint
Alattvalódtól hallanod, bocsáss meg!
A jó dologba' felhevült szorgalmam
Majd elfelejteté velem —

(Elővezi, és oda nyújtja a királynak III. Calistus romai pápának levelét, mellyet a király hamar általfut.)

Itt van Calistus pápa szentségétől
A meghatalmazó levél.
Olvasd el, és hallgass meg engem,
A bús atyának bús követjét.
Személyedet, vagy trónusod megbántani,
Mint látod, itten nem lehet szándékom;
De félretévén minden udvarhímet,
Tekintetet, politicát, mezitlen
Állítom itt elődbe, a mi eddig
Ravaszúl takarva volt előtted
A szent igazságot. Ne vedd rosz néven.
Ezt dupla tisztem hozza most magával:
Mert én vagyok, ki a magyar koronát
Fejedre, s a magyar hazának sorsát
Szivedre tettem, olly korodban,
Midőn tenéked még anyád emlője volt
Egész világod, s minden életed; s csak
Hunyady karja a te bátorságod,
Védelmed, oltalmad, s csak ő barátod.
Meg' én vagyok, ki mind azolta

Áldást, dicsőséget, szerencsét kértem
Reád az égből boldogúlásodra.
De én vagyok megint az is,
Ki néked a kereszt nevében,
Ki néked a nemzet nevében szól most,
Úgy mint fiához a szerelmes bús atya.
Hallgass meg engem, és vegyed lelkedre!

Király.

(Megindúlva.)

Nyisd meg tehát, atyám, előttem szívedet!
Csak arra kérlek a dolog javáért:
Sértő szavakkal ellened ne háboríts!

Érsek.

(Szíves hanggal.)

László! te üldözője vagy Hunyadynak?
És nem csak elnézője annak,
Miként törekszik őt veszélybe dönteni
A cíliai gróffal öszveesküdt
Irígy, gonosz, embertelen vércimbora;
Hanem kegyetlen részvevő is abban,
Hogy a derék orozva fosztasson meg
Egyedül hazája és királya hasznát
Javát lehellő életétől!
Mit véthetett teellened, királyom,
Ez a Hunyady, hogy magad kivánhass
Hóhérja lenni a dicsőnek?
Vérét te mért szomjúzod a jámbornak?

Király.
(Megilletődve.)

Inkább szeretnék én barátja lenni,
Mert tisztelém öt, mintsem ellensége.
Annak nem egy jelét adám már.
Hogyhogy öleljem öt barátságommal,
Midőn személyemet naponként sérti?
Midőn levetni trónusomról,
S helyettem önmagát belé helyhezni,
Nyilvánvaló szándéka a dölyfösnek?
Szabad legyen tehát, akár hogy tetszik,
Legyalázni és tiporni azt,
A kit te kentél fel királynak?

Érsek.

S te elhiszed mind ezt azoknak,
A kiknek a világon egy becsületes
Szív sem barátja, csak magad? mert el vagy
Ámítva csalfaságok által.
Hibás igazlátó az, a ki
Midőn itél, szivét, eszét
Nem osztja egyiránt fel a felekre.

Király.

Amazoknak ellensége, Hunyadynak
Barátja, hátha most fejedre szólál?

Érsek.

Nem úgy, királyom, nem valóban!
Már rég magyar király lehetne Hunyady,

Ha, mint gyanítod, arra vágyott volna:
Mert bírta szívét a magyar nemzetnek;
Mert bírta a királyi pálcát, koronát;
Sőt még, ha kívánná, letépné, hidd el, azt
Most is fejedről a magyar nép, s édes
Örömmel a fejére tenné; legitt'
Király lehetne ő: de nem kell néki.
Oh térj magadba! és tekints
Mélyebben a dologba, mellytől néped,
S tennen-magadnak sorsa függ.
Míg Hunyadynak itten ellenségivel
Küszködni kellett, míg az ország
Javára tett intézetit
Ulriknak áskálása felforgatta, nézd!
Időt s erőt nyert a török, rég forralt
Mérgét, haragját most reánk okádni,
És eltökélett nagy gonosz szándékát,
Hogy a közönséges kereszténységet,
Főképen a magyart kidúlja,
Örök gyalázatunkra végre hajtani:
Mert minden órán eljövendő, tüzzel
És vassal eltiporni téged s minket,
S a hold alá temetni a keresztet.
S te elfelejtvén, a mivel hitednek,
S népednek esküvés szerint adós vagy,
Úgy mint keresztény ember és apostoli
Király — az isten büntetése rajtunk! —
Nemcsak nem ügyelsz néped oltalmára,

Hanem magad segíted azt gátolni.
Sőt még Hunyadyt is, ki inségünknek
Egyetlenegy reménye s bizodalma,
Ijedelme, rettenetje a félholdnak,
Még őtet is kivesztenéd közűlünk?
Hazánkat illy veszélybe, a miolta áll,
Még eddig egy király sem ejté.

Király.
(Ismét felindulva.)

Ki ád hatalmat néked arra,
Hogy így merészelj énvelem beszéleni?
Jobbágy te, a felkent királylyal?
A pápa? itt nem ismerem hatalmát.
Nem gyóntató szék a királyi trónus;
S urad vagyok még ott is én tenéked?

Érsek.

A nagy király mennyben, ki bírád és urad;
A szent igazság, és hazánk törvénye,
Kik a gonoszt gátolni, minden jámbort,
Igazat lekötnek lelkeikben.

Király.

Mindeddig a török határról
Még semmi rosz hírt nem vevék.

Érsek.

Habár titokban tartja is,
Maga tudja Ulrik, melly gonosz szándékra:
Halljad, királyom, tőlem az

Ellenkező hírt, és vegyed szivedre;
Szilágyi és Hunyady László
Jelentik ezt szorgolva a rendeknek:
Kétszázezer fegyvert fogó,
S vezére mérgét és dühét lehellő
Pogánynyal indúlt meg Mohammed ellenünk.
A merre megy, mérföldeket lep tábora;
Alatta a föld reng, nyög és elpusztúl;
Azon dagályos gondolat s feltétel
Hordozza felfúvalkodott valóját:
Mint égben egy az isten, úgy a földön is
Egy úr s király legyen, s ez ő lesz:
Mert végre vinni ezt, az isten néki
Adott csak észt, erőt, hatalmat.
S e szörnynek eddig csak Szilágyi állhat
Ellent; de meddig, tízezerrel?
Mert Hunyadynak Ulrik itten
Más dolgot és munkát adott.
És így mi jót reménylhetünk már?

Király.

(A ki eddig ijedtségének jeleit adta koronként.)

Rosz hír valóban! nagy szerencsétlenség!

Érsek.

A Vaticánig elhatának
Hunyadynak üldöztetési, mellyek
Akadályt vetének a vitéznek,
Hogy a keresztet védni készülhetne.
Úgy állok én most itt előtted,

Mint pápa szent atyánk követje, és te
Királyom, úgy hallgass meg engem:
Ez a Hunyady, kit te gyűlölsz, üldözöl,
Nem a tiéd csak; úgy tekintsd őt, mint azt,
Ki a kereszténységnek ügyét vállain
Hordozza, mint egyetlen egy reményét.
Övéle győznek, véle verve vannak,
Kik tisztelői a keresztnek,
Kik isten útján járnak itt a földön.
Kegyében, irgalmában adta isten
Népének ezt a jámbor és nagy bajnokot,
Hogy lenne néki elhagyott ügyében
Védője, s gyámolója inségében.
Istennek és hazának adsz te számot,
Ha őt gonosz tanácsnokidnak mérge
Által kiveszni engeded.
Ez a Hunyady, kit nem ismersz,
Kit minden ember a világon
Szeret, dicsőit, tisztel és magasztal,
Mint jámbor embert, s most legelső bajnokot,
Kit régi, jobb lelkű atyáink,
Mint szentet, úgy tisztelnek s áldanak vala;
A kit korunknak a magyar
Utóbb irígyel, s átkokat mond
Azokra, a kik üldözői voltak;
A kit csak az gyülölhet, a ki olcsón
Maga nagy szeretne lenni, és Hunyady
Nagy érdemének tiszta napfényében,

Akármiként fúvalkodik, mégis csak
Nyomorúlt, silány, kicsiny gazember volt s marad:
Egyedül ez a Hunyady a védangyal,
Kinek hatalmas karja a török dagályt
Most visszaverni képes itt a földön.
Esméri a vitézt Mohammed,
Minthogy sajog még most is a seb, mellyet
Hunyady már több ízben ejtett népén;
És büszke vágyának csak ő, Hunyady,
Egyetlenegy nagy bökkenője.
Hogy még erősen ülsz atyáid trónusán,
Egyedül Hunyadynak köszönheted te.
Engedd csak őtet a kaján irígység
Patvarkodási által elnyomatni,
Vagy kényszerítni, hogy elúnván a sokat,
Elvesse országidnak illy zavarban
Javadra olly híven viselt kormányát,
S menedékre, nyugalomra csendes
Várába menjen, s minket árván hagyjon:
Hát jaj tenéked! Jaj minékünk!
Valahány sohajtást ott Hunyady szíve
Hazája inségében égbe küldend,
Mindannyi vád lesz az királya ellen
Az égi nagy bíró előtt,
Kinek haragja megtalál bizonynyal:
El fogja tőled és nemedtől venni,
S idegennek adni messze terjedt birtokod,
Olly sok királyi szivnek égő szomját;

És így te fognál majd utolsó lenni,
A kit nemedből én királynak kentem.
Azért, királyom, térj magadba!
Gondold meg, orvosold meg, a mit isten,
S a nemzet ellen Hunyadyban
Balúl tevél; ha a deréknek érdemét,
És a mivel te a vitéznek tartozol,
Képes lehetnél is felejtni.
Méltatlanul bántál te Hunyadyval!
A háladatlan ember a legrútabb
Szörny a teremtett állatok közt.
A háladatlan szíveket
Meg szokta ostorozni a sors.
Oh kérd az istent, hogy ne bünhödj
Hunyadyért, kinek nagyot vétettél!
Vedd szívedet kérdőre, szállj magadba!
Ne hidd, akármit súg füledbe
A fondor álnok cimbora
Az ellen, a kit minden ismér, csak te nem.
Haszontalan pök mérget, és hány dárdát
Hunyadynak becsületére a kaján
S patvarkodó rágalmazás;
A nemzet őt jól esmeri.
Nagy átok a fejedelmeken,
Hogy nyilt fülökbe olly szabad járása
Van a hazug beszédnek, a nélkül, hogy
A szent igazság őrje ott vigyázván,
Megtiltaná káros bementét.

Nyújts néki békét! hadd találjon
enedéket és nyugalmat oltalmadban.
Tiszteld, becsüld őt, mint atyádat,.
Hogy dolgaid jól folyjanak,
S hosszú lehessen itt uralkodásod.
És erre kérlek s kényszerítelek
Mind földi, mind örök javadnál fogva,
Egész kereszténységnek, és atyjának
A bús Calistusnak nevében!

Király.

(Ki az érseknek beszéde alatt némelly jeleit adta megindúlásának, érzékenyen.)

Mondom tenéked, szent atya:
Inkább szeretnék én barátja lenni.
Mindég becsültem érdemét,
Még akkor is', midőn személyem ellen
Agyarkodónak tarthatám őt:
Mert úgy viselte ő magát irántam.
Most általad meggyőzve hinni kezdem,
Hogy félreértés volt oka
Minden közöttünk támadott
Visszálkodásnak. Bár ne történt volna!
De, hogy bizonyságát is adjam annak,
Miképen érzek, és mikép gondolkodom:
Im! tisztelendő jó atyám!
Kezem tenéked nyújtom őhelyette;
Felejtsük a múltat, legyünk barátok!
Jelents te néki tőlem és nevemben

Békét, kegyelmet. Megbocsátok néki,
Ha véthetett is ellenem.
Ellenben ő is megbocsásson
Azoknak, a kik engemet szeretvén,
És tőle féltvén, balra tudták
Magyarázni, a mit ő — talán nem tett balul.
Ő is bocsásson meg Garának,
A cíliai grófnak, és azoknak,
Kik kedvemért az őtet üldözésben
Messzebb menének, mintsem illett s kellett.
A hány az ember, annyi benne
A szív, az ész, a vélemény, itélet;
S onnan jöhet, hogy néha egy célt
Az emberek különböző, sőt
Ellenkező uton keresnek.
(Tüzesen az ajtóhoz megy, és kikiált az udvarnoknak.)
A cíliai gróf sietve jőjön.

Érsek.

(Örömmel.)

Az isten áldjon tégedet,
Kegyes, keresztény fejdelem!
Jól tudtam én, hogy nem lehet rosz, a ki
Csecsemő korában, hogy királynak kentem,
Mint égi angyal, úgy mosolygott rám és
Az egybegyült sok népre. Tudtam én azt
Jól, hogy az emberséges Albert faja,
A boldogúltnak, a kitől

Arany idöt igért magának a magyar,
Nem lép ki jóra nagyra indúlt
Természetéből annyira,
Hogy jó-magába visszatéréséről
Kétségbe kelljen esni bús népének;
Akármiként kerítse s tartsa ötet
Hálóban, édesgetve, ámítgatva
A lelke ellen öszveesküitt cimbora.
Nincs szebb tekintet a világon,
Mint egy királyt a trónuson szemlélni,
Ki boldogító édes atyja
Egy nagy, szerencsés és szabad nemzetnek:
Egészen a naphoz hasonló,
Midőn az a kisebb nagyobb csillagzatok
Közt legnagyobb fénynyel ragyogván,
Pompában éltet, és nevel s táplálgat.
S hogy lássa azt felséged, és egész világ,
Miként ohajt Hunyady üldözőivel
Békélni, ím! előre nyújtja jobbját
A cíliai grófnak, a nádornak,
S valamennyi ellenséginek;
Itt van kezem nevében a jámbornak!
Legyen barátság, béke köztök,
A kiknek ellenséges indulatja
Végtére megzavarta volna a hazát.
Sőt hogy erősebb lábra kapjon köztök
A jó barátság, béke és egyesség,
Hunyady azt még édesebb, tartósabb

Móddal szeretné öszvekötni: úgymint
Vérbéli egyesülés által:
Azért királyát kéri, s kérlek én is,
Hogy ebben eszköz lenni felvállalván,
László fiának nádorunk leányát,
A cíliai Ulrikét pediglen
Mátyásnak, úgy mint vér szerint való rokon,
Megkérni s eljegyezni méltóztatnál.

Király.

Örömmel értem s teljesítem, a mit
Kívántok.

(Ulrik jön.)

NYOLCADIK JELENÉS.

A király, érsek, Ulrik, mindjárt utána Gara.

Ulrik.

Itt vagyok, királyom
Parancsolatját elfogadni. Itt van
A nádor is; Budára szándékozván,
Búcsút ohajt ő venni felségedtől.

Király.

Hadd jőjön ő is; mert beszédem
Van véle.

Ulrik.

(Az ajtóhoz megy. Gara bejön.)

Király.

Jól esett, igen jól,
Hogy itt talált még téged is
E fontos óra, melly igen sokat hord
Magában a jövő időre nézve,
Jót, roszat, a mint azt magunk akarjuk.
(Jobbjával Ulrikot, baljával Garát fogván.)
Rokonim, barátim, híveim!
Az, a mitől tartánk, de a mit
Illy hirtelen nem vélhetének, megtörtént:
Az érsek azt a rettenettel töltő
Hirt hozza nékem, s ezt Szilágyi önnön
Jelenti Nándorból az ország rendinek,
Hogy a dühös Mohammed olly erővel,
És olly gonosz szándékkal indúlt ellenünk,
Hogy a keresztet, s a magyart, miolta
Fennállanak, nagyobb veszély nem
Fenyegette eddig még soha.
De ezt utóbb vegyük tanácsba,
S tegyünk kitelhető erőnkkel róla.
Most, a mi kellemesb, de szintén
Olly hasznos és szükséges, arról szóljunk;
Hallgassatok meg, s a mit itten
Mondok, vegyétek lelketekre.
Koronámat eddig az nyomá leginkább,
Hogy trónusomnak leghatalmasb gyámoli,
Hunyady, s ti bátyáim, öszveférni
S javamra egyet értve munkálkodni

Soha nem tudátok; sőt magamnak
S népemnek is kárára egymást dühhel
Gyülölve üldözétek és rontátok.
Kimondhatatlanul nehéz volt
Szivemnek, egyszer erre, máskor arra,
Midőn fejem megtöltve volt okokkal,
Egész haraggal borzadoznom
Azokra, a kiket szeretvén,
Inkább fiúi tisztelettel
Ápolni és ölelni kívánok vala.
Én elhiszem felőletek, bátyáim,
Hogy mindenekben csak javamra
Céloztok; és talán Hunyadyt is csak
Miattam üldözétek eddig, minthogy
Őbenne ellenségemet látátok.
Megengedem, hogy Hunyady
Nem volt barátom s ellenem tört;
De most, bizonynyal már nem ellenségem:
És ti, barátim, a gyanúval
Talán tovább is mentetek, mint kellett.
E szent atyát kell e dolog
Felől beszélni hallani;
S egyszerre máskép lát az ember.
Csak azért sem üldöznétek őtet többé,
Hogy a kereszténységnek, a magyarnak
Szidalma átka lelketek ne érje!
Hunyady — mondd el szent atya!

Érsek.

Békét ajánl Hunyady néktek általam;
Melly hogy erős lehessen és állandó,
László fiának, nádor, a te lányodat,
Mátyásnak, Ulrik, a tiédet kéri,
S kivánja eljegyezni házastársul.

Király.

És engemet kért, hogy legyek
E hasznos ügyben néki szószólója.
(Az érseknek nyújtja kezét.)
Békét, kegyelmet nyújtok én Hunyadynak!
Nagyok, tagadhatatlanok
Ezen vitéznek téteményi, érdemi;
S ő a világnak mostan olly szükséges,
Hogy nála nélkül jót nem is reménylhetünk.
Kövessetek, barátim, engem ti is,
S aztán tanácskozzunk, miként lehet s kell
Hazánk egéről messze távoztatni ezt
A vég veszélybe dönthető nagy háborút.

Érsek.

Im! erre kérlek, intlek én is titeket
A pápa szent atyánk nevében,
Egész kereszténységnek a nevében!

Ulrik.

Öcsém, királyom! Én tenéked mindenem
Örömest feláldozom, ha rá kél;
Örömmel ontom véremet teérted;

Csak azt ne kívánd, hogy becsületemmel
Áldozzak; ezt Hunyady tőlem elvevé.
Mig ezt magamnak újra ismét vissza
Nem szerzem —

Egy udvarnok.

(Sietve lép be, és egy levelet ád a királynak.)

A császár követje hozta.

(A király a levelet elolvassa: kedvetlenséget mutat. Ulrik és Gara jelentőleg tekintgetnek egymásra. Az érsek nyugodt elmével váltva szemléli őket.)

Király.

(Az udvarnokhoz.)

Mondd a követnek, várakozzon;
Választ adok majd nem sokára néki.

(Az udvarnok elmegyen.)

Neheztel a bátyám reám, (Beh roszkor!)
És megtagadja tőlem a kért
S igért segédhadat Mohammed ellen.
Fenyeget továbbá azzal is még,
S majd ez szorít meg még leginkább minket,
Hogy kész, erővel a pörös jószágot
Kicsavarni tőlünk, hogyha azt őnéki
Most általadni még tovább is késünk.
Ez rosz barátság, rosz rokonság!

Ulrik.

A gondot és költségeket, mellyekbe
Neveltetésed néki tellett,

Uzsorával és irtóztató kamattal
Akarja ő megvenni rajtad.
Immár határt sem esmer undok,
Egész világ kincsét, aranyját öszve-
Kaparni vágyó kapzsi fösvénysége.

Érsek.

A pénznek éhe szomja rút tulajdon,
A trónuson kivált gonosz természet,
Egészen átok s kárhozat:
Soha nem lehet népének édes,
Igaz atyja a fösvény király.

Király.

Szükség, szorúltság a mi sorsunk mostan.
Isten kegyelme, bölcs tanács,
Erős tökélet ment ki minket
Egyedül; különben elveszünk.

Érsek.

Mostan, mivelhogy a magyarra csap majd
Legelőbb ki a harcnak veszélye,
Én azt tanácslom, hogy te országgyülést
Hirdess minél előbb, királyom:
Hogy a magyar nemzet, nemesse, pórja,
Fegyverre keljen, s készen álljon.
Azért, királyom, kérlek a hazának
S egész kereszténységnek a nevében:
Tégy félre mindent, és siess Budára!

Király.

Kevés időt engedjetek csak!
(Tünődve töprenkedve.)
Azután beszéljünk a dologról;
S folyvást tanácskozzunk iránta.
Mit mondjak a császárnak? Azt is
Elővegyük. Meggyültenek
Szegény fejemre a bajak!
(Elmegyen.)

Érsek.

A jó hazafi, jó keresztény,
Midőn hazája, vagy midőn a köz jó,
Midőn imilly szent ügy forog fenn,
Önnön magát fel sem veszi;
Magát felejtve dolgozik, munkálkodik:
Magát felejtve él, hal a köz jóért.
Reménylem, emberséges emberek leszünk
Mindnyájan, és tisztünknek, a mint illik
És tartozunk is, meg fogunk felelni.
(Elmegyen.)

Ulrik.

(Utána nézvén az érseknek.)

Eredj pokolba pápaszolga!
Meg' újra felzavarta a gyermeknek
Szivét, eszét a fúrt agyú ravasz pap.
Lesz majd dolog, míg helyre hozzuk őtet.
Valamintha minden ember és történet

Célunknak ellenére esküdt volna!
Feláldozom, ha rá kelend, s más mód nincs,
Leányomat Hunyadynak,
Csak hogy elérjem célomat; de
Mig élek, én meg nem bocsátok néki;
S most még kevesbbé, mint előbb.
Ki hitte volna, hogy meg is tudná azt
Gondolni, a mit jól kifőzve
Vesztünkre most előnkbe tálalt?
A jó, szelíd, jámbor Hunyady, a kiben
Egy csepp hamis vér sincsen, ím!
Majd mesterünk lesz, s vízre visz bennünket,
Csalatkozik, ha véli, hogy leányom
Kezével engem is magáévá tesz.
Szeretem leányomat, ha más okból nem is,
Csupán azért is, hogy felejthetetlen
Édes szerelmemnek gyümölcse
Szegényke, és magamnak egyik része;
De ha más egyéb mód nem lehetne,
Ha csak ennek a szívén mehet keresztül
Az út Hunyadynak halálához, tehát
Akármiként, célomhoz el kell jutnom.
S e végre kész leszek segédül hívni
A poklot, annak minden ördögét, hogy
Elveszszen e gyülöltem ebfaj. S hát te
Öcsém, mi tévő lész?

Gara.

Tevéled tartok,

Téged követlek mindenekben, bátyám.
Az érseket kell felkeresnem;
Külön beszédem volna véle.
Dolgunk felől bővebben értekezzünk. (Elsiet.)

Ulrik.

Elvesztem én még ezt az ebfajt:
Ha könyre olvad is, ha lángra lobban is
Érette a gyűlölt magyar nép.

(Elmegyen.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

(Buda. Palota a királyi várban.)

Hunyady János, Ujlaky, Vitéz, Országh, Perényi, Bátory, Kanizsay, Rozgonyi Sebestyén, Bodó, Madarász, Turócy, és több más urak.

Hunyady.

(Közepett állva.)

Főrendek! ország nagyjai!
Nemes, vitézlő, nemzetes nagy jó urak!
Negyedik király ül a magyar nép trónusán,
Miolta szolgálom hazánkat
Többekkel együtt, a kik itten vagytok;
De a szerencsét én nem értem még soha,
Hogy a hazának boldog állapotja,
S a magyarnak már megállapított

Hatalma, fénye, s annyi véres harccal
Valahára megszerezhetett nyugalma,
A boldogító, édes, áldott béke
Lett volna tárgya s foglalatja
Örvendetes tanácsainknak.
Mindenfelől veszélyek ostromolván,
Ellenkező történetek csapkodván
Kivűl; belől visszálkodó, vetélkedő
Indúlatok dúlván, zavarván
A nemzetet mind szüntelen,
Csak életértékbéli áldozatról
Lehetett közöttünk eddig a szó.
Mindeddig a mindenhatónak
Erős hatalmas karja vont ki minket
Szemlátomást a sok veszélyből. Mert ha
Az isten a történeteknek
Szokott folyásaként szabad sorsának
Engedte volna nemzetünket: hát ez
Már régen a kaján irígység
Prédája lévén, öszvebomlott volna,
Mint a fonákul felzavart tengerben
Mindenfelől ostrom közé
Szorúlt hajónak veszni kell,
Midőn nem egy szív s lélek a kormánya,
Evezője, s minden a mi él s mozog benn.
Kivűl belől tépett hazánk fenn áll még,
Hálá s dicsőség mindörökké a magyar
Irgalmas és hatalmas istenének!

Hazámfiai! már sok ízben
Szólottam én hozzátok itten;
Ollyankor is már, a midőn a sorstól
Elhagyva, nyomva, zúzva lévén,
Menedéket egy könnyen nem is reménylénk;
De illy nehéz, fájdalmas érzeménynyel
Soha sem tudom még: mert okom sem volt rá.
Sír bennem a lélek, midőn látnom kell,
Hogy a magyar nagy nemzeti
Testet belől imígy emészti, dúlja
Az egyre messzebb terjedő mirígy fene.
Bocsássatok meg, jó urak, ha
Magam személyén kezdem: úgy kell,
Hogy voltaképen tudtotokra adjam
Szegény hazánknak állapotját.
Mert úgy van öszvekötve nemzetemmel
Személyem, olly egészen egy hazámmal,
Valamint az embertesttel a munkás kéz.
'A tag baját viszont megérzi a test.
Ha néha napján én hazámnak
Szerencse voltam is, veszély leszek most;
Minden baj, a melly engem ért s még érhet,
Közös hazámmal, nemzetemmel,
És mindenegy magyarral. Oh barátim!
Fáj nékem, a mit elkövettek rajtam
Irígyeim, kimondhatatlanul fáj!
De mondom azt lelkemre, hogy nem
Magamért, hanem szegény hazámért: mert haj!

Már látom azt, a rajtam ejtett sebből
Egész hazámnak vére foly majd.

(Zúgolódás támad az urak között.)

Vitéz.

Istentelen véres gonoszság!
Ha ezt imígy elnézzük, így eltürjük,
És nyomba' róla tenni elmulatjuk,
Hát minden órán gyilkosok, zsiványok
Barlangja lesz édes hazánk, a mellyben
Törvényt, igazságot csak a szabad kény
Fog tenni; és a nemzet egy olly hangyaboly,
Mellyet garázda kényeként minden lator
Irígyje széllel rughat, öszveonthat.

Több urak.

Halljuk Hunyadyt, halljuk! Ő beszéljen!

(Ujlaky és Turócy elégtelenségeknek jeleit adják.)

Hunyady.

Tudjátok azt, urak, miként
Üldöznek engem bécsi, s vélek együtt
Több honni ellenségim is, miolta
Becsületes német barátunk Eitzing
Kitolva lévén a tanácsból,
A cíliai gróf feje
És szíve szája a királynak?
Mint a haboktól csapkodott kőszál én
Békével állék, s türtem, (ámbár fájt nagyon)
Míg a dolog kiválva engem illetett;

Valamíg irígyeim dühös boszúja
Gyülölt személyem vette célba,
S egyedül magamra hányta mérgét;
De most hazám, most nemzetem szenved már
Bennem, miattam, általam.
Szép szóval országunk javát s szükséges
Védelmezését illető s e végre
Rendelt tanács szeszével engem Bécsbe hítt
Maga a király, de mért? nehéz elhinni
Illy dolgot emberséges embereknek,
Azért barátim, szóljanak, kik vélem
Ott voltak, és látták, mi történt?
Hogy engem ott elfogva oltalmamtól,
Orozva meggyilkoljanak. Hát igy szabad
Már bánni egy magyar nemessel?
(Háborognak zúgolódnak az urak.)
Az isten el nem hagyja jámbor híveit:
Szagát kapám én e gonosz szándéknak,
És nem magam jelentem ott meg,
Hanem barátimmal, lovagjaimmal;
És a verembe, melly nekem volt ásva,
Magát kerítém a zsiványt.
Kezembe' volt a gyilkos, a ki bennem
A nemzetet, természetet megsérté;
De én gyalázattal tetézve a gonoszt,
Szabadon bocsátám. Meglehet, hogy mint magyar
Balúl tevém; mint ember és keresztény

Az ellenem vétő iránt is
Tartoztam irgalmas kegyelmes lenni.
Oda néki! ezt tovább ne fejtegessük.
Úgy nézem ezt, mint bal szerencsét;
S vígasztalásom abba' helyhezem, hogy
Szolgálatim dijába a királytól
Hálát, jutalmat jobbat érdemeltem.

Vitéz.

Vegyed helyette a hazának
És mindenegy magyarnak égig
Fel a királyoknak királyához ható
Áldásait szebb s jobb jutalmul!

Több urak.

Éltesse isten Hunyadyt!

Ország h.

Ha a király nem ismer is, mi ismerünk,
S nagy érdemid dijába néked és egész
Házodnak, a mint csak kitellik tőlünk,
Szerető igaz hív tisztelettel áldozunk.
Elég tenéked ez, tudom, ki jót, nagyot
Nem azért tevél, hogy a királynak tessél:
Mert a királyoknak kegyelme
Nem csalhatatlan és igaz próbája
A virtusoknak; többet ér s nyom annál
A népnek áldó és magasztaló szava.

Hunyady.

Elég ez; és több, mint sem érdemlettem
De hogy hazám javára célzó minden

Intézetim dugába dűlnek,
Holott magam személye kérdésben sincs,
Arról panaszt kell tennem itt előttetek
Nyilván; azért, hogy mind megismerjétek
S tudjátok a hazának állapotját,
Kinn benn folyását dolgainknak:
Tudtomra esvén régen a töröknek
Szörnyű erővel hadra készülése
Miellenünk, megkértem én a császárt
Öcscsének, és egész kereszténységnek
Nevébe', hogy legyen segédünk
Úgy mint keresztény, s bátyja a királynak.
Fogadta ő felsége: azt kötvén ki,
Legyek eszköz abban, hogy királyunk némelly
Őt ősi jussal illető jószágait
Ereszsze vissza birtokába; vagy hogy
Erántok egyességre lépjen véle.
De mit cselekszik Ciliai Ulrik?
Hogy észrevette, s látta a császárnak
Énellenem táplált haragját
Engesztelődni, s azt gyanitván, hogy majd
Más gondolatra hozza gyáva öcscsét,
Mint mellyet ő vert volt fejébe,
Ha majd barátság lenne a haragból,
Melly őket eddig kétfelé szakasztá:
Csalárd okokkal arra birta a királyt,
Hogy öszveállván a tyroli
Zsigmonddal, a császárt azért, hogy ősi

Jussát követte rajta, haddal
Akarja megtámadni, épen most, midőn
Erős segéd kezére a császárnak
Szükségе volna nemzetünknek.
S most a nem ok nélkül felindúlt császár
Minden segédet megtagad mitőlünk.

(Zajogni kezdenek a főrendek.)

Ujlaky.

E dolgot a fejdelmek önmagok között
Mint tetszik, úgy intézik; őket illeti;
S ehez minékünk nincs közünk, szavunk itt.

Turócy.

Úgy vélem én is: minket ez nem illet.

Perényi.

Nem úgy Turócy, Ujlaky! a mennyire
Érdekli nemzetünket, illet minket is.
Imilly tanács mellett hazánk nem boldogúl.

Országh.

Hallgatni kell az egyes ügynek,
Midőn az ország dolga van kérdésben.
A jó király a nép javáért
Nem csak csekély jószágot áldoz;
Rá szánja önmagát is a szükségben.

Bátory.

Ti ketten Ujlaky, Turócy!
Teli vagytok immár Bécscsel, a mint látom:
Egész valótokból csak Ulrik
Néz, szól, lehell ki, engem úgy segéljen!

Több urak.

(Ujlaky és Turócyn kivül, nagy zajjal.)

Roszúl van a dolog! s ha róla nem teszünk,
Meggyűl bajunk. Halljuk Hunyadyt, halljuk!

Hunyady.

Most már közelget a veszélyes fergeteg:
Útban vagyon kétszázezer törökkel
Mohammed elfoglalni országunkat,
S letiporni a magyart, kinek szép honját,
Hirét, nevét dagálya rég irígylé.
Jön, hogy Budán Lajos királyi tornyát
Ledöntse, és helyébe a félholdnak
Szarvát emelje; s térdre ejtvén minket, ott
Örökre rabnyakunkra hágjon.
S hol még ama vitéz magyar sereg most,
Ki néki ellent álljon, és azt merje
Dörögni, kardját csattogatva:
Megállj török! hazádba vissza!
S ha nem megyen, halálba ontsa döntse?
Hányszor tudósítottam erről a királyt?
Imádtam, ösztönöztem ő felségét:
Jőjön közünkbe: tartson országgyűlést;
Vegyük tanácsba, mint lehessen,
Mint kelljen a hazát megoltalmazni.
Szólítsa felkelésre általjában
Egész nemességét hazánknak.
Intettem is, hogy teljesítse, a mivel

Úgy mint király, úgy mint keresztény,
Köteles magának s nemzetének.
Hiába! meg volt vetve a szavam, mert
Az én irígyem, s a magyarnak
Boszút lehelló mérges ellensége
Különben olly szelíd s kegyes királyunk
Szivét egészen elvadítá tőlünk,
Könnyen hivő fejébe azt vervén ő,
Hogy drága élte itt közöttünk,
Kivált hol én vagyok, veszélyben volna.

(Mozgás, zúgolódás az urak között.)

Némelly urak.

Gonosz tanács!

Vitéz.

Istentelenség!

Országh.

Ez olly baj, a mellyet gyökérből
Szükség kiirtanunk, különben —

Bátory.

Bátor, merész kézzel kimessük
A néptetemből e mirígyet, mert ha
Tovább harap —

Hunyady.

Hazámfiai!
Szolgálatom, személyem a hazának
Már nem szerez jót; sőt naponként kárt okoz:

Veszedelme lenne még ütóbb s vég veszte,
Nekem, ki nemzetem, hazám olly buzgón
Szerettem, érte vérem, éltem,
És mindenem feláldozám örömmel,
Nehéz ezen bús érzemény fulánkját
Szivembe' hordoznom, hanyatló
Koromban, a midőn kifáradt
Valómnak, úgy mint estve a munkásnak,
Ha dolga meg van téve, édes volna
Pihenni. Méltán fáj! de ugy van: Én már
Akadály vagyok hazám szerencséjében.
Az, a ki szolgálatja által
Akármi okból a hazának
Nem hasznos, álljon félre, és engedje
Másnak helyét, ki több haszonnal tudja
S akarja azt kitölteni.
A nemzet egy ember miatt tovább ne
Szenvedjen. Én hazám erősben, jobban
Szeretem magamnál: én azért most önkényt
Leszállok, és lemondok a kormányról,
A mellyet eddig, többnyire
Zajos veszélyes háborúkban,
Kivül belől ostrom közé szorítva,
Véres csaták, harcok között viseltem.
Hajh! láttam én a nagy időtengerben
A pontokat, hová kikötni
Méltán sovárog minden élő nemzet:
A fényt, erőt, hatalmat és nagyságot,

A boldogító béke, a gazdagság,
Törvény, igazság, énelőttem voltanak:
Oda vágytam én is, ott szerettem volna
Én is kikötni a magyar nemzetnek
Énáltalam kormányozott gályáját,
És mindenütt gyökérre kapni.
Közel valék gyakorta; és hol egyiket,
Hol másikat már majd elértem volna; de
Irígyeim mindenkor ellenkezvén,
Meg a zavarba visszavertek,
Úgy, hogy koronként szinte elsülyedtünk,
S kormányomat szégyen gyalázat érte.
Azért lemondok e bajos tisztségről.
(Az urak nagyon zúgolódnak: Hunyady szavára azonban mindjárt elhallgatnak.)
Lesznek közöttünk ollyanok, válaszszatok,
Kik, a miért haszontalan fáradtam,
Majd több szerencsével nyomozzák.

Ujlaky.

A bölcshez és jámborhoz illő tétemény
Letenni tisztét, a midőn megúnta, vagy
Terhesnek érzi azt az ember.

Országh.

Soha meg nem únja a hazát szeretni
A jó hazafi, míg lehell,
S szivében egy csepp vér buzog még.
A jámbor, a bölcs a hazafiságnak
Szentséges érzésében inkább

Annál nagyobb, mennél tüzesb;
S mennél tüzesb, annál tovább állandó:
Egyedül ez ollyan lángja a sziveknek,
Melly a sok által, mint egyéb tűz,
Nem emészti meg magát soha,
Sőt egyre nő s nevelkedik halálig.
Illyen valál, illyen maradsz te mindég,
Hunyady; és e képet én lelkedből
Nézém ki.

(Ujlakyhoz.)

Illyen volt előbb a vajda is;
De most —

Bátory.

Elúnta már szeretni a hazát:
Egy olly banyának képe, kit még
Félszázados korában is megejthet,
Ki vére csiklandékit eltalálja.

Ujlaky.

(Haragra lobbanva kardjához kap.)

Ki mer belőlem csúfot űzni itten?

Bátory.

(Mérgesen.)

Én rajzolálak itt le, úgy a mint vagy:
Hajdan barátja Hunyadynak,
Ha lehetne most hóhérja lennél!

Hunyady.

Békét, urak!

Többen.
(Az urak közül fellázadva Ujlaky ellen.)
Nem nagy becsület;
Embertelenség Ujlakytól!

Hunyady.
Békét, urak! nincs itt idő,
Nincs hely csatázni. Bátory! mérsékeld
Véred hevét! S te vajda, csillapitsd le
Boszúdat! Oh hazámfiai! Bár mind
Egy testbe öszveforranánk inkább, és
Egymást ölelve, fogva élnénk halnánk,
Hogy sem magunk közt így civódunk!

Vitéz.
Irígykedő, vetélkedő,
Visszálkodó indúlatoktól,
A nemzeteknek legnagyobb átkától,
Oh mentsd meg isten a magyart!

Kanizsay.
Ne hagyj, apánk, ne hagyj el e zavarban!
Nincsen közöttünk senki hozzád fogható.

Perényi.
Ha bár akarjuk s tudjuk is
Szeretni, mint te, a hazánkat:
Te légy, Hunyady, ebben is,
Mig élsz, elöljárónk, vezérünk, példánk.
A jó is, a midőn hanyatt-homlok, midőn
Rend s mód hiával tétetik, káros lehet.

Valamennyen.

(Ujlakyn és Turócyn kivül.)

Maradj Hunyady! Csak te kellesz nékünk!

(Ekkor az érsek, és a nádor belépnek.)

MÁSODIK JELENÉS.

Az érsek, Gara, Bánfy, és az előbbiek.

Érsek.

Az isten áldja a magyart! Idvez légy
Hunyady! és mindnyájan idvez légyetek!

Hunyady.

(Az érsekkel kezet fogván.)

Isten hozott közünkbe!

Érsek.

Béke néktek!

(Viszont köszöntések szó és jelek által az urak között. Gara és Ujlaky, Bánfy és Turócy különös barátsággal láttatnak egymást fogadni, többször is beszéllenek titkon egymással. Az érsek a nagyváradi püspökkel is kezet fog.)

Érsek.

Örömkövet vagyok, barátim!
Egyenest királyunktól jövök most Bécsből.
Kegyes köszöntést hoztam én tinéktek,
S neked külön békét, kegyelmet, Hunyady,

A jó s kegyes király nevében.
Örvendek együtt léteteknek.

Gara.
(Hunyadyhoz.)

Szives barátságát ajánlja néked
A ciliai gróf is általam. Fogadj
Tehát, uram, már engem is jó szívvel.

Hunyady.

Ha nem tudom, mit tartsak a szavadról,
Nádor, bocsáss meg. Ezt tetőled
Igen szokatlan hallanom.
Sok volna még valónak: egy
Csélcsap leány sem változik meg illy hamar.

Érsek.

És mégis úgy van most az egyszer;
Legalább ez a látszatja a dolognak.
Örvendetes jó hírt hozok, barátim, én
Most néktek és vigasztalást, melly méltán
Örömre gerjeszt minden embert, a ki
Barátja a nemzetnek és hazának;
És engem úgy tekintsetek, mint
A rég ohajtott béke angyalát most.

Ország h.
(Szomorúan.)

Akárminémű légyen a hir, mellyel
Te minket, érdemes hazafi,
Vigasztalandó vagy, minálunk búra

Találsz ! megorvosolhatatlan búra :
Hunyady tisztéről lemondott,
Elhágy barátunk és apánk. S ha úgy lesz,
Megesik minékünk. Jót ne várjunk.
Árván marad hazánk s bizonynyal elvész.

Perényi.

Valóban árván: mert nem az mindenkor
Az atyja a hazának, a ki
Felkenve lévén, trónusán ül
A népnek, a korona a fejében,
Királyi pálca a kezében,
Ragyogva gyémánttól aranytól;
A szívben és lélekben ülnek rendre
Mind a királyi virtusok; s mind onnan
Származnak a királyi tétemények.
Mindeddig, a mi jó s helyes volt, annak
Hunyady volt a mívelője nálunk.

Érsek.

E mind igaz. De bizzatok, hazafiak,

(Hunyadyra mutatván.)

E jámbor és nagy szívben. El nem hagyja
Ő a hazát, míg él; hiszem s reménylem.
Főrendek! engedjétek elbeszélnem
Nyilt szívvel, a mit lelkem érez, gondol.
Engedd, Hunyady! a hazának embere,
Hogy, a mi téged illet, azt közössé
Tehessem a hazában is :

Te a miénk vagy; mi tiéid; a hány,
Mind annyi jó, vagy rosz barátod.
Magamra nézve én akármi roszszal
Kivánok inkább rendre vádoltatni,
Mint azzal, a mi leggonoszb:
Hogy néked, és tebenned én
A jónak és igaznak, a hazának
S nemzetnek ellensége lennék.
Albert király halála nemzetünket
Ketté szakasztá, két felé volt osztva
A szív, az ész, a vélemény hazánkban.
És mintha két sors függne, járna:
Szerencse egyik, és veszély a másik,
Felette a magyarnak, úgy volt, úgy van.
Bővebb kiterjedésre nincs szükségem.
Kiki látta s tudja a mi köztünk történt.
Egyedül csak az fájhat nekünk, hogy önmaga
Fiatal királyunk is balunkra csábúlt.
Bocsássatok meg, nádor és te vajda,
S mind, a kik öszvehangozók valátok,
(Bánfyt, Turócyt érdekelvén.)
Ha, mint igazsághirdető,
Szemetekbe mondom néktek itt, hogy tí is
Akármi okból, ámde mindég vétkes,
Tilalmas ingerből, hazánk és nemzetünk
Kárára, ellenségeinkkel egy test,
Egy lélek, egy kéz voltatok,
Szidalma, átka a magyarnak.

Minden hazafi szíve méltán fáj, csikorg,
S méltó haragra lobban, a ki érti
És hallja, a mi most utolszor történt;
Embertelenség, szégyen, és gyalázat!
S ez a dicső, nagy érdemű, nagy lelkű,
Jámbor hazafi, nemzetünk
És a kereszténység vitéze, bajnoka,
(Hunyadyra mutatván.)
A kit dicsőít a világ,
Kit szent atyánk, a pápa tisztel,
Ki minden érdemit felejtve áll itt
Szelíd alázatban közöttünk,
Ez a valóban nagy hazafi,
A legnagyobb magyar, kit eddig ismerek,
Sérelmeit, méltó haragját, és magát
Egészen elnyomván, tagadván,
Maga nyújta békét mindazoknak,
Kik őt halálra üldözék;
Magát egész házával együtt
Imígy ajánlja, adja a közjóért;
Melly a nagyoknak szíves egyessége,
És öszvehangzó lelke nélkül
Soha meg nem állhat. Ő maga,
Az olly nagyon megbántatott, kért
Békét, kegyelmet a királytól. Ő maga
Kérette általam meg ellenségit,
A cíliai grófot, és a nádort:
Legyen barátság, béke köztök;

S hogy még szorosban kötve lenne e frígy,
Viszont-rokonság egyesítse őket
Örökre a nemzet javára,
Hogy a mit eddig semmi mód s történet
Meg nem tudott szerezni, a házasság,
A vérkötél szerezze meg.
Hálá az égnek s a királynak,
Ki nagy segéd volt a dologban, meglett!
A cíliai, Gara és Hunyady
Három hatalmas érdemes ház,
Melly eddig ellensége volt egymásnak,
Egymással öszvekél, s kezet fog most már.
Nádor, te szólj most, a magad
S a cíliai gróf nevében.

Gara.

Urak! ne kivánjátok azt most tőlem,
Hogy rendre fejtegessem, a mi történt,
S előbeszéljem, mért nem egyezhettem
Egy s más dologban Hunyadyval.
A látszat, a köz vélemény,
Mint látom, ellenünk van; isten néki!
De minden ember más, külön szempontból
Lát és itél mindent, kivált az ország
Ügyére, kormányára nézve.
Nem káros, inkább néha hasznos még az
Ellenkezés, vetélkedés: ez által
Nyomoztatik ki végre, a mi legjobb.
Vetélkedés tisztítja tetteinket

Mellékes ingerink salakjától, mint
A rosta a buzát vadóctól.
Én, a mi engem illet, én Hunyadyt
Mindég becsülém, tisztelém,
Sok érdemit megismerém:
Hahogy hibázott véleményünk?
Mind emberek vagyunk: eszünket,
Szivünket elkábítja a gyarlóság;
S ha jobbra vágy is, balra hajtja.
Felejtsük el viszontag, a mi történt.
A mint eszünk, szívünk szerént meg voltunk
Győződve belsőképen, úgy kivántuk
Mi is királyunk és hazánk
Javát előmozdítani.
Ha nem menénk egy úton, és ha néha
Egymással ellenkezve ütközének
S vetélkedének véleményink:
Most már viszont bocsánat egyeztesse
Örökre öszve szíveinket.

Érsek.

Az isten adja, hogy örökvalóvá
Legyen s maradjon, a mit itten mondasz!

Gara.

És a mit itten mondok, azt mind
A cíliai gróf nevében is jó
Hitelre mondottnak vegyétek.
(Hunyadyhoz.)

Ha hát megegyez szíved a miénkkel,
Fogadd menyednek Máriámat, mint én
László fiad vőmnek fogadtam;
S jegyezd el Ulrik gróf Ilonkáját is
Mátyás fiadnak, mint ohajtottad volt.
A ciliai gróf örömmel nyújtja
Békére a kezét s leánya szívét.
Engedje isten, hogy ezen történet,
Ezen szoros szívbéli öszveköttetés,
Vérség, rokonság házainkat
És szíveinket egyesítvén,
Mintegy örök zálog lehessen arról,
Hogy béke és szives barátság
Fog állni köztünk, mind magunk,
Mind gyermekink között örökké.
S minthogy királyunk is szeretné
Ezt teljesedve látni, és önnön maga
Volt ösztönünk, duplán ohajtom én ezt.

Hunyady.

Hitelt adok, nádor, szavadnak:
Mert hajh! örömmel hajlok én a jóra;
S nem csak tevéled, a kiről hinnem kell,
Hogy a hazát szeretni s annak
Javát keresni több okod van egynél;
Hanem, bocsáss meg istenem!
Hazám javáért, hogyha máskülönben
Nem boldogúlna, még talán
A belzebúbbal is kezet fognék én.

(Megölelik ugymást.)

S hát Ujlaki! Turócy! Bánfy!
S ha volna még közöttünk, ki gyülölséget
Táplált irántam szíve rejtekében;
Szeressük egymást, és legyünk barátok!
Ha nem magunkra nézve is,
Legalább hazánkra, nemzetünkre nézve!

Ujlaki.

Legyünk tehát barátok!

Bánfy.

Isten néki!

(Viszont kézfogások a békéllők részéről.)

Érsek.

Így fogjon öszve, s tartson együtt
Valamennyi oszlop a hazában;
Úgy áll soká s erősen alkotványa,
És úgy nem árthat néki semmi fergeteg.
Csak egy mozogjon, ingadozzon,
Csak egy hajoljon el közülök,
Hát meghasad legottan a roppant egész,
Hanyatlik, és végtére széllel omlik;
Mostan kivált, ha meg találna bomlani
A béke, egyeség, szövetség köztünk,
Oda lenne helyrehozhatatlanul hazánk.

Vitéz.

Isten ne adja!

Országh.

Egyet értsünk!

Vitéz

És öszvetartsunk, mint igaz testvérek!

Érsek.

Halljátok, a mi hátra van még;
Halljátok ő felsége kívánságait;
Ki e szövetségnek javát, szükségét
Általátta, s hogy meglenne, önnön dolgozott.

(Hunyadyhoz.)

Hogy ujra megmutassa, mint tisztel, becsül
Téged, Hunyady, mostani
Tisztedbe újra meg beiktat:
Légy néki helytartója, fővezére, légy
Kormánya a magyarnak ő nevében;
Akarja, hogy esztendeig még
Képét, hatalmát úgy viseld, mint eddig.
Meghagyja a török határon álló,
És általad birt várakat kezednél
Tovább is; a többit magának vissza
Kivánja most adatni, és azokban
Maga fogja a kormányt viselni.
Végtére azt kivánja, hogy te Mátyás
Fiadat legitten Bécsbe küldjed, a kit ő
Különös kegyelmének jeléül
Több nagy nemü ifjakkal együtt,
Királyi udvarában önnön
Személye mellett, mint jövendő sógorát,
Szándékozik majd felnevelni.
Maga is Budán lesz nem sokára.

Hunyady.

(Megháborodását elnyomván.)

Megvallom, a királynak e kegyelme
Új búra gerjeszt: olly gyümölcsnek látom;
Melly tetszetős szinére nézve,
De belsejében titkon undok féreg ül:
Fondor gyanú és bizodalmatlanság.
De nincs időnk meggondolásra,
Hajh! nincs időnk ellenvetésre most már,
Tűz víz közé vagyunk szorúlva.
Nehéz, de isten néki! nincs választás.

(Bús elszánással.)

Én kész vagyok mind gyermekimmel együtt
Véráldozatja lenni a hazának,
És Ábrahámként megkötözve
Lesújtom, és a tűzbe hányom gyermekem:
Legyen meg, a mint a király akarja.
Most nem vonom magam ki a köz terh alúl.
Esztendeig megtartom én még tisztemet.
A háború vagy jobbra fordul addig,
Vagy balra. Mátyást Bécsbe küldöm
Legitten a királyhoz. Ez fáj!
De veszszen istenért hazáért minden!
Tisztem szerént holnapra nagy gyülésre
S tanácsra hívlak bennetek, barátim,
A háborúra, hős seregre,
S egyébre nézve, a mi most
Előtte áll a megszorúlt hazának.

Kiki megjelenjen, a ki jó hazafi.
A míg időnk van, addig eszmélkedjünk.
Előre meggondolt, kifőzött,
Kidolgozott intézetekre várjuk
Budára hozzánk a királyt,
S a vármegyék követjeit.
Mert meglehet, hogy a török
Előbb elér Budára Ázsiából,
Mint sem, lejőjön vagy ne jőjön, majd még
Vitatja Bécsben a tanács.
Holnap tehát! Isten velünk mind addig!

Sokan.

(Az urak közül)

Éltesse isten Hunyadyt; Éltesse!

(Valamennyien elmennek; csak Hunyady és az érsek maradnak hátra)

Hunyady.

Köszönöm, barátom! Jót tevél
Te most hazánkkal s nemzetünkkel;
De én örülni nem tudok; sőt, mint atya,
Busúlok: el kell vesztenem
A gyermeket, ki atyja anyja kedve volt;
Ki életemnek alkonyodtát,
Búmnak homályát felderíté.
Ha a jelenlét búja szívem elfogá,
Ő szebb jövendőnek világát
Villogtatá lelkembe. Álom volt ez;
De a valónál többet ért.

Ha harcba menne, nem törődném véle.
De olly veszélyre kell bocsátnom őtet,
A honnan, úgy a mint van, ő tulajdonát
Soha vissza nem hozhatja. Isten néki!
Csak veszteségemmel hazám nyerhessen.
Az ördögöknek körme közt lesz gyermekem,
Őrizd meg istenem! kinek
Mindenhatóságával a pokolban is
Angyal teremhet a világ javára.
Barátom! a hazánk veszélyét
Termő fa nincsen még kivágva.
Csonkítva van csak; és mihelyt kikel megint
A béke a mord háborúnak vésziből,
Kihajt az újra, s még talán bujábban.

Érsek.

Nincs úgy, barátom, a dolog, mint
Lehetne s lenni kellene;
De mit teszünk? Engedni kell
A csapkodó nehéz időknek.
Ügyünk felét megnyerni mégis
Jobb volt talán a semminél. Azonban
Halljad Calistus szent atyánknak
A szent keresztre nézve tett intézetit:
Ő mind külön levél s követség által
Szólítja, kéri, inti a keresztény
Fejdelmeket, segítsenek bennünket
Mohammed ellen.

(Ekkor minden harangok megszólamlanak a városban.)

S ím! ezen harangszó
Az ő legújabb rendelése.
Jöttömbe' hirdetém ki mindenütt ezt.
Egész kereszténységben illy jel
Fog adatni minden nap delén,
Hogy a keresztnek hívei
Áldást, szerencsét kérjenek mennyekből
Mohammed ellen a magyar fegyverre.

(Mind Hunyady, mind az érsek elhallgatnak, és magokban rövid imádságot mondanak.)

Hunyady.

Barátom! a ki másba bízik, többnyire
Csalódik. Ezt én megtanultam. És csak
Istenbe, és magunkba bízom.

(Elmennek.)

HARMADIK JELENÉS.

(A nádor háza. Mária szobája.)

Gara Mária.

(A hárfán játszva, a következendő regét énekli.)

„Setét az éj, s én egyedül
Tébolygok itt kormában.
Csip és metsz a süvöltő szél
Zugó sebes futtában.
A rengeteg bömböl s ordít,
Recseg a tölgy s hajladoz;
Zuhog, locsog a víz, a mint
Szirtről szirtre szakadoz.

Hallgass szélvész! csendesedj víz!
Hadd halljam meg a szavát.
De a zajban nem hallom meg,
S ő setétben meg nem lát.
Hol vagy kedves? nyújtsd kezedet!
Mert nem tudom, hol vagyok?
Merre a fa, szívünk titka?
Végy öledbe — megfagyok!

Hajh! elnyeli a zivatar,
A szélzaj s düh szavamat;
S a setétben elvesztettem
Talán már az útamat.
Nézz ki oh hold a felhőkből,
Hints világot léptemre!
Pillantsatok ki csillagok!
Hadd akadjak hímemre!

Ott lesz ő már a fa alatt,
Melly szerelmünk tanyája,
Ott pihen a vadászatból,
Mellette hív kutyája.
Mert vadászni jött ő erre,
S engem elvisz magával,
Messze földre, hová nem ér
Apám súlyos karjával.

Szalmakunyhó lesz a fészkünk,
Condra fedi testünket;
Egy szerelmes galambpárként
Éljük ott majd éltünket.
Adj jelt, kedves! Boldogtalan
Félek, fázom, borzadok.
Vérbe' fagyba' kezem lábom,
Elbágyadok, lankadok."

Így búsolygott, így tévelygett
A szerelmes leányzó;
Kiáltozott, de sehonnan
Nem felelt a lesett szó,
Hollóhaját szél kapkodta;
És tövises útjába'
Ruháját a bokrok tépték,
Vérzett keze és lába.

Szerelembe esett volt ő
Ott a szomszéd úrfival,
Ki szivét meg tudta nyerni
Lelkes tulajdonival.
De atyjaik egymás ellen
Nagy haragra zendültek,
S a gyermekek szerelmekkel
Most elszökni készültek.

A leányzó hanyatt-homlok
Tovább tovább botorkál,
Míg egyszerre keserves hang
Hat fülébe, ott megáll.
Ott nem messze rítt ordított
Kedvesének kutyája.
„Hálá isten! nekem szól ez!"
S oda támolyg hozzája.

A megszakadt fellegekből
Most a hold kibukkana.
Amott a tölgy: s a leányzó
Nagy örömre lobbana.
A kutya őt megismérvén,
Ugat, nyivog s rá szökell;
Meg visszafut, meg ríni kezd —
„Jaj nékem! ez nem jó jel!"

Jaj szegénynek! megtalálja
Kedvését, de vérében:
Agyon verve, lélek nélkül,
A tölgy görcsös tövében.
A hív kutya ríva nyalja
Ura sebes tetemét.
A leányzó egyet jajdúl
S rá mereszti a szemét.

A leánynak atyja verte
Szegény legényt ott agyon.
A szűz rá dőlt kedvesére,
Fájt a szíve, fájt nagyon.
Más nap reggel, hogy az atya
A leányát kémlelé;
Csak a kutya élt s ordított,
A leányt halva lelé.

Gyülőli őt az én atyám is;
De azt tudom, hogy őt agyon nem fogja
Soha verni: mert hozzá hasonló
Vitéz kevés van a világon.
Orozva meglehetne? De
Atyám nem olly rosz, mentsen isten!
Szeret ő is engem: mert midőn
Nándorba ment bátyjához, azt mondotta:
Hogy kedvemért meg tudna ő még
Atyámnak is bocsátani.
De hajh! atyámnak szíve olly nagy, mint övé,
Nem volt, nem is lészen soha.
László, te kedves! elveszek teérted!
Szerelemre s fájdalomra olvadoz valóm
Mindég, midőn emlékezem felőled.
Nem foghatom meg, hogy atyám, vagy
Akárki őt gyülölni tudja, ezt a
Szeretetre méltó, kellemes,

És lelkes ifjat, nagy vitézt. Hajh! mint fáj
Érette szívem! elveszek.
(A nádor jön.)

NEGYEDIK JELENÉS.

Nádor, Mária.

Mária.

Végtére gyermekednek is jut, oh atyám,
Tetőled immár egy tekintet.
Mégis nehéz dolgok lehetnek
Egy nemzet, ország dolgai,
Hogy így egész erővel elfoglalják
A férfiak szivét, fejét,
Idejét; de mégis kedvesek
Lehetnek egyszersmind, mivelhogy olly nagyon
Kap rajta minden ember.

Nádor.

A becsület,
Hazaszeretet, a dicsőség
Hatalmas ösztön; elragad bennünket,
Végtére rabjává teszen.
Köszönt Ilonka tégedet, Marinkám.
(Kegygyel ápolja leányát.)

Mária.

Öröm valóba' nékem, egyszer
Megint kegyes szót és szemet kaphatnom,

Atyám, tetőled. Egy időtől fogva,
Valamint jövő menő darázsok,
Fejedben úgy látszott ezer gond
Zsibongni; s egy nagy bú megülve
Mardozni, rágni kebledet:
Hogy szinte félve távozánk, ha jöttél.
Gyakorta meg sem ismeréd az embert.
Ilonka nagyra nőhetett már,
Miolta őt utolszor itten láttam?

Nádor.

Betegen hagyám most a szegénykét Bécsben.
Egyébiránt nőtt ám, kivált most néhány
Nap olta: mert mátkája is van immár.

Mária.

Eh tréfa! Egy ollyan babának,
Mint ő, minő báb lenne a mátkája?

(Atyjának hizelkedve)

Szeretek tetőled illy beszédet hallani,
Apám! soká nem hámla semmi nyájas
Az ajkaidról. Ritka, nagy
Szerencse, egyszer már megint ránc nélkül
Láthatni ezt a homlokot.

Nádor.

(Szárazan.)

Nem tréfa. A mint mondom, úgy van.
Valamint igaz még, hogy te is menyasszony
Vagy; s a mi több, Ilonka sógorasszonya.

Mária.

Haha! tréfa még ez is. De még sem olly nagy,
Hogy úgy lehetne, mint amazt csudálni:
Tizenhat esztendős koromban.
Csakugyan lehetne már belőlem asszony.
A páter Ágoston minap beszélé,
Hogy Cseszneken valánk, világra lettemet.
Beszélte, mint neheztelél, hogy férfi
Nem lett belőlem. Mit tehettem róla?
Az mindazáltal tréfa volna mégis,
Ha tudta és megegyezése nélkül
Apám eladta volna a leányát?
Meg nem köszönném azt apámnak,
Ha homlokának ránciból vont volna
Számomra egy mátkát elő; ments isten!
Inkább megyek Veszprimbe, vagy akárhová,
Apáca lenni s eltemetni éltemet.

Nádor.

Nem tréfa, édes jó leányom!
Oda vagy te már igérve; úgy Ilonka is;
S hacsak a halál még változást nem tészen,
Oda adva mind a ketten. Ezt a szükség,
A környülállások hozák magokkal.
A hely s idő intézi sorsát
Az embereknek e világon.
Hiába áll akárki ellent a sors
Kerekének: el van járva, törve, zúzva,
S a lágy agyagként feltekerve,

Elhordva, nyomva és szakitva általa.
Az isten adja, hogy te jobban
Tudjad szeretni férjedet,
Mint én fogom szeretni vőmet!

Mária.

S engem, ki nélkül a dolog meg sem lehet,
Csak senki meg sem kérdezett?

Nádor.

Csak a köz embernek leánya nézhet
Férjet magának a legényseregben.
Apádnak anyja egy királynénak volt
Testvére: téged a király, az ország,
Politika, tekintet, illendőség
Ad férjnek. A te szent kötelességed
Csak engedelmeskedni, s nem motszanni,
Habár hasadni érzenéd is szívedet.

Mária.

(Sír és hallgat.)

Nádor.

Ne sírj te, édes gyermekem!
A pap nem áll ám még az ajtó
Előtt. Előbb még végzenünk kell
Majd a törökkel is. Pedig héj!
Sok víz lefoly még addig a Dunán Tiszán.
Azután lehetsz te még csak asszony.
Addig megérik majd eszed.
Ki tudja még, mi jót, mi rosszat

Szül addig a történetekkel olly bő
Idő. Azért semmit se búsulj!

Mária.

(Fuldokolva, akadozva, keserűen.)

Mégis közöm, még annyi csak van
Ezen dologhoz, hogy szabad lehessen
Magamnak is tudnom nevét mátkámnak?

Nádor.

(Megvető hanggal és tekintettel.)

Hunyady László!

Mária.

(Elsikoltja magát. Szívéhez kap, szólani akar, de szavát elfojtja a villámként szívébe lövellett érzemény és elfut.)

Nádor.

(Egyedül. — Utána néz leányának.)

Sajnállak én téged, szegényke!
Hahogy öröm volt, a mi így
Elütötte szívedet, de jobban,
Ha fájdalom volt. Nincs szerencsénk!
Roszat vetett a kocka nékünk.
Haszontalan! nem fogja őtet fegyverünk.
Most is csak ő áll még felettünk.
Mennél alább kivánjuk őt tiporni,
Annál magasbra láttatik
Emelni őt a vak szerencse.
Roszúl vetéd meg néki a tőrt, Ulrik!
Kevésbe' múlt, hogy tenmagad nem

Esél beléje. Szégyen! Ulrik! Ulrik!
Dugába döntötted hevességeddel
A dolgot, és talán örökre.
Soha többet a királyi fickót ellene
Így fel nem ingereljük. És ha néki
E háborúban a szerencse szolgál:
Hát csúf gyalázat száll fejünkre;
És a király, mint a kireppentett madár,
Soha nem kerül markunkba többé.
Nincs már egyéb mód lábra kapnunk ellene:
Meg kell akasztanunk szerencséjében.
A nemzet ezzel veszt, gyalázat éri,
Igaz: de jobb nekünk közönségessé
Tennünk bajunkat, mintsem azt
Magunk viseljük egynehányan.

(Garának egy cselédje levelet hoz, és azt kézhez adván urának, meg' mindjárt elmegy. Gara a levelet általfutja.)

A cíliaitól! — Ilonka meghalt!

(Kis ideig mély gondolatba merül.)

Hamar halál ez! Nem hiszem,
Ámbár hevétől sok kitellik.
Hervadni látszott régen a szegényke.

(Mintegy kivervén fejéből egészen az előbbi gondolatot, tudniillik, hogy a cíliai talán maga segítette volna leánya halálát, csakhogy általa a Hunyady házzal atyafiságba ne keveredjék.)

Így hát feloldva volna már a bátyám
Igéretétől a halállal?

Ki tudja, még rád nézve is, leányom,
Hogyan s mikép lesz? Meglehet,
Hogy egy török kéz engem is megment még
Ez átkozott fajnak rokonságától.

(Elmennek.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

(Hunyady háza.)

Hunyady János, Hunyady Mátyás.

(Belépnek.)

Hunyady János.

Készülj fiam! mert holnap útra, Bécsbe mégy.
Mindég előtted és veled
Hordozd az istent, s a mit ő parancsolt.
Ne beszélj sokat, mert férjfihoz nem illik.
Ha szólsz, igaz, velős legyen beszéded.
A gyermekeknek társaságát
Kerüld, akármikép jelenjenek meg:
Fedezze ősz, fedezze barna fürt fejek,
Legyen kezekben báb, legyen fegyver, kerüld.

H. Mátyás.

(Meghökkenve.)

Mi dolgom ottan, mit keressek Bécsben?

H. János.

Ott a királynak udvarolni,
Keze lába lenni mindenekben;

Parancsolatját lesni mint apródja;
Ha lóra ül, hát néki kengyelt tartani,
Ez, s más egyéb efféle lesz szolgálatod:
Hogy elhihesse, a miről mind eddig
Kételkedett: azt, hogy apád, a vén, ősz
Hunyady emberséges ember.

H. Mátyás.

Hol a gonosz, az átkozott, ki néki
Kétségbe merné hozni emberségedet?

H. János.

„Hunyady ellenséged, árúlód, király!
Vigyázz magadra. Ellened tör.
Koronád, személyed, életed veszélyben
Forog, ne higy; alattad áskálódik."
E gondolattal, véleménynyel, hittel
Van ellenem meggyőzve; mert ezt hallja
Felkeltekor, lefektekor felőlem.

H. Mátyás.

S te ezt, apám, elszenveded?
S nem hívod őt szálkardra?

H. János.

Majd bizony, nézd!
A vén Hunyady, egy koronás
Gyermekkel áll a síkra bajvívásra!
Ki csak kevés, csak három esztendővel
Idősb erősb gyermek korodnál?

H. Mátyás.

Örvendek. Egyszer már reám is mersz, akarsz
Valamelly csekélyet bízni. Én karommal őt
Más hitre hozzam? nemde erre célzol?

H. János.

(Mátyást feddve.)

Gyermek! királyod ő tenéked!

H. Mátyás.

Apám nekem több a királynál.
Bajt vívok én övéle, hogyha meg nem
Ismérі emberségedet.

H. János.

Ne tarts te attól, hogy előtted
Akármikor beszéd legyen felőlem.
Tőled csak azt kivánja, hogy szolgája légy,
S én néked azt parancsolom,
Hogy engedelmeskedj, fejet hajts néki.

H. Mátyás.

Nem értem én a dolgot.

H. János.

El kell menned:
Hogy énhelyettem gyermekemmel birjanak.
Te lészsz apádért a kezes.
Jól gondolá ezt a gonosz, ravasz kalóz!

H. Mátyás.

S te addig itt, apám, mitévő lészsz majd?

H. János.

Itthon hazámat őrzöm addig.
Bú, gond s veszély közt folytatom
Még hátra lévő éltemet.
A harcba mengyek, s ott ezer halállal
Küszködve és szenvedve várom,
Míg a királyoknak királya
Megszánja s elszólitja vén szolgáját.

H. Mátyás.

Én oldalad mellől, apám,
Csak egy nyomot sem távozok.
Izend meg a királynak: a kegyelmét
Csak adja más akárkinek.
Mondd néki, hogy beteg vagyok, mondd —

H. János.

(Haragosan.)

S én a te kedvedért hazudjak?
Ezt a valóságos nemes,
Ki nem csupán levélben és címerben
Hordozza a becsületet,
Hanem belül, szivében és lelkében,
Ezt, a ki emberséges ember,
Soha nem cselekszi. S megtagadjam én hát
Teérted emberségemet? Gyalázat
Ezt gyermekemtől hallanom.

H. Mátyás.

Ne
Haragudj, apám! nem gondolám meg.

H. János.

Bánnám, ha gyermekemben emberségem
Illy gaz gyümölcsöt termene.
Te holnap elmégy.

H. Mátyás.

Elmegyek, ha el kell.

H. János.

Egyet tanácslok még: eszedben tartsd ezt:
A cíliai gróf nevét gyakorta
Hallottad emlegetni? Ettől ójd magad!

H. Mátyás.

Ki, és mi ember ő?

H. János.

Ez egy gonosz lator,
Ki minden emberséges emberszívvel,
Érdemmel és virtussal a világon,
A jóval és igazzal egyre bajt ví.
Tőr és gyilok tekintete,
Romlás, veszély, és döglelet lehellete;
Hóhérkötél, hóhérkerék a nyelve;
Hyaena lelke; keble kárhozat s pokol;
A gerjedelmi ördögök.
Azt, a mi legszörnyebb, gonoszb,
Csak tréfa néki elkövetni;
Mint tréfa pöcköt lökni a gyermeknek.
Hízelkedés, fortély, ravaszság által
Megnyerte szívét a királynak,

S annak nevében őseink örökje
Felett uralkodik, parancsol.
Vesztünkre hízik ő hazánk javából,
Iparkodásinknak gyümölcsiből. Azon
Láncot koholja nappal éjjel, mellyre
Idővel a magyar nemest és nemzetet
Fűzhesse; s hogy rabsága ellen
Magát ez akkor majd ne tudja védeni;
El hagyja most tipratni a törökkel.

H. Mátyás.

A mint lefestéd ezt az embert itt most,
Syllát, ama' nagy római
Szörnyet találom benne, és irtózom.
Ki jön velem még Bécsbe? lessz-e
Ott is fenyitő mesterem?

H. János.

Te ott egészen mást tanúlsz, mint a mire
Itt oktatott volt téged a nagyváradi.

H. Mátyás.

Ott hát szabad lesz tennem és mivelnem
Mindent, eszem szívem szerint?

H. János.

Mit forgatsz
Eszedben?

H. Mátyás.

A mit Sarpedon balúl tett,
Midőn az uticai ifjat

Nem engedé mívelni, a mit jól akart.
Derék fi volt ez; szíve lelke nagy volt.
Kevés idővel volt korosb nálamnál,
Midőn tanító mesterétől tőrt kért,
Hogy azt legott szivébe döfje a gonosz
Syllának. Olly istentelen dúló, lator
Lehetett ez akkor Róma romlására,
A millyen itt e cíliai gróf most.
A gyáva s félénk Sarpedon
Okozta akkor, hogy ama vérengző
Gonosz tovább sanyarta, dúlta,
Gyilkolta Rómának derék polgárit. Ez
A Sylla bennem lelje majd Cátóját.

H. János.

Megcsalta a te mestered reményemet;
Istennek adjon számot érte.

H. Mátyás.

Azt gondolod, hogy kérkedésből mondom ezt,
S cselekedni nem merem? ne hidd azt.

H. János.

Valahára nagy ember leszen fiamból!
Azt, a mit atyja annyi lelki testi
Erőlködéssel, áldozattal
Haszontalan szándékozott megnyerni, azt,
Hogy a magyar nagy és erős, hatalmas,
Híres, jeles nemzet lehessen,
Azt végre hajtja majd talán Mátyás fiam:

Keblében és agyában, és karjában
Elég tehetség, és erő lesz erre,
Csak még szerencsét adj te hozzá istenem!
Ezt képzelém, ezt álmodám, s reménylém;
De megcsalódtam. Látom én már
Hogy nem magánvaló, magáncselekvő,
Magagondoló és érező ember, hanem
Egy olly majom leszen belőled, a ki
A gondolatját, érzeményét
Mind más után módolja, alkalmazza.
Az uticai ember érdemét, becsét,
Hazafiúi szent tüzét én
Megismerem, becsülöm és csudálom;
De mondom én tenéked, és az szent igaz:
Akármi vagy, és lészsz te, mást követve,
Az nem magad vagy, nem magad lészsz.
A majmozás elnyomja, aljasítja
A szívnek, észnek szép s dicső tulajdonit.
Önnönvalóság legnagyobb tanúja az
Éggel rokon természetünknek.

H. Mátyás.

Pirúlva állanék derék, nagylelkű
Atyám előtt most szégyenemben,
Ha csupán az ingerelne engem
A régiek példájaként
Cselekednem ezt amazt, mivelhogy
Ők így amúgy tevők valának egykor;
S nem azért, mivelhogy a miként tevének ők,

Úgy téve legjobban vala.
Vitéz, az én kedves tanitó mesterem
Azt tartja, hogy időnk elég új rosszat,
Sok új gonoszt szűlt légyen, ámde virtust
Keveset tenyésztett újat eddig.
Szükség azért korunk fogyatkozását
A múlt idők erkölcsivel pótolnunk.
A jót követni nem majomtermészet.
Győzd hát meg arról, hogy nem úgy van, őtet

H. János.

Van tétemény, a mellyet a hajdankor,
Közvélemény, előitélet illy olly
Virtus nevével bélyegelt meg;
Noha tiltja, kárhoztatja a természet,
Kit hajdan, úgy mint bajnokát ez vagy amaz
Virtusnak a világ magasztalt, tisztelt,
Azt a mi évünk a gonosztévők
Sorsára, s tán halálra kárhoztatná.

H. Mátyás.

Egy szörnyet, a hazának árúlóját,
Orozva vérengző kalózt, ki minden
Léptévei egy jámbort tapod, ki minden
Tettével egy virtust öl, egy jót fojt el,
Egy illy gonoszt az embereknek
Nagy társaságából kivetni, és a
Sátánt setét honjába, a pokolra
Taszítni, mindég s minden embervélemény,
Itélet és törvény szerint érdem lehet.

H. János.

Igen! de embervélemény, itélet,
Törvény, idő mind öszvevéve szabják
Elénkbe a módot, miként kell annak
Történni. A szelíd kereszténység az
Orozva gyilkoló vasat, ha eszköze
Lehetett is egykor néha egy virtusnak,
A vak pogányság romladéki
Közé temette; és jaj annak!
Jaj a kereszténynek! ki e vak eszközét
A régi virtusnak új divatba
Szándékozik megint emelni.
Vannak nekünk törvény s igazság által
Megállapított s meghatalmazott vér-
Itéletink, s becsületünk személyünk
Sérelmit orvosolni bajvívásaink.
Hahogy te bátorságot és elég erőt
Érzesz magadban egyszer arra,
Hogy szembe szállj a cíliai gróffal;
Hát lépj elő nyilván, s kiáltsd ki:
„A cíliai Ulrik a királynak
Szivét, eszét megvesztegette
Gonosz ravasz tanácsok által;
A népet ostorozza, dúlja; hosszú
Kortyokkal iszsza a magyarnak vérét.
Az elnyomottaknak panaszsza, jajja
Bosszúra lobbantotta a jót, szentet,
Igazat megoltalmazni tartozó vitézt;

Tovább ne menjen ő gonosz pályáján.
Eljött az, a ki most itélni
Fog ő s az emberség között;
S ez én vagyok: szálkardra hívlak,
Idézlek én hát tégedet, mindenkinek
Nevében, a ki általad megbántva volt."
Ő kénytelen lesz megjelenni akkor;
S ha isten által győzedelmes lészsz, tehát
Méltó gyalázat, büntetés, s talán halál
Vet véget a gonosz latornak.

H. Mátyás.

A szent igaznak e baját megvíni,
És nemzetünk sérelmeit megtorlani,
Apám, nem a szándékom — ez forr bennem —
Csak erőm, tehetségem hibázik még most.

H. János.

Felejtsd azért az uticai bajnokot.
Bízd a gonoszt a csalhatatlan,
Érdem szerint jutalmazó, fenyitő
Biró itéletére. Megtalálja ő
Minden bizonynyal jólkor a gonoszt még.
Te csak arra vigyázz, hogy kelepcéjébe
Ne kerülj. Bizonynyal kedvez, és hizelkedik
Ő majd tenéked. Majd ölelni
Ápolni fog mint gyermeket; ne higy neki;
Megcsal, megejt. Ostorral és pálcával,
Hóhér s poroszló módra kormányozni a

Szabad magyart az ő veszett szándéka.
Az égnek átka szülte benne ezt az
Embertelen gyilkos pokol szándékot.
Soha még is ezt ő végre nem hajthatja,
Valameddig ősi drága szép örökjeit,
Arany szabadságát megoltalmazni,
Sarkallatos törvényinek szentségét,
Az életét megvetve védelmezni,
S mindenben a dicső atyák példáját
Követni, meg nem szűnik a magyar nemes.
Ezt tudja a kalóz; azért agyarkodik
Maga s cimborája által a hazának
Minden reményét, még nevendék ifjait,
Fiatal királyát, testben és lélekben
Megvesztegetni. Szép tehetségiddel
Te nagyra látszasz a teremtő által
Jelelve és választva lenni.
Kerüld azért, tanácslom, a csábítót.
Eszedbe tartsd rendeltelésednek becsét.
Azon fog ő dolgozni majd erővel,
Hogy lelked ellágyúljon, elpuhúljon,
Hogy szíved érzeményi felgerjedjenek;
Azután igen könnyen hanyatlasz és merülsz
A fajtalanság búja fertőjébe,
És veszteségedet hiába síratod.
Ő elkövet majd, a mi illy korbéli
Ifjat magához csaljon, édesgessen,
Mindent ajánl, igér tenéked;

Dicsér, magasztal, megkülönböztet majd.
Ne higy, ne higy te a gonosznak.
Kacagd magadban elhibázott céljait.
Ne vesztegesd idődet és erődet
Hivalkodásra, vagy kacér negédre.
Úgy élj királyod fényes udvarában,
Valamint Hunyad boldog tetőjén élsz vala
Anyád előtt, bölcs mesteredtől
Vezetve, kormányozva; szemmel tartván
Mindég az istent, a hazát, s a virtust.
Lopj, hogyha tudsz s mikor lehet,
Haszontalan szolgálatodból
Időt magadnak; ámde ezt ne tékozold
Meg más egyébre, a mi szintugy szél s füst:
Hanem valód tökéletére fordítsd.
Mert mondom én tenéked: a teremtő
Téged dicső pályára rendelt,
Ha máskülönben álmaim betellenek.
Másnál ne kívánj jobbnak és igazbnak
Tartatni: mert ez által ellenségeket
Szerzesz magadnak. Nincs becse
Az udvaroknál a való érdemnek.
Tiszteld, becsüld a grófot és barátit.
Bátran felelj te néki; bátran
Nézz a szemébe, a mikor megszólít;
De ebnek a gyöngyöt ne vesd: üres szót
Hányj néki, mellyben nincs velő, hogy rajt sokat
Rágódni vagy csavarni tudjon.

Jobb tartson együgyünek és gyávának
Ő tégedet, mint arra alkalmasnak,
Hogy majd gonoszságának egy új eszközét
Kivánja még belőled is faragni.
Te bizodalmadat ne add ott senkinek:
Mert ritka tünemény az udvaroknál
A fényben és pompában a barátság.
Ál képben, ál alakban, ál köntösben
Jár ott előtted minden ember,
S őszinte képedet kacagja titkon.
Csak a ki annak mestere,
Hogy a midőn sír szíve lelke,
Mosolyogni és nevetni tudjon; és hogy,
Ha lelke átkot gondol, érez,
A nyelve hálálkodva áldást mondjon;
Hogy, a midőn kebelében a pokolnak
Sátáni tombolnak, dühödnek, ő csalárd
Szájával idvességet, istent,
Mennyet, teremtőt emlegessen;
Csak, a ki ennek mestere,
Az boldogúl az udvaroknál;
Annak jelen meg a királyi
Kegyelmek ékes, tarka szívárványa.

H. Mátyás.

Úgy látom őket, mintha köztök volnék
Ott megszerezhetem tehát magamnak
A drága, hasznos, ritka kincset, mellyet

Kedves Vitézünk emberesméretnek
Nevezve, úgy tanácsol, és ajánl vala.

H. János.

Engedje isten megtalálnod
Ezt a valóban drága kincset!
Egykor te több hasznát veended ennek,
Mint, hogy ha tartományokat,
Koronát, ezüstöt és aranyt hagynék én
Örökül tenéked. Mert nem az
Az úr, ki polcon ül, ragyog s parancsol;
Hanem, a ki esmérvén az embert
Kivül belől, kényére hajtogatja
Természeténél, ingerénél fogva.
Csak arra vígyázz, hogy valódnak
Drágább tulajdonit ne kelljen
E szerzemény árába béfizetned.

H. Mátyás.

Találok én majd abban is még módot,
Hogy megmenekszem a gonosz csábítók
Minden lesétől: úgy cselekszem,
Hogy majd ne is kívánjon engem
A cimborába béavatni.
Régente Brutus — romai
Volt ő is — (Ám de majd ezért
Engem ne mondj megint majomnak!)
Majd szinte húsz esztendeig színlette
Magát bolondnak a királyi nép közt,

Hogy a gonosz, lator, veszett seregben
Jó s bölcs maradjon ő tovább is.
Így tenni volna nékem is kedvem, de
Ki nem állom, attól tartok, a sokat majd.

H. János.

(Mosolyogva.)

Azon ne búsulj. Jólkor elragadlak,
Megmentlek én a körmeik közül majd.
Ha háború lesz a törökkel,
A harcba viszlek én magammal.

H. Mátyás.

(Örömmel.)

Olly szent, apám, előttem a te nagy szavad,
Valamint az evangyéliom.
E dőre furcsa emberek közé most
Én szinte jó kedvvel megyek már.

HATODIK JELENÉS.

Erzsébet, Vitéz, Madarász, és az előbbiek.

Erzsébet.

(Sietve, indulatosan Hunyadyhoz.)

Mit hallok, édes apjok? arra állanod
Nem lesz talán szükséged? Oh szólj!
Azt hallom, a király magához Bécsbe
Kívánja Mátyást? Átkozott

Kivánat! ördög súgta néki.
De erre rá ne állj, ha mindjárt —

Hunyady.

Szükséges a hazának; és ez
Elég ok arra néked is, reménylem,
Hogy tennen ösztönözd az elmenésre?

Erzsébet.

(Elcsügged. Fájdalmas érzeményit elnyomni iparkodik, könyező szemekkel néz Mátyásra, a ki anyját ölelgeti.)

E gyermekemtől is tehát megváljak?
Kevés kötél köt engem az
Élethez; egyenként te mind elvagdalod
Azt is, te a hazának, a nemzetnek
Sajátja és tulajdona
Levén, miolta öszvekeltünk,
Magaménak eddig még alig mondhattalak.
Csak édes álomként lebegnek
Elmém előtt a ritka boldog órák,
A mellyeket csak lopva engedett hazánk
Sürű veszélye karjaid közt töltenem.
László fiam, mihelyt emelni tudta,
Ha nyögve is még, atyja kardját, elhagyott;
S azolta harcban és veszélyben fetreng.
Enyimnek őt sem mondhatom már.
S most ezt is elveszeszszem? Oh kedves fiam!
(Általkolcsolja Mátyást, és indulatosan szorongatja. Töredező hanggal, keserűen.)

Valamintha meg nem állna a vitézség,
Hazafiság és bajnokérdem
Mereven keménység, kegytelenség nélkül?
Valamintha okkal móddal a királynak
Nem engedelmeskedni nem lehetne?
Mi okra nézve lenne épen gyermekem
Véráldozatja a hazának?
Egyedül csak egy ház ontsa mindég vérét?
Hát nincs e több magyar hazánkban immár?

Hunyady.

Szilágyi Erzse! Hunyadyné!

Erzsébet.

Értelek.
Hiába! mert akármiként takarjam
Hazafisággal, büszkeséggel
A szívemet, kitör belőle
Az anyának érzeménye, kínja.
Ezen érted annyit szenvedett szív, mellyèt
Gyakor halálos harcaid, veszélyid
Meghurcolának, roncsolának váltig,
Ha eddig öszve nem szakúlt kínjában,
S pedig annyival nagyobb, dühösb kínjában,
Mennél szorosban titkolám, s fedém azt
Hazafiúi virtusokkal,
Az tette, hogy helyetted egy egy része
Magadnak, a mi gyermekink
Még birtokomban voltak eddig.

De most — (Elharapja fájdalmát. Mátyáson függ tekintete.)
ha nem cselekszem is
Úgy, mint az árva gerlice,
Melly fosztva lévén a szerelmes hímtől,
S fészkének édes költeményitől, nyög
Hogy szinte megszakad begye,
És tétováz és bújdosik: mit használ?
Egy mégis a sors, és csak egy a fájdalom.
A kölyke-vesztett nőoroszlány,
Bár melly erős, nem képes a fájdalmat,
Melly belsejét szaggatja, némán tűrni:
Ordítva adja a vidéknek
Tudtára, a mi bántja, gyötri.
Ha el tudám is nyomni eddig, most már
Annál nagyobb erővel üt ki, tör ki
Belőlem a nagy fájdalom mirígye;
Mint a sokáig rejtve volt láng
Egy megrepedt volkángyomorból.
(Mátyást szorongatja.)
Voltak hazafiak, kik önnön
Magzatjokat feláldozák, és a mi több,
Önnön kezekkel, a hazának.
Én ezt tudom becsülni és csudálni;
Sőt én hazámnak hív leánya lévén,
Magam is, ha szükség volna, a halálba
Tudnék ugorni érte. Ah! de
Az anyának érzeménye mind más:

Ezt tí atyák, ti férfiak,
Nem érzitek, megfogni nem tudjátok;
Azért ugortok véleményetekkel
Olly könnyen által rajta; sőt gyakorta
El is tiporja azt kemény valótok.
Az a mi legkínosb, legédesb
A szívnek, itt ez érzeményben ütközik
Egymással öszve. A töröktől
Nem félteném én őt; de a sátánok —

H. Mátyás.

(Anyját ölelgetve.)

Ne félts, anyám te édes! engem!
Mert nékem olly leckét adott apám most,
Hogy azzal én a poklon is keresztül
Vágok; kivált ha még ehez majd öszve
Szedem azt is, a mit mesterimtől eddig
Tanúltam, és olvastam a könyvekben.

(Büszkén.)

Nem úgy megyek közökbe, mint gyáva
Galambfi; úgy leszek közöttök,
Mint egy oroszlány, a ki ámbár gyenge még
S fiatal: de tartson tőle minden ember.

Erzsébet.

(Büszke öröm villámlik szemében; de hamar elborítja megint a szomorúság ködje. Végtére öszveszedi magát.)

Leckét adott apád eszednek. Jőjsze! hadd
Végezzem én a többit el szíveddel.

(Mátyást karjánál fogva elvezeti.)

Vitéz.

Felséges asszony! nemzetek,
Országok anyjának teremtett nagy szív!
Szerelmes, édes, boldogító
Feleség! szerelmes, lelkes, édes, bölcs anya!
Egyedűl Hunyady érdemelt meg téged!
Egyedűl csak illyen gyermekek
Lehetnek illy anyára méltók! Roma
Oltárt emelt az illyeneknek hajdan.

Hunyady.

Őérte a sorsot vezérlő
Istennek én valóba' sokkal tartozom.
Ti hív barátim, János és György! ketten
Legyetek fiamnak Bécsbe kísérői.
János, te jól tudod, mit érzek, gondolok.
Add által őtet a királynak;
Mondd néki, hogy ezen kezesség mellett
Hitesse el végtére már magával azt:
Hunyady emberséges ember;
Barátja, híve holtig a hazának;
Szolgája, híve a királynak,
Mig ő is atyja, híve a magyarnak.

Madarász.

Ketté van a szívem szakadva mostan:
Fele egyik a tisztelt atyáé,
Kihez lekötve érzi a szívem magát
Sok érdem, hála és barátság által;

Fele másik a kedvelt fiúé, a kihez
Már születése olta vonszsza szívemet
Egy titkos édes érzemény.
Egykép sóvárog szívem, azt őrízni,
És téged is szolgálni, mint igaz barát.

Hunyady.

(Jobbjával Vitézt, baljával Madarászt fogván.)

Bízzuk, barátim, őtet arra, a ki,
Valamint az égnek, földnek és tengernek, úgy
Minden parányi fűnek és porszemnek,
Minden madárnak, légynek és féregnek,
Egy hangyabolynak épen úgy,
Valamint ezen roppant világnak
Gondját akarja, tudja is viselni.
Bízzuk csak a mindenhatóra őtet:
El fogja ő intézni sorsát. Menjünk!

(Elmennek.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

(Buda. Hunyady háza.)

Hunyady János, Széchy Diénes, Vitéz, Ország, Perényi, Bátory.

Hunyady.

Barátim! a nemzet javára célzó
Kivánatink beteljesedtek némelly
Részről; de hajh! sok hátra van még.
Egyébiránt ez kezdete
A többinek. Lejött közünkbe a király;
Együtt az ország rendei;
A vármegyék követjei:
A nagy tanács, melly a magyarnak sorsát
Most nagy időre fogja, jól vagy rosszul
Intézni, elkezdődik. Engedjétek,

Hogy tudtotokra adjam én előbb itt
Mind a hazának, mind magamnak ügyét,
Melly egy nyomon megy búra és örömre.

Érsek.

Szükséges ez.

Országh.

Kérünk is erre, Hunyady!

Bátory.

Fáj, s a harag s bú engemet már szinte
Megemészt, ha azt meggondolom, hogy annyi van
Elrontva, a mit helyre hozni
Most már bajos, vagy még talán
Lehetetlen is lesz.

Hunyady.

Illy zavart
A nemzetekben részszerint a gyarló,
De legnagyobb részt a gonosz, irígy, ravasz,
És csalfa emberek szereznek.
Voltam, barátim, a királynál: mondhatom,
Igen kegyes volt. Mentegette
Magát. De higyjetek szavamnak:
Nem változott; a régi ő még most is.
A szíve jó; sőt mondhatom még azt is:
Nem szinte ellenségem ő énnékem.
Hazánk szerencsés lenne őalatta, ha
A cíliai a nyakán nem ülne;
De a gonosz lélek, ki már erőt vön

Természetén, és szüntelen sarkalja,
Mindenkor arra fogja venni, a mire
Akarja, ezt a gyáva gyenge gyermeket.

Perényi.

Elég baj és bú ez minékünk!

Hunyady.

Egyedül az országot s királyi trónust
Megdönthető veszély vehette arra
A cimborát, hagy ellenem
És házom ellen szüntelen felvonva
Tartott irígy nyilát bekapja mostan,
S elrejtse, a míg majd megint
Eloszlik a nagy fergeteg.
Mosolyogva kedvez nékem Ulrik,
Csak hogy felejtethesse vélem
A multakat. Barát alakban
Jár kél előttem. Esmerem
Azonban a gonoszt, az álnok sátánt.
Leánya, ifjabbik fiamnak
Mátkája, a ki által a gonoszt én
Inkább hazámhoz, mint magamhoz
Kivántam úgy lekötni, hogy ne ártson,
Meghalt. Talán az ég maga
Nem akarta.

Bátory.

Kár volt volna is valóban,
Ezen hazánk javára támadt fajnak

Amaz ördög ágyából esett porontytyal,
Ezen becsületes, nemes, jó vérnek
Amaz átkozott, gyülölt, gazembervérrel
Úgy öszvekorcsosodni. Jól esett így:
Megrontaná az ezt; s amabból
Soha mégis ez jót nem lehetne.

Hunyady.

Most már közelget a török rettentő
Hadával, a magyar határon dörget
Majd minden órán. S a király
Ámítva lévén a gonosz sugallók
Tanácsa által, most midőn már a karunk
Kinyujtva védelmünkre, eltökélve
Életre és halálra, ottan kellene
Állnunk az ellenség előtt, még most jön
Budára, azt kérdezni, hogy s miként lesz?

Érsek.

Rosszúl vagyunk; de el ne csüggedjünk még.

Hunyady.

Én, a mi szívemtől, eszemtől
És birtokomtól csak kitellett, mindent
Megtettem, ezt előre látván.
Némelly barátim és megyék
Segéd iparkodása által tízezer
Vitézt szereztem öszve, s már esztendeje,
Hogy tartom őket a magam költségén,
S gyakorlom és készítem őket

A véres, elkerülhetetlen harcra.
Szeged körül, ott táboroznak,
Felosztva több csapatra. Kanizsay,
Horváth, Bodó és Rozgonyi
Vannak velek hazánk szerencséjére.
Feleségem Erdélyben, Hunyadon s Déván
Maga gyűjti a vitézeket.
Madarász barátunk a segédje,
Hadnagyja: mert hazánknak e nagyszívü,
Lelkes leánya a Hunyady, és a
Szilágyi zászlóaljt maga
Kivánja felkészíteni.
Szépen segítik ötet ebben
A Toldy, Bethlen, Ugron, és a Barcsay.
E hős sereg már kész vitéz,
És a mi legszebb, mind nemes jobbára.
Szükséges, és igen tanácsos
Volt nékem egy illyen sereggel minden
Esetre készen várnom a
Gyanús jövendőt. Tudtam én azt,
S mondottam is több ízbe' néktek,
Hogy nagy veszélyt kohol Mohammed ellenünk,
S tartottam attól, hogy hazánk
Majd védelem nélkül talál maradni, ha
Magunkat a törvénynek illy viszálkodó
És késedelmes végrehajtójára,
S egymás között vetélkedő, irígykedő,
Pártoskodó urakra bizzuk. Jó és

Szent a mi törvényünk; de mit használ, ha nincs
Foganatja, a mint kellene?
Barátim! adja isten, úgy ne
Legyen! de meglássátok, úgy lesz, a mint
Már rég gyanítám: ők az átkozottak
Hazánkat is még készek elveszeszteni,
Csak hogy házámmal veszszek én is.

Vitéz.

Időnk, igaz, sok rossznak a szülője
Volt eddig; azt még sem hiszem,
Hogy a midőn reá kelend majd a dolog,
Szeretett hazájának javára
Minden magyar kezet ne fogjon mégis.

Hunyady.

Kezet fogánk lám mí is egymással most;
De fel merem rá tenni idvességemet,
Hogy a midőn kezet fogánk is,
Volt már közöttünk ollyan, a ki
Legott, s legakkor már egészen
Ellenkezőkép érezett, gondolkodott.
Azért barátim, rajta teljes szivvel!
Én nem tanítok arra senkit
Közűletek, miként segítsen
Most a hazán; megbántanám én
Ezzel hazafiságtokat;
Csak arra kérlek titeket: ne higyjetek
Akármi tettnek, szónak és látszatnak.

Minden csalárdság, tettetés részekről.
A szent kereszt, édes hazánk legyen csak
Vezére, intézője, táplálója
Szívünknek és eszünknek! És csak
Istenbe és magunkba' bizzunk!
Menjünk s tegyünk, a'mit lehet hazánkért!

Valamennyen.

Barátid életben halálban!

(Felindulva kezet fognak egymással, és elmennek.)

MÁSODIK JELENÉS.

(Buda. A királyi vár. Ágnes szobája.)

Ágnes.

(Egyedül.)

Közölte vagy most a magyarnak, László!
És tőle környülvéve, mint
Az égi felség a cherúbseregtől.
De hajh! szegény, környülvevének téged
A gondok, aggodalmak is, mint ördögök
A jámbor és ártatlan emberlelket,
Midőn fejét, szivét zavarba hozván
Szegénynek, őt az ingereknél fogva
Vétekre vonják, s kárhozatra majd utóbb.
És néha, mintha egyfelől jó lélek,
És másfelől a rossz, körülted
Forogva, incselkedve és biztatva,
Fenyegetve, feddve és ijesztve

Kivánna váltva tégedet megnyerni,
S részére vonni, birni, úgy tetszik nekem.
A képzelet játékot űz agyunkkal;
De nem tehetek róla; e két képet
Kiverni nem tudom fejemből:
Valamint Mihály az égi bajnokangyal
Az isten ellen felkelőket:
Hunyady a hazának ellenségit úgy
Alázza, és tapodja, és tiporja;
S valamint az emberidvezítőt
Kisérti a pusztában a sátán: úgy
Csábítja Ulrik a királyt a trónuson.
László! ha úgy tehetne mindég
Az ember, a miként szeretne;
Ha tartanom nem kellene
Ama gonosz megtestesült ördögtől,
Ki a pokolban is talán mester lesz;
Ha a szerelmet, melly tehozzád
Köt engem, én kockára tudnám vetni;
Ha egy reménynek bája engem
Felvonva és függőbe' így nem tartana:
Hát én, ki rágalmazva és megvetve
A félvilágtól, most nemem gyalázom,
Ollyat követnék el talán,
Hogy a világ csudálna, és még áldana;
És még dicsőség volna, érdem,
Sőt virtus ollyan lelki testi kedvese
Lehetni, mint én, egy királynak.

Ágyos! különben cafra? nem, nem mindegy;
Nem cafra, a ki egynek adja,
Egyedül csak egynek a szerelmét;
S házas kötélbe lépni a kedvessel,
Az egygyel olly kész, s úgy szeretne, mint én.
Hah! félre tőlem, lelkemet mindszüntelen
Hatalommal ostromló s lesújtó gondolat.
Hiába ostromolsz te engem;
Egy szép jövendőnek reménye
Táplál, emel, biztat, kecsegtet, úgy, hogy
Magamat megadni nem tudom még.
(Fel s alá jár, ki-kinéz az ablakon.)
Most mennek a gyülésre. Szép tekintet!
Ez a magyar szép és derék egy nemzet:
Erős, hatalmas, büszke, lelkes és tüzes;
Minden kitellik tőle, a mit
Akármi nagy nemzetben eddig
Csudált, dicsőített, magasztalt a világ.
Különbözik ruhája, nyelve minden
Más nemzetétől, s csak magához
Illik, hasonlít; mint az olly akármi
Szép, tetszetős és kellemes, mellyről azt
Mondhatni: ennek párja, mássa nincsen.
A hány ez, annyi bajnok és vitéz. Igaz,
Vérengező is a magyar, de nagy s nemes,
Valamint az állatok királya,
A büszke, nagyszivű oroszlány.
Nagy példa ebben Hunyady; ki tudna

Úgy türni, mint ő? olly nemes felséggel?
Meg hetyke, pajkos és negédes a magyar:
Mint a telekjén nőtt szilaj nemes mén,
Melly a sebes szél vagy tüzes villámként
Hordozza őtet a csatákban.
És a mi legjelesb, szabad még a magyar:
Egy sassereg, melly kényeként felleng, lebeg
Az ég alatt. Egy illy szabad, lelkes, derék
Nemzet királya lenni, hah!
Minő öröm, minő dicsőség
Egy bölcs, erős és lelkes elmés férfinak!
Nagyobbra, szebbre és dicsőbbre
Nem vágyhat itt az ember, a ki
A földi legnagyobb javaknak
Ugy érzi, mint kell, érdemét, becsét. Mert
Királya lenni egy amolly rabnépnek,
Millyen Mohammed a töröknek:
Csak annyi, mint egy összeláncolt
Embercsoport felett poroszló lenni;
Csak annyi, mint ostort emelni
Egy gyáva juhsereg felett. —
Szeretve, és szívelve egy
Imilly szabad, lelkes, derék nemzettől,
A félvilágot hódolásra hajtanám.
S hát még királyné lenni illy nemzet felett?
Fiatal, kegyes, lelkes királyné?
Szív s lélek a kellemletemben,
Tűzláng az agyban és kebelben,

Ezernyi illyen férfiak szívének
Szerelme, gondja, és imádott tárgya!
Hová ragadsz te engemet
Hah búja, tündér képzelet? —

(Hunyady Mátyás jön.)

HARMADIK JELENÉS.

Ágnes, Hunyady Mátyás.

Mátyás.

Kisasszony!
Bocsáss meg: a felség parancsolatja,
Hogy egy nyomot se menjek udvarából.
Elég nehéz, de mit teszek!
Régen szerettem volna látni, hallani,
És tudni egy országnak a gyülését.
A cíliai gróf oka.
Pedig mit ártott volna megjelennem?
Igen megúntam már magam.
Nincs kedve a bolondnak, egyet sem szól.
Engedd, ha nincs terhedre, hogy
Nálad, veled lehessek egy kevéssé!

Ágnes.

Jól tetted ezt, Mátyás, igen jól.
Igy majd talán könnyebben elverhetjük
Egymásnak únalmát beszélgetéssel.
Megvallom azt, Mátyás, tenéked:
Nekem hazátok tetszik, és való igaz,

Hogy a magyart otthon az országában
Kell látni, és ismerni nemzettestben,
Hogy őt az ember érdeme
Szerint szeretni és becsűlni tudja.

Mátyás.

Örömmel értem, szép kisasszony, tőled,
Hogy nemzetünket és hazánkat
Kedvelled. Ámde csak kevés
Ember van a király körül, ki
Igy érez. Elgondolhatod tehát, melly
Nehéz s keserves Bécsbe' laknom nékem.
Akkor, midőn a zordon észak
Derét, fagyát, sovány kietlen földjét
Megúnta s rosszallotta a hunn nemzet,
S e langy eget, s mindennel áldott földet
Kereste, és szerezte volt magának
Vitéz erővel, tenger embervérrel,
Nem volt bolond ő.

Ágnes.

(Az ablakhoz vezetvén Mátyást.)

Nézd! amott tódúlnak
A rendek a gyülésre. Nézésekkel
Rég múlatom már itt magam. Csak nézzed!
Egész Budát talpon mozogni láthatd.

Mátyás.

Mi haszna látnom? nékem itt kell lennem!
Elég nehéz. Egyébkor én
Örömest vagyok nálad, veled.

Ágnes.

(Folyvást kinézvén, elragadtatással.)

Mondom tenéked, gyermek: örvendj!
Szép látni a szabad magyart
Szabad, kies hazája földjén. Örvendj!
Te is magyar vagy.

Mátyás.

(Büszkén.)

Az vagyok.
Örvendek is, hogy az vagyok.
Nem is szeretnék én magyar nem lenni,
Miolta eltünt a görög s a romai
A földtekéről. Hajdan én ezek közül
Egyik szerettem volna lenni:
Most senkivel már nem cserélnék
Én nemzetet, hazát. Ha a király és
A cíliai gróf is így
Érezne, gondolkodna —

Ágnes.

Hidd el:
Igy érez a király. Csak a szomszédok
Gyűlölik a magyart; irígylik néki
A szép hazát, arany szabadságot s mind
Azt, a mit a magyarra, testi lelki,
S polgári létét, és valóját,
Sorsát, szerencséjét tekintve, olly bő
Kézzel pazarlott a kegyes természet.
Holott azon lennének inkább,

Hogy azt magoknak megszerezzék ők is.
Annak szokott irígye lenni mindég,
Ki sok javakkal bir, szerencsés, boldog.
Illyen szeress te lenni inkább, mint sem az,
Kit szánni és sajnálni szoktunk.

Mátyás.

Szeretek tevéled lenni; mert barátja
Vagy a magyarnak; és noha —

(Megháborodván magában, elharapja, a mit mondani akart. Elmerülve szemléli Ágnest.)

Te valóba' szép vagy; és nem is vagy olly rossz,
A millyen a sok rossz között lehetnél.

Ágnes.

Szép lenni, rossz nem lenni. — hm! még
Igen kevés magában.

(Kinéz ismét.)

Eh! Mátyás! mikor
Majd ollyan ember lészsz te is?
S egy lészsz az oszlopok közül,
A kikre támaszkodni fog majd a hazád?

(Kegyes szíves hanggal.)

Mátyás! belőled, hogyha el nem romlasz,
Valahára nagy ember lehet még;
Ha ember és idő ki nem forgatnak
Természetedből.

Mátyás.

Nemde úgy, ha

A cíliai gróf nyomát
Fogom követni?

Ágnes.

Mentsen isten attól!
Maradj te Hunyády. Beszéljünk másról.

Mátyás.

Egyet szeretnék én tetőled kérdeni,
Rég hordozom már nyelvemen,
De nem merem kimondani.

Ágnes

Kérlek, ne szólj a cíliai grófról.
Embert itélni nem szokásom;
Nem is tanácsos ez, kivált
Az udvaroknál. Latra kell
Itt tenni minden szót előbb,
Hogysem kimondjuk azt; legyen dicséret,
Legyen gyalázat. A ki közre
Bocsátja, a mit gondol, érez,
Sok bajt szerezhet itt magának.

Mátyás.

Eh! nem
A cíliai grófot értem én itt.
Magad felöl akartam én, s felül reá
Tennen magadtól, egyet, egy
Valamit, ha meg nem sértenélek,
Megtudni. Ámde majd talán
Meg is neheztelsz még reám?

Holott az isten mentsen attól,
Hogy tégedet megbántani
Szándékom és okom lehetne.
Mert tégedet, meg a bolondot, mondom
Lelkemre! legjobban szeretlek itten.

Ágnes.

Haha! Furcsa társaság! De mondhatom, jó
Egy gondolat, mert —

(Szívből kacag.)

Mátyás.

(Ágnes nevetésén felakadva, egy kis bizodalmatlansággal.)

Értem, a király után:
Mert a királyt csak tartozik
Szeretni minden ember országában.

(Megháborodik önnön beszédje felett.)

Ágnes.

Előbeszédedből itélvén, furcsa
Lehetne, a mit tudni kívánsz tőlem.
Ha engem illet a dolog, szólj!

Mátyás.

(Gondolkodva néz Ágnesre. Szives hanggal.)

Apád, anyád, mondd meg, van-e?

Ágnes.

(Sohajtva.)

Apám, anyám rég elhalának.
Még gyenge gyermek voltam én, hogy
Árván maradtam.

Mátyás.

Férfitestvéred sincs?

Ágnes.

Nincsen, nem is volt. Mért? mi okból kérded ezt?

Mátyás.

Mindjárt gyanítám; mert ha csak
Egy élne is közűlök —

Ágnes.

Akkor árván
Én nem maradtam volna.

Mátyás.

Nem volnál itt,
Mert meg nem engedné tenéked egyik is,
Hogy a királynál légy.

Ágnes.

Tenéked
Apád, anyád, testvéred élnek; s mégis
Itt vagy szegény Mátyás te! A sors,
A környülállás gyakran ollyan helyre
Tesz minket, a hová nem illünk, s a hol
Mintegy lekötve mégis ott tart;
Honnan, ha rajtunk állana,
Mi messze futnánk.

Mátyás
(Indulatosan, bizodalmasan.)

Fuss tehát, oh Ágnes! az
Istenre kérlek, fuss! akárhová, csak

Hogy messze innen: mert egész világ azt
Gyanitja, sőt azt tartja is felőled,
Hogy a királynak ágyosa
Vagy; s ezt nehéz elhinnem. Olly igen derék,
Szép s jó teremtés. Oh be bánnám!
Szeretlek, és becsüllek, és sajnállak.

Ágnes.

(Méregre lobbanva, egyszersmind megháborodva a mondottnak valósága felett.)

S osztán? ha hát úgy volna is? Tanúld meg
Te hegyke fickó: nem szabad, nem illik
Tenéked illyeket beszélni.
Illy vakmerő rágalmazás
Még a bolondnak is tilos; megütné
Patvarkodó nyelvét az udvarmester.
Köszönjed éretlen, tapasztalatlan
Korodnak egyszer, hogy fenyítő ostora
Alá nem adlak én is oktatásra.
Ha így ereszti nyelved a fulánkot,
Hát nem sokára benn szakad.

(Haragosan elindúl.)

Mátyás.

(Kezénél ragadja Ágnest, és megtartóztatja.)

Bocsáss meg!
Kérlek, bocsáss meg! Tégedet megbántani,
Mondom becsületemre, nem volt semmi
Szándékom. Azt magamba' mindjárt sejtém,
Hogy nem cselekszem jól; azért tünődtem

Magamban olly sokáig; és
Csak ten magadnak biztatása vett reá,
Hogy szóljak. A jó vélemény, melly
Szivemben olly erős irántad, s a rossz
Hir, melly az emberek között susogva jár
Felőled, énbennem soká küszködtek.
De most akármit tartsanak felőled
Az emberek; balúl itél,
S nem ismer, a ki tégedet rossznak tart.
Én annyi jót tartok felőled,
Hogy benned, általad javúlni gondolom
A rosszat is. Bocsáss meg oh kisasszony!

Ágnes.

(Ellágyulva tekint Mátyásra, tüzesen megcsókolja, s magát kezeiből kiragadván, sebesen elmegyen.)

Mátyás.

(Egyedül. Ámulva néz Ágnes után.)

Így, még miolta itt vagyok, nem jártam.
Nem volt okosság tőlem, igy kinyilnom.
Vétettem, édes jó apám,
Most a te bölcs tanácsod ellen:
Többet beszéltem, mint sem illett s kellett;
De néha némelly érzemény és gondolat,
Akármikép rejtsük, takarjuk,
Erővel is kiüt belőlünk;
Valamint magát kicsapja a sokáig
Elfojtva volt láng, rekkenő zárából,
Ha rést talál. S én mégis élek és halok

Mellette, higyjen más akármit:
Ez az Ágnes, asszony vagy leány,
Maga tudja, bátor ágyosa
Is a királynak, lelkes, elmés, szíves,
Jó egy teremtés: ő atyámnak
És minden emberséges embernek jó
Akarója; ellensége, bárha titkon is,
A cíliai grófnak, és azoknak,
Kik véle egyet értenek: mert ennyit
Kitanultam immár én is itten.
Fejemben a sok gondolat,
Keblemben a temérdek érzemény, mint
Bizgatja, mint mozgatja, hajtogatja
Valómat! Énnékem szegény
Fogolymadárnak itt kalitkám vesszejét
Kell rágnom!

(A földre toppantva mérgében.)

Elszököm, ha még soká tart.
E csúfos emberek között
Megúntam immár élni. Enni, inni,
Alunni, ásitozni, unatkozni,
Fanyalogni, szajkó, vizsla lenni, és majom;
És ezt alig végezni estve,
Reggel meg' újra kezdeni,
Ez nem szabad magyar nemesnek, úrnak
Való: rabélet, szolgasors ez.
Oh mennyivel szebb s jobb valál te,
Hunyad szabad vadonja ennél!

Gyönyörű magánya völgyeinknek!
Susogó homálya erdeinknek!
Hah! melly nehéz, bajos, keserves,
Megérni, nőni és szabaddá lenni!
Ezen falak közt, olly nehéz lélekzetem,
Valamint azé, kit nem sokára
Hóhérnak adnak által a tömlöcből.
Elmengyek egy szegletbe, honnan a Dunát
Bátyám felé lemenni látom.
Bár engem is levinne ez Nándorba!
(Elmegyen.)

NEGYEDIK JELENÉS.

(Buda. Az ország palotája, közepén a trónus.)

A király, Hunyady János, Széchy Diénes, Vitéz, Gara, Cíliai Ulrik, Országh, Perényi, Ujlaky, Bátory, Bánfy, Giszkra, Thurócy, Capistran. Több püspökök, káptalanbéliek, vármegyék ispánjai, vármegyék követjei. Utóbb Rozgonyi Rajnáld.

(A király a trónuson ül. A cíliai gróf jobbról mellette, de a renden kivül áll. Jobb felől állanak az érsek, Vitéz, a püspökök, káptalanbéliek, Capistran János, rendben. Bal felől Hunyady, Gara, Ujlaky, Országh, Perényi, Bátory, Bánfy, Giszkra, Turócy. A többi urak jobbról, balról, vegyesen állanak. A király feltett kalpaggal; a többi mezítelen fővel.)

Király.

Kivánta s kérte a magyar nép, hogy a
Törvényhozó test egybegyülvén,
S tanácsba vévén trónusunknak
S kedves hazánknak állapotját,
Módot, határt, rendet találjon, szabjon,
És hathatós intézetet, végzést tegyen
A nemzet és ország javára.
E trónusunkhoz és személyünkhez hív,
Nekünk valóba' kedves, és azért külön
Királyi kegygyel pártfogolt népünknek
A sorsa, boldogsága mindég
Fő tárgya, gondja a mi kormányunknak.
Azért örömmel teljesítjük
Kérésteket, hív rendek; úgy hozván ezt
Királyi tisztünk, s a haza törvénye
Magával. A hely és idő itt van tehát.
(Háromszori Vivát kiáltás zeng a palotában.)
Nagy és sok, a miről tanácsot tartani,
Végezni, s törvényt szabni szükség volna;
De a veszély, melly a hazát és trónust
Feldúlni olly gyorsan siet, nem engedi,
Most másra is terjesztenünk gondunkat,
Mint arra, hogy s mikép lehessen, s kelljen
Magunkat oltalmazni, védelmezni.

Hunyady.

Felséges úr s király! nemes hazafiak!
Szeretni és gyámolni szükség a hazát,

Ha azt akarjuk, hogy megálljon;
És ezt szeretni abban áll, hogy ennek
Javát, szerencséjét, dicsőségét, nevét,
Hirét, hatalmát, smindenegy tagjára
Egykép kiterjedt boldog állapotját
Minden kitellő, sőt ha kell, erőltetett
Embertehetségünkkel eszközöljük,
S ha megszereztük, szorgalommal
Fentartsuk, és midőn lehet, még
Feljebb emeljük. A hazafiúság
Mindjárt utána annak, a mivel mi
Éltünk urának tartozunk,
Legfőbb, legelső szent kötelessége,
Legfőbb, legelső érdeme
Is minden embernek, ki társaságban él.
S ez a fejétől fogva legparányibb
Részéig egykép illeti
Valamennyi tagját a hazának.
A hív s igaz hazafiúság,
Valamint az idvesség, nehéz,
S nagy áldozattételt szeret, kíván s okoz:
Mindenkor azt kivánja, hogy az ember
Magát egészen megtagadván,
Minden tehetségét, vagyonját,
Legkedvesebb indúlatit,
Örömét, gyönyörűségeit,
Magát, övéit, életét és vérét
Elszánja s felszentelje a hazának.

Soha meg nem állhat a tag, a rész, hogyha
Az egész hanyatlik. Isten látja lelkemet,
És annyi részt engedjen országában,
A mennyit ebből szívem érez,
A mennyit ebből tenni mindég kész valék,
A mennyit ebből tettem is mindenkor,
Midőn hazafitársaim
Velem egyet értettek, s nekem
Segédkezet nyújtának életemben!

(Zajognak az urak.)

Több urak.

Az isten áldja Hunyadyt!

(A ciliai gróf és cimborája testállása, ábrázatja, tekintete által nyilván, de szó nélkül jelenti irígységét. A király csendesen néz tétova, és hallgat. Hunyady szólani akar.)

Valamennyen.

Halljuk Hunyadyt, halljuk; halljuk!

Hunyady.

Nem kérkedésből mondom én ezt; minthogy
Gyarló tehetségem soha
Nem is érhetett, akármiként
Erőlködött, kivánatimmal. Balra ne
Magyarrázza senki. Sem pediglen
Kételkedésből, mintha azt gondolnám,
Hogy senki, vagy igen kevés
Hazafi osztja meg velem
Ezen hazafiúi érzeményt; vagy

Hogy itt közöttetek kevés
Olly jó s igaz lelkű hazafi volna,
Ki szent kötelességinek mindenkor
Kész lenne és gyors megfelelni.
Azért hozám én ezt elő, mivelhogy
Illy nagy veszélyben, a miolta áll, soha
Eddig hazánk és nemzetünk nem forgott;
S olly áldozattételre, mint most, még soha
Szüksége eddig nem vala.
Soha úgy szeretni a hazáját, mint most,
Szüksége nem volt eddig a magyarnak.
És a veszély most annyival nagyobb, mivel
Egész kereszténységnek ügye, sorsa
Létünkkel öszve van kötözve.
Mohammed, a kevély, hatalmas és dühös,
Kétszázezer boszút lehellő néppel,
S temérdek, eddig a világon
Még ismeretlen, gyilkoló, pusztító,
S vesztünkre most gondolt, talált új
Hadi szerrel áll hazánk előtt, egy
Ijedelmet és ezer veszélyt terjesztő
S mentébe' mindent szerte rontó fergeteg.
Kezében a rác tartomány, a várak, az
Arany s ezüst bányákkal együtt immár.
Jön eltiporni a keresztény népeket;
Jön eltapodni a magyart;
S a rendre feldúlt trónusoknak
Vérrel borított omladékin

Magát egész világ urává tenni.
Keveselli, a mit elrabolt már, a görög
Császári széket a kevély.
Európa szívében szeretne
Minden király felett uralkodó egy
Császárja lenni a világnak. Mindjárt
Sejtettem a szendrői harc után, hogy
Ide megy ki sokra, nagyra vágyó dölyfe.
A kémek által annyi hírt
Vevék utóbb, hogy büszke szándékáról
Bizonyos lehettem már egészen.
Tisztem szerint közöltem én legottan
A dolgot a rendekkel, a királyi
Tanácscsal. Álljon itt elő az, a ki
Mondhatja, hogy nem tudta, nem hallotta ezt?

(Mély csendesség.)

A pór beszéli a falukban, s retteg;
A vén imádkozik, s halálra készül;
A gyermek egymást a törökkel
Ijeszti, s bujdosásra barlangot néz!
Csak mí, az ország rendei,
Vagyunk hitetlenek, tudatlanok, vakok.

(Zajogni kezd a gyűlés, de Hunyady szavára legottan lecsendesedik.)

Könyörögve, kérve, feddve és dorgálva
Sürgettem én a hadra készülést; de
Haszontalan! nemcsak szavamnak nem volt
Foganatja; inkább életemre törtek

Némelly irígy visszálkodók,
S kevésbe múlt, hogy áldozatjok nem levék:
És mért? azért, mivel hazámat,
S királyomat jobban szerettem, mint ők.
Sírt bennem a lélek, hazámért
Remegett hazafiúi szívem:
Mély búba volt merülve a hit s vallás;
S a jámbor emberség, kimarva
A sok gonoszság által a keblemből,
Majd vég bucsút vett volna immár tőlem.
Az isten életem megoltalmazta; de
Talán azért, hogy elveszett hazámnak
Bús romladékain hasadjon ketté
Egyedül hazám és nemzetem javáért
Élő, haló szívem.

(A gyűlés megindulva hallgatja Hunyadyt, ki kis ideig gondolatokba merülve leszegzi szemeit. A csendességet csak a szívbeli megindulásnak töredezett hangjai szakasztják félbe.)

Érsek.

Reméljünk!
Könyörülni fog rajtunk az isten.

Hunyady.

(Beszédjét folytatván.)

Én nagy reményű, koronás királyunk
Képét viselvén, s a magyar nemzetnek
Fejdelmi kormányát vezetvén,
Tisztem szerint, a környülállásokhoz

Képest, királyom s nemzetem nevében,
Segédhadat kerestem a szomszédban:
Minden keresztény nemzetet s kormányát
Megkértem és meghívtam a nagy
Viadalra; s hogy annál nyomosb
Legyen szavam: megkértem én előre
A szent atyát is: lenne közbenjáró
Ezen közönséges veszélyben, ügyben;
Buzdítsa, intse a keresztet tisztelő
Egész világot felkelésre
Mohammed ellen. Megtevé a szent atya:
Sürgette a fejdelmeket;
Buzgó imádságot, könyörgést rendelt
Mindenható urunkhoz, istenünkhez;
Teljes bucsúkat hirdetett, s kereszthadat,
A mellyet öszveszedni és vezérleni

(Capistran Jánosra mutat.)

E jámbor, érdemes barátot, a szent
Egyház fiát, s a szent keresztnek bajnokát
Küldötte: s ez minden segédünk eddig.
Mert senki más fel sem veszi
Ügyünket. A császár fogadta volt ugyan,
Hogy tízezer segédsereggel fogja
Majd a pogány ellen nevelni
Erőnket, a midőn reá kelend; de most
Már visszavonja ő is, a mit
Igért; s ha még utóbb segít is minket
Önnön javára nézve, már késő lesz.

Nemzetnek a mindenható úr isten.
Sokkal nagyobb most a veszély, mint akkor:
Mert a tatár mulólag ért csak minket;
De a török fészekre kíván mostan
Nálunk verődni, és talán örökre.
Uram királyom! s tí hazámfiai!
A mit Calistus szent atyánk nevében,
Úgy mint követje, máskülönben mint magyar
Egyházi főrend, itt tinéktek mondanom
Tisztem szerint is kellene,
Megegyez azzal, a mit itt tinéktek
Hunyady mondott, s mondani
Fog még; azért én hallgatok mind erről.
Ne vesztegessük sok beszédre
A drága, nagy történetekkel terhes
Időt, mikor csak tettek által
Reménylhetünk már boldogúlást. Én is
Hazánknak és egész kereszténységnek
Nevében arra kérlek, intlek títeket,
Hazámfiai, hogy ne késsünk! Rajta!
Egész erővel és lélekkel!
Álljunk ki s öszve, mint atyáink hajdan.
Rontsuk meg azt, ki dúlni készül minket.
Tartsunk tanácsot, ám de csak
Rövidet: mi által, hol, mikor, mit és mikép
Kelljen s lehessen végre vinnünk.
Azután utána! rajta öszveséggel!
Oh vajha immár ott lehetnénk!

Érsek.

Oh példa, mellyhez csak kevés
Hazafi szívnek lángja csap fel!
Most nem hiszem már, hogy csak egy is
Lehetne közöttünk ollyan, a ki ennyi
Dicső hazafiúi tett után is
Kétségbe merné hozni Hunyadynak
Napnál világosb érdemit.
Isten ne engedjen reánk még
Több olly időket jönni, a mellyekben új
Vetélkedés, visszálkodás, irígység
Gyökerezzen a hazafiak szivében.
Szomorú következésit
Kiki látja most már. Adja isten, hogy ezen
Kárán meg újra megtanúlja a magyar,
S örökre a szivébe' tartsa,
Melly káros a közjónak az
Egyenetlen, ellenséges indulat, ha
Az lábra kaphat egyszer a nemzetben,
És többfelé szaggatja a nagy testet,
Mellynek fejétől fogva a legkissebb
Ízéig öszveállni, fogni,
S egészen egynek lenni volna szükség.
Szint illy idők következése
Volt egykor a tatárok által
Okozott veszély is. Egy Hunyady a hazát
Még akkor is meg tudta volna menteni.
De illyen embert egyszer ád csak minden

Gara.

(Ciliai Ulrikhoz.)

Uram! te a királyi felség s trónus
Eránt való hívségedet mindeddig is
Már szembetűnő tettek által mútatád
Meg a világnak. Senki sincsen,
Ki ezt tagadni tudja. De
Ezen valóban nagy s nemes,
Fejdelmi nagyságos nemedhez illő
Fényes hazafiúi tetted minket
Uj tiszteletre bír erántad. És én
Kötelesnek érzem arra, mint nádor, magam,
Hogy e dicső segédajánlást néked
Nyilván, egész ország nevében
Itt megköszönjem. Én is, a mi
Vékony tehetségem szerint kitellik,
Örömmel áldozom hazámnak.

Bátory.

(Felindúlva, bosszús haraggal.)

Dicséretes minden kicsiny, minden kevés,
A mit hazánknak áldozunk. De hogyha mí
A drága szűk időt imígy egymásnak
Dicséretére vesztegetjük:
Hát a magasztalás hiú füstjében
Meg sem találjuk majdan a dolognak
Velejét. Hunyady tízezer vitézt adott.
S miképen adta és mikor?

Midőn gyalázatot, halált koholtak
Hazafiúságára, életére!
(Váltva mérges szemekkel nyilazza a cíliai Ulrikot, Garát, Ujlakyt, Bánfyt, Giszkrát.)
Eszünkbe sem jutott, dicsérni őtet.
Nem is csudálom: mert naponként
Hozzá vagyunk már szokva őtet
Nagyot, dicsőt mívelni látni.
Mint a napot dicsérni sem jut
Eszünkbe, ámbár tőle vesz naponként
Az egész teremtés életet, tenyészetet.
(A gyűlésnek nagyobb része jelek által jóvá hagyja Bátorynak beszédjét. Zajogni kezdenek az urak; de midőn észre veszik, hogy a király szólani akar, mind azt kiáltják: halljuk! halljuk!)

Király.

(Hunyadyhoz.)

Nagy érdemű Hunyady! tartsd meg
Tovább is országomnak eddig
Olly híven és dicsőn viselt kormányát.
Vegyed királyod és hazádnak
Köszönő szavát, és hálaérzeményét
Szolgálatid díjába nyilván tőlem.
Tisztedbe itt most újra béiktatlak;
Te légy ezentúl is magyar népemnek
Kormánya, s fővezére minden
Seregimnek a dölyfös Mohammed ellen.
Rád bízom országimnak oltalmát. Úgy

Cselekedj te, intézz, a miként legjobb lesz.
Rendelj, parancsolj a nevemben.
Vegyed fel a dolgot s közöld az
Itt egybegyűlt törvényhozó
Hatalommal.

(Örömzajra fakad az egész gyűlés, Hunyady ellenségeit kivévén.)

Érsek.

Éljen jó királyunk!

Valamennyen.

Éltesse isten a királyt!
Éltesse isten Hunyadyt!

Hunyady.

Uram királyom!

(Ekkor lélek-szakadva lép be Rozgonyi Rajnáld.)

Rozgonyi.

(Felkiáltva.)

Hol Hunyady?

(Észre veszi a királyt.)

Bocsánatot felséges úr, királyom!
Hogy félbe kell szakasztanom
A nagy tanácsot, kénytelen vagyok vele:
Nyakunkon a török!

(Közönséges rémülés, ámulás, háborodás, zajgás. A király szembetünőképen megretten; szólani sem tud. A ciliai gróf, Ujlaky, Giszkra kevésebbet ijednek meg a többinél. Hunyady legkisebbet sem változik. Bátory haragra gerjed.)

Bátory.

(Mérgesen néz Ulrikra, Garára.)

Megadta nékünk a kaján irigység.

Hunyady.

Rozgonyi! honnan jöszsz te most? Hol a török?

Rozgonyi.

Nándor körül van a török; s én
Onnan jövök, Szilágyitól, Nándorból.

(Levelet nyújt Hunyadynak.)

Ezt néked általam Szilágyi küldi.

(Hunyady általfutja a levelet.)

Igen kevés ló fogja meglábolni
E most alattam tett futását.
Két napja még csak, hogy kezet fogtam volt
Szilágyival s László fiaddal.

(A király leszáll a trónusról, és Hunyady mellé áll, mintegy menedékhelyet keresvén Hunyady közellétében.)

Király.

Hol a török? Mit ír Szilágyi?

Hunyady.

Nándor körül, azt írja. Meg ne rettenj,
Királyom!

Rozgonyi.

Eddig már be is keríté
Nándort. Szilágyi azt korán sem vélte
Hogy még Budán légy.

Hunyady.

(Jelentőleg vállat vonítva.)

Itt vagyunk!

Rozgonyi.

Rosszúl van, a mint látom, a mi dolgunk.
Későn tanács, korán veszély.

(Zavarodás, háborodás a rendek között; mihelyt Hunyady szól, legott csendesség.)

Hunyady.

(Rozgonyihoz.)

Beszéld el a dolgot! miként volt, nyilván,
És voltaképen: mert Szilágyi kurtán
Azt írja csak, hogy ott Mohammed,
Ki a keresztet és magyart kiirtani
Szándékozik. Hogy ő s fiam,
Valamig lehellnek, míg csak egy magyar szív
Dobog körűlök, míg csak egy kő állhat
A másikon, míg kőhalomra
Nem ontja Nándort a török,
Soha meg nem adják ők magok.
Azonban én se késsek; ők is emberek.

Rozgonyi.

Valamint jelenténk, tudtuk immár régen,
Hogy ellenünk készül Mohammed; ámde illy
Hamar, koránsem véltük. Egyes
Lovagnak is sok így előre jutni.
Előhadát, egy tízezer lovagból
Álló csapatját, én szememmel láttam,
Midőn Hunyady s én, kiküldve lévén
Szilágyitól kétszáz lovaggal,
Kémlődni jártunk a napokban. Ezt legott

Nyomban követte a derékhad.
Önnön Mohammed fővezére
Az egész seregnek; és kevélyen hirdeti:
Mire kétszer újúl s tellik a hold,
Ő a magyar királyi várban ül Budán,
És a világnak onnan oszt majd sorsot.

Hunyady.

(Az ég felé emeli szemeit. Könyeket hullat. Látszik, hogy szíve erős fájdalommal küszködik.)

Rozgonyi.

(Beszédjét folytatván.)

Készületének híre rettentő: úgy
Jön, mintha sarkából akarná
Kiemelni s felforgatni a világot.
Millön temérdek népe mozgásban van,
Mozogni látszik a világ.
A Duna már övé egészen;
Sok számtalan hajója úszik benn' felénk,
A sülyedésig tömve mind a majd reánk
Omló veszélylyel és halállal.
A faltörő kosok s az ágyúk részszerint
Már véle vannak, részszerint
Utána jönnek.

Hunyady.

(Szíve fájdalmának kitörésével.)

Ez tehát a vége
Mind annak, a mit a hazámért tettem,

Fáradtam, és szenvedtem és áldoztam!
Minden hazafiúi buzgóságom,
Hívségem és iparkodásom mellett
Tehát az én kormányom és vezérkezem
Alatt fogom kidűlni látni
Édes hazámat, mellyet úgy szerettem?
Leveretni drága nemzetem'?
Rabláncra fűzettetni annyi századig
Szűzen virágozott szabadságunkat?

(Szemrehányó tekintetet vet a királyra, a cíliaira, és Garára.)

Szomorú következése a kártékony
Visszálkodásnak és vetélkedésnek, a
Kaján irígy indúlatoknak!

(Tűzbe lobban.)

De én hazámnak, nemzetemnek vesztét,
Ha már veszendők, látni nem
Akarom, sem azt én látni nem fogom: mert
Énrajtam és több hív hazafinak levert
Tetemén s halomra dűlt meredt halálán
Túl fog csak az még meglehetni.
Mig én s barátim veszni, halni
Fogunk, eladdig a hazának
Oltalma elkészülhet, és még jóra
Fordúlhat a szerencse. Ne
Rettegj, királyom. Félelemmel nem javúl,
Sőt romlik ügyünk, s nő veszélyünk. El ne-
Csüggedjetek, hazámfiai!

Érsek.

(Hunyadyhoz.)

Egyedül az istenben s tebenned bízunk.
Egyetlen egy s minden reményünk isten
Után te vagy, Hunyady! Mondd meg,
Hazánknak atyja s bajnoka,
Mondd, mit tegyünk?

Király.

Rendelj, parancsolj, és légy,
Mint legtanácsosbnak találod. Eddig is
Magad valál te trónusomnak gyámola;
Légy néki megtartója most is
Ezen temérdek bajban és veszélyben!

Hunyady.

(Gondolatokba látszik merülve lenni.)

Király

(Háborodással, bizodalmatlansággal.)

A múltakért most a hazán, vagy rajtam
Boszút ne —

Hunyady.

(Nem hagyván kibeszéleni a királyt.)

Hallgass meg, királyom!
Hallgassatok meg tí is engem,
Hazafiak! Megmondom én, mitévő
Leszek, s mitévők légyetek ti,
Ha a hazát megmenteni,
Mint elhiszem, való, igaz szándéktok:
Szilágyi tízezerrel őrzi

És védi Nándort; nékem is
Egyannyi hősem van Szegednél.
Ezeket magam kivánom én eltartani
A háború végéig, és ha minden
Örököm reá kelend is, én még embere
Leszek szavamnak. Tőletek,
Főrendek, én még húszezer vitézt s ha
Lehet, nemest kivánok: a nemes nyer
Legtöbbet, és ő veszthet el most mindent.
Ezeket csak addig tartsa majd
El a közönséges haza,
Míg Nándorig mehetnek; ott
Eltartja őket a levert ellenség.

(Vidúlni láttatnak a főrendek, örömzaj támad.)

Többen.

A nagy vitézt, a nagy vezért, Hunyadyt,
Éltesse isten!

Országh.

Egy magyarra öt török?
Még akkor is nagy lenne a különbség.

Hunyady.

Néhány ezerre rá menend Capistran
Atyánk keresztes népe is.
Csak húszezer vitézt, nemest, elég lesz.
De ez minél elöbb kiálljon, és magát
Hozzám csatolja. Késedelmeskedni
Most annyi volna, mint akarva vesztét

Keresni a hazának, a nemzetnek.
A felkelés módját reátok bízom.
Most félretévén más akármit mindent,
Egyedül csak ez legyen tanácstok tárgya.
Nekem sietnem kell alá. A gyűlés
Intézze és rendelje el;
Törvényt tegyen, s azt hajtsa végre.
Csak egyre kérlek titeket,
Csak egyre, általjában, és egyenként:
Oh senki most közűletek
Ne tartsa a száraz hideg törvényhez
Magát; hanem tegyen kiki,
A mit tehet, minden tehetségével,
Eszével, és karjával, és javával,
A mint az isten őt megáldá ezzel,
Amazzal; ámde szíveinkkel
Valamennyen egyformán öleljük,
Szeressük a hazát. Hiába
Kiméljük ezt, amazt, ha elvész a hazánk;
Oda minden úgy is a hazával.
Én most legitt Szegedre mengyek,
E szent atyával,
(Capistran Jánosra mutat, ki a sokaság közül most előlép.)
a ki a kereszttel,
S a néppel, a melly szent szavára
Fegyvert fogott a felfeszített mellett,
Nékem segédem lesz eladdig.
Tetessenek ki szerte a vérzászlók

A vármegyékben, városokban.

Capistran.

A szent kereszt a templomokban.

Hunyady.

Téged, királyom, arra kérlek:
Add vissza Mátyást, a kezest atyjáért,
Add vissza nékem: hadd tanúljon
Ő is korán, mint bátyja, tőlém
Harcolni, élni, halni a hazáért.

Király.

Örömmel: ámbár őt igen kedvellem,
És célom az volt: hogy jövendő
Időkre benne trónusomnak
Egy hív barátot és segédet
Neveljek, ollyant, mint az atyja volt
Már több magyar királynak életében.
De, menjen ő hát vissza, nem tartóztatom,
Nagy érdemű atyjának a kezébe.

Hunyady.

Köszönöm királyom! Jól reményltem.
Mindég sokat tartottam én szivednek
Jó és igaz, szelíd, kegyes voltáról.
Meg' arra kérlek még királyom:
Budát ne hagyd el. Leghelyesb, alkalmatosb
Lesz néked innen a hadat segítned,
Sürgetned a fegyverfogást és felkelést;
Szorgolnod azt, hogy a vitézek

Ne késsenek, siessenek
Utánam. Innen elmenésed
Kétségbe hozná népedet;
Holott erős és bátorító
Példákra, el nem csüggedő lélekre,
Rettenhetetlen szívre, nyúgodt észre,
Sebes tanácsra, végezésre,
Buzgó, serény munkálkodásra,
Egy célra végre dolgozó,
Kezet fogó, megegyező szándékra,
Akaratra volna most nekünk szükségünk.
Budán maradj, kérlek királyom!

Király.

Meglesz.

Hunyady.

(Szent hazafiúi tűzzel.)

Egy lélek, egy szív milliom tetemben;
Egy érzemény, egy gondolat
Minden kebelben, agyban! így legyünk most!
S ha így leszünk, ne félj hazánk!

(Hálálkodó felkiáltások, zaj, mozgás az urak között. Hunyadynak utolsó szavai alatt egy káptalanbeli egy keresztet hoz elő, és azt az érseknek kezébe adja.)

Érsek.

(Kezébe vévén a keresztet, Capistranhoz.)

Vegyed kezemből, szent atya,
E szent keresztet! Prédikáld és hirdesd
A népnek; és segítsd leverni ennek

Erejével a pogányt; segítsd Hunyadyt.
Eszedre bízom s ájtatosságodra
Módját, szerét, miként lehessen s kelljen.

Capistran.

(Letérdel az érsek előtt, és általveszi tőle a keresztet.)

Hunyady.

Soha istenünk áldása nékünk
Szükségesebb nem volt eleddig.
(Kivonja kardját és az érsek eleibe tartja.)
Szenteld meg, áldd meg pallosomban
Az egész hazának, a magyarnak fegyverét!

(Letérdel Capistran mellé. Ekkor az egyháziak mind letérdelnek, és a világiak a királylyal együtt mind meghajtják magokat; a cíliai gróf legutolján, s nem szívesen cselekszi.)

Érsek.

Mindenható urunknak istenünknek
Áldása szálljon rád, magadra,
Seregedre, fegyveredre, oh Hunyady!
Őrizzen, oltalmazzon és vezessen
Téged hatalmas karja az
Ég s föld urának, a kinek
Nevét, dicsőségét, jelét
Védended a harcban, veszélyben!
Teljes bucsú és bűnbocsánat
Calistus szent atyánk nevében
Azoknak, a kik a csatákban
Most a hazáért és hitért elesnek.

(Ekkor égbe emelt tekintettel kiterjesztett kezekkel lassan rövid imádságot mond. Innepi csend uralkodik. Kis idő múlva áldását adja reájok.)

Az atyának, a fiúnak és szent
Léleknek a nevében, Amen!!

(Most mind valamennyen felkelnek.)

Hunyady.

Most hát, hazámfiai, rajta!
Kiki a helyére, a hová rendelve lesz.
Kiki megfeleljen híven annak, a mi
Rá bízva lészen; csorba lesz különben.
Most válik el, ha még tovább is
Szabad keresztény és magyar
Maradsz-e Árpád vére, faja;
Vagy rabja lészsz-e a pogánynak, és örök
Példája egy önnön hibája, vétke
Miatt hazája- és neve-
Vesztett, s az élő nemzetek sorából
Kihányt, kitörlött, elveszett nemzetnek.
Élj boldogul, királyom! Éljetek ti
Mind boldogul, hazafiak!
Én títeket, ha látlak-e,
Vagy nem, bizonytalan; de bízom
Istenben és néhány magyarban,
Hogy nem sokára győzedelmünk hírét
Halljátok. Isten véletek!

(A mellette álló érseknek kezét megrázza, és sebesen elmegy. Utána sietnek Capistran, Bátory, Rozgonyi.)

Országh.
(Hunyadynak utána kiáltva.)
Isten veled, te egy s minden reményünk!

Többen.
Isten veled! ments meg, dicső, bennünket!

Király.
Kiki lásson a dolgához. A mi hátra van,
Holnap vegyük tanácsba és végezzünk.
(A király elmegyen; valamennyen utána. A ciliai gróf barátinak jelt ád a hátra maradásra, és Bánfy, Turócy, Giszkra ott maradnak.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Bánfy, Turócy, Giszkra. Mindjárt utánok Ciliai Ulrik, Gara, Ujlaky.

Bánfy.
A ciliainak beszédje lesz velünk;
Intett, ha nem csalódom.

Turócy.
Én is
Úgy vettem észre; várakozzunk.

Giszkra.
A gyenge kézzel üldözöttnek most majd
Feltetszik újra csillaga.
(Ulrik, Gara és Ujlaky sietve jőnek vissza.)

Ulrik.

A hölgy ölébe tettem a királyt; hadd
Pihenje ott ki döbbenését.
Megijedt szegényke; szinte rázza
Bele a hideg. Barátim! a nagy
S egészen uj történetekkel terhes
Időt előttünk két homályos,
Ezer veszélyt rejtő, ijesztő fergeteg
Képébe' látom a fejünk
Felett lebegni, melly reánk zudúlni
S veszedelmeit reánk borítni
Morogva és dörögve már közelget;
Jön minket elveszesztni mind a kettő,
Vizével ez, tüzével az:
Egyik Mohammed, Hunyady a másik.
Amaz, Mohammed, szélesebben terjed,
Fejünk felett csattog, de meglehet, hogy
Úgy széllel oszlik, hogy kacagni
Fogjuk magunk is gyáva félelmünket.
Emez Hunyady, nincs felettünk még, de ha
Amannak oszlásával ez rá
Talál szakadni a fejünkre, úgy mint
A kikre régen fente és gyüjtötte
Mérgét: tehát lesújt, leront bennünket,
Mint a magas tetőket a' czikázó
Villám le szokta rontani.
S ez annyival félelmesebb, minthogy most
A kényszerített béke napja fénylik

Által s keresztül rajta. Ettől tartsunk
Mi jobban, úgy mint több s nagyobb, s ha meglep,
Bizonyos veszélytől.

Gara.

Értelek, bátyám! igen
Jó képben adtad a veszélyt előnkbe.
Tudjuk, mi történt. A dicsőség, mellyet
A vak szerencse Hunyadynak szerzett,
A hely, hová emelte, mellyen áll most,
Sok s nagy vitéz tettének egy
Egész világrészt ellepő
És fényt sugárzó híre, könnyen
Részére csábíthatja az
Embert, kivált a gyenge gyáva
Fiatal királyt, ki el van arról
Most már hitetve, hogy Hunyady nélkül
Lehetetlen országunknak alkotványa,
S az ő királyi trónusa
Megálljon.

Ulrik.

Ugy van: tudjuk, én kivált, kinek
Most is szorítja, fojtogatja lelkét
A szégyen, a gyalázat; azt tudjátok,
Hogy én magamnak s néktek a nyugalmat,
Becsületet, mellyből kimart a dölyfös,
Erővel, életem s nevemnek
Kockára tételével is

Meg újra megszerezni szándékozván,
Nyakam szakadta milly kevésbe múlt el?
Gyalázatomnak bélyege
Még most is ég, sajog pofámon. Tudjuk,
Mire volt tökélve a királyi gyermek?
Alig jelent meg egy pap, és a szolgák
Szolgája rettentő nevében még alig
Feszegette bajjal és sokáig
Hordott, rakott épületünket,
Legott lerontá; sőt egészen mást emelt
Helyébe, s mint urat, Hunyadyt helyhezé
S barátit abba. Így vagyunk, barátim.

Giszkra.

Nem sült el úgy, a mint akartuk:
Magunkra pattant vissza a kilőtt nyil;
De minket ez még el ne rezzentsen, mint
A gyermeket, ki a kezét megmetszvén,
Fél s retteg ismét kést kezébe venni.

Turócy.

Ha bal kimente volt is a dolognak,
Köszönetre méltó mégis, a mit tettél.

Bánfy.

Ş ez ingerünket, ösztönünket
Még sokkal élesbbé, hegyesbbé tette.

Ujlaky.

Azt bánom én csak, hogy az embert, a kinek
Dagálya, dölyfe minden órán

Földhez ver, a mi néki útjában lesz,
Mindent, egészen olly gonosznak
Nem mondhatom, hogy őtet, a hol érnénk,
S a mint lehetne, ütni, ölni kellene,
Mint a dühös veszett ebet. Mert
Csakugyan való igaz marad mindenkor az,
Hogy nagy vitéz, nagy bajnok ő. E részről
Magam, ki néki mestere.
Voltam, gyalázatomnak épen
Nem tartanám, most már tanítvány lenni
Alatta. Emberséges ember,
Meg tudja ellenségben is
Esmerni a tagadhatatlan érdemet.
De hogyha büszkesége ártalmára
Kezd lenni a hazának és trónusnak,
Mint szinte már ez is tagadhatatlan:
Hát veszszen inkább; mert minél tovább él,
Annál nagyobbra s többre nő a pártja,
Mig végre nagy s erős hatalma
Megtörhetetlen, dönthetetlen lészen.
Így vonja egy terhesb, nagyobb felhőgomoly
Magához a kisebbeket;
Mig végre egy villámokat szóró, dühös
Ijedelmes égi fergeteggé válik.
Ma-holnap, úgy fordúl, uralni fogjuk őt,
S térd-hajtva kérjük a kegyelmét.
Csak azt kötöm ki, hogy orozva
Ne bántsa senki a vitéznek életét.

Ez vétek a becsület ellen.
Mondottam immár, a mi Bécsnél történt,
Roszúl esett.

Ulrik.

Szivem szerint beszélesz
Te Ujlaky! Ez mind igaz, bölcs és helyes;
Mind egy imílly nagy szívhez illik,
Millyennek esmerünk, becsülünk régen.
Megvallom én azt, hogy Hunyady vesztét
Másképen intéznünk, ha színre is csak,
Tanácsosabb volt volna, a világnak
Itéletére nézve is; de más részt,
Meg' annyi okra nézve kellett féltenünk
Magunkkal együtt a királyt, hogy
Sietést javallott minden óra.
Egyébiránt ti mind kimosva lévén,
Magamra hárul a gyalázat.
Sajnos! de majd letörli a jövendő.
Én sem török csupán személye ellen.
Megesmerek, sőt tisztelek benn' minden
Jó, érdemes, becses tulajdonságot;
S pedig annyi volna benne, a mi
Magasztalásra volna méltó!
Csak olly magasra, nagyra vágyódása
Lohadni, csillapodni tudna egyszer.
De telhetetlensége már nem esmer
Határt; s ha egyszer a hatalma is kezet
Fog ezzel, a mi most igen

Könnyen megeshetik s meg is történik,
Ha nem vetünk útjába gátot: akkor
Mindenki térd- s fej-hajtva fogja
A győzedelmesnek porát csókolni.
Megérjük azt még, hogy ezen
Magyar Mohammednek királyok
Szolgálnak, és mi, most urak még,
Csak polyva, vagy akármi még csekélyebb,
Leszünk szemében; győzzön ő csak.
Egy óriás ő, a ki könnyü kézzel
Kényére játszik a magyar nemzettel;
S mi férgek őhozzája képest,
Kiket hatalmas lába rendre eltipor.

Ujlaky.

Ki hitte, hogy ama' szugolyban termett
Fattyú-poronty illy ostorunkká váljon!

Ulrik.

Mint mondom: én személye ellen nem török:
Egyedül dagálya, dölyfe borzaszt engem;
S ezt, a ki híve a királynak,
S önnönmagát el nem veti,
El fogja nyomni, a hogyan s mikor lehet.
Hallgassatok meg engemet, barátim!
Most a király, Hunyady és miköztünk
Még béke van, s ha szinre is csak, az legyen;
Mind a király, mind a világ azt higyje.
Bizonyos Mohammednek közelgetése,

És a veszély valóba' több s nagyobb, mint
Akármikor volt. Szent igaz, hogy
Ha csak öszvetett erőnkkel ennek
Ellent nem állunk, hát bizonynyal elveszünk.
Hunyady, láthattátok a gyülésben,
Minden tehetségét reá fordítja,
Hogy fegyveres vitézt minél több és nagyobb
Számmal csavarjon fővezér zászlója
Alá az országtól. Az országgyűlés
Egészen elfogadta a tanácsát;
S jól tette: kell is most nekünk a hőssereg;
Adjunk is, a mennyit csak adhatunk; sőt
Magam azt tanácslom, hogy, ha bármelly
Nehezünkre lesz is, többet adjunk, mintsem
A mennyivel mi tartozunk törvény szerint:
Hadd lássa a világ; azért is, minthogy
Valóba' szükség lesz magunkat védenünk,
Legyen hadunk; de tartsuk azt magunknak.
Ez a különbség a dologban.
Így majd magunkat és hazánkat
Egyszerre megmentheljük a veszélytől:
Mind a magyar, mind a török tyrántól.
Ennen hibánk, nem a felettünk
Uralkodó sorsé, ha el kell romlanunk.

Ujlaky.

Sajdítom én a célodat;
De a következése még bizonytalan.

Ulrik.

Kénytsük Hunyadyt, mint az ország
Főhadvezérét, a törökkel
Megvíni. Természet szerint és minden
Kétség' kivül való dolog, hogy
Hunyadynak kicsiny csapat hadát az
Első csapással semmivé teendi
Mohammed óriás hatalma.
Veszszen Hunyady s veszszenek baráti
Közül azok, kiket kijegyzend a sors.
Övéle nem vész még oda
Minden hatalma a hazának. Akkor
Álljunk elő mi fegyveres népünkkel,
A mellyhez én ezer lovast ollyant adok,
Hogy a világ csudálni fogja:
Kész hősek és vitézek. Egyig készek,
Mennynek, pokolnak menni intésemre.
Menjünk elejbe a töröknek,
Csak azt vihessük végre, hogy megálljon
Egy kis korig; tudom bizonynyal,
Hogy nem sokára lesz segédünk.
Önnön javára nézve is majd kénytelen
Lesz minket a szomszéd segítni.
Győzzük meg a világot arról,
Győzzük meg a könnyenhivő királyt, hogy
Hunyady nélkül is megállunk.
A vajda légyen fővezére
Seregünknek, a ki, bátor a folyó idő

S alkalmatosság olly jelessé nem tevé,
Bel érdemére nézve feljül múlja ezt
A balgatag világ-dicsérte Hunyadyt.
Célunkhoz eljuthatni nincs más módunk.
Közölje vélünk, a ki jobbat tudna;
Rá állok én örömmel.

Gara és Bánfy.

Ez legjobb lesz.

Ujlaky.

Csak a haza ne lássa kárát, míglen
Magunk között villongva így ellenkedünk.
(Mély gondolatokba merül. Habozása szembetünő. De elragadja, nem annyira a cíliai grófnak szava, mint a dicsőségre vágyás; Hunyadynak nagy híre, neve által egészen felejtve és homályba borítva látván előbbi dicsőségét.)

Giszkra.

Hunyady veszte már magában is nagy
Nyereség. Nem ő a bajnok, a vitéz s vezér
Egyedül közöttünk. Mi is értünk egy kicsinyt
A harchoz. Ez nem lesz az első próbánk.
Cseh bajnokim, ha Ujlakynak
Magyar vitézivel kezet foghatnak —
S nem épen olly igen kevés lesz számok,
Kérkedni nem szokásom énnekem; de —
Tudom, hamar felejtve lesz Hunyady.

Ulrik.

Nádor! te mindenben Hunyady
Kedvét keresd; s kivánatit töltsd szóval,

És szinre, hogy azt vélje a nép,
Azt vélje, higyje a király is,
Hogy minden úgy történik, a mint
Végezve volt a rendek által:
Hunyady elment táborába;
Játszszék hadával ottan, a mint tetszik.
Minden jövendő fegyverest te
Számunkra és zászlónk alá gyüjts.
Hunyady kérte a királyt,
Budán maradjon, a hadat sürgesse.
A reszkető gyermek meg is
Igérte volt azt néki, de
Nem volna jó. Őnéki távol lenni, hogy
Semmit ne lásson, tudjon: az lesz legjobb,
S célunkra nézve legtanácsosb.
Úgy el fogom rezzenteni
Innen szegényt, hogy majd eszén kivül szalad
Fel Bécsbe. Ott azt fogja majd gondolni,
Hogy minden úgy megy, a miként rendeltetett;
Azonban úgy lesz, a miként akarjuk.
Bizzátok ezt reám, barátim!
Nádor, te itt maradsz Budán s Hunyadyt
Igéretekkel, szép szavakkal
Táplálod, és titkon magunknak dolgozol.
Tenéked, Ujlaky, ha máskülönben
Megegyezünk itéletünkben,
Jó volna most Erdélybe menned,
És ott előmozdítnod a célunkat.

Ujlaky.

Jól lesz. El is megyek legitten.

Ulrik.

(A többiekhez.)

Ti is barátim! menjetek, siessetek,
Kiki a helyére. A dolog folyását
Pedig sietve és gyakorta lészen
Szükséges egymással közölnünk. Menjünk
Most a királyhoz.

Gara.

Én tudom, mi
Tevő legyek; s ebben maradjunk. Menjünk!

(Elmennek.)

HATODIK JELENÉS.

(Nándorfejérvár. Piacz a fellegvárban. Oldalt zászlók, dárdák, és egyéb hadi szerek. A hátulsó kárpiton a Duna és Száva öszvefolyása, hajók, és még messzebb a török tábornak egy része van rajzolva, az egész olly messzeségre, hogy a szem csak nehezen különböztetheti meg az egyes tárgyakat. Ugyanazon kárpitnak jobb felén, de közelebb látszatra, és nagyobb formában rajzolva, egy szegletbástya s féltorony áll. A tornyon két egészen felfegyverkezett magyar hős őrt áll; kezeikben dárdát tartanak, és azon kárpiton rajzolva lévő török tábor felé fordulva, beszélgetni láttatnak egymással. Mellettek egy leszegzett zászló lobog Magyarország címerével. Ez mind a hátulsó kárpitnak rajzolatja.)

Szilágyi Mihály, Hunyady László, Palócy, Hampó, Andrásy, utóbb Nyáry, fellépnek.

(Szilágyi és Hunyady vaspáncélban vannak, de csak könnyen öltözve. A hadnagyok egész fegyverben; sisak a fejekben.)

Szilágyi.

Igen sokáig késik a mi Toldynk.
Mind a köz ügyre, mind magára nézve,
Nagy volna benne veszteségünk.

Hunyady.

Kár volna érte! százezer között sincs
Hozzá hasonló egy is: olly
Agyafúrt, ravasz, fáradhatatlan s vakmerő.
Mindég csudálva hallom, a mit elkövet.

Szilágyi.

A róka addig vizslat a majorban,
Mig végre ebköröm közé jut.

(A hadnagyokhoz.)

Van-e kedvek a hősöknek?

Palócy.

Épen annyi,
A mennyi kell. Több tűz ezekben
Csak vakmerőség volna s kárt okozna.

Hampó.

Tekézni kívánnának a tar
Kobakokkal; a mint tréfa közben mondják.

Szilágyi.

S hát a lakósok félnek-e?

Andrásy

Nagy bizodalmok van tebenned.
Magadban egy egész had él, azt tartják.
Csak asszonyok ne forganának köztünk.
Minden parányi moccanásra,
Melly a török tábor felől jön,
Elhalnak ők; s ezt látni csak boszúság.

Szilágyi.

Nem rokkapörgés, a mit ők, szegények,
Majd hallanak. Hadd féljenek, jajgassanak,
Ha ez talán enyhekre szolgál

Hunyady László.

(Ki az előbbi beszéd alatt a török tábort szemlélgette.)

Csudálom én, hogy annyi néppel
Mohammed illy békével állhat:
Az ő helyén Szilágyinak
Más gondot adtam volna én eleddig.

Szilágyi.

Azt elhiszem, hogy tüzedet
Idő előtt korán kipattognád te.
Úgy tett Ulászló, a tüzes lengyel vitéz:
Haszontalan tartóztatá apád őt;
És Várna, a megölt Ulászló s annak
Dárdába vont királyfeje,
Siralma, gyásza lett hazánknak,

Diadalma, csúfja a töröknek.
Úgy tett apád tanácsa ellen,
És a Rigómezőn korán vitézkedett
A büszke Székely János is,
S ez által új sebet csapott hazánkon.
Tanult, tudom, Mohammed a mi
Kárunkon eddig és hevét meg fogja
Zabolyázni tudni; bár ne tudná!
Tanuld meg azt, öcsém, s eszedbe' tartsd meg
A bölcs vezérnek a maga
S hadának a tüzével úgy kell birni, s azt
Zabolyában úgy kell néki most feltartani,
És majd, ha kell, eresztni tudni,
Mint a lovagnak a tüzes, békétlen
Paripát, ki a midőn sebes vágtatva
Nyargalna egy előtte eltakarva volt
Meredeknek, elkerülhetetlen'
Oda lenne; ellenben ha meg' lépletve
Ballagna csak messzebb helyekre,
Hol a szerencse csak kevéssé késik:
Bizonynyal elszalasztaná azt.
A mód s idő választja a történetek
Jó s bal folyását többnyire.
Kövesd apádat, a kinél nagyobb, dicsőbb,
Szebb példa nincsen bajnokoknak.
Tanulj, öcsém! hideg-heves lehetni, de
Idején s helyén, a hol s mikor kell.
Tanulj, öcsém, ezer veszély közt

A Tátraként megállani;
Törjön, szakadjon, zúzzon emberléted,
Ha győzedelmet vársz ez által;
Soha élve meg ne add magad'.
De hátra menni, hogyha úgy kivánja
A köz haszon, se tartsd gyalázatodnak: Úgy
Jó hadvezér lesz majd belőled.

(Nyáry belép, ehez Szilágyi.)

Meddig tudunk hát élni még Nándorban!
Miben taláttad életes házunkat?

N y á r y.

Kenyerünk, borunk, husunk, szalonnánk annyi
van,
Hogy tán beérjük véle három hónapig.

S z i l á g y i.

Elég, sok is: mert vagy Mohammed, vagy mi
Sem enni nem fogunk, sem inni addig;
Vagy hogy Hunyady eljövend, és —

(Ekkor betoppan Toldy.)

HETEDIK JELENÉS.

T o l d y é s a z E l ö b b i e k.

S z i l á g y i.

Egyszer!
Csakugyan! hol a pokolba' sültél?
Busúltam immár rajtad és azt gondolám,
Hogy egy török nyárson meredsz,
És nyelvedet kiöltve csúfolódol?

Toldy.

Vagy a Dunában Bornemiszsza tábora
Lakozik dögömből, és búsúlok,
A nagy itélet napja megjelenvén,
Miként szedem majd öszve a tengerben
Szanaszét elúszott csontomat?
Nem tréfa annyit úszni, mint én;
Keresztkomám minden hal a Dunában.
Hálá az urnak! megjöhettem.
Sokáig el valék, de nem hiába:
Mindent tudok; s kémlés okáért
Már senki egy nyomot se menjen.
Buár, igaz, hogy olly derék vagyok, mint
Hunyady, vagy Szilágyi hadvezér; de
Nem illik önmagát dicsérni.

Hunyady László.

Mondd-el tehát, mit tudsz? közöld velünk is.

Toldy.

Innen kiszökvén, a török
Táborba mentem én először;
Ha a török fa volna, hát Bakonynak
Lehetne nézni táborát.
Kétszázezernek tartja a világ; lehet:
Mert hogyha egyenként kezénél fogva
Kerekbe állna, a világot
Abroncs gyanánt könnyen körülfoghatná,
Kivált ha ez Somló arany

Levét eresztő drága hordó volna.
Temérdek ember, birka, ló, ökör, teve
Keverve, egy csoportba', szörnyű látni!
Valamintha mindörökre itt múlatni,
Telepedni, élni, halni volna kedvek.
Ketté oszolva táboroznak:
Az egyik a Dunának, a Szávának
Mellette nyúlik és terül a másik.
Amott Mohammed a vezér és sátora
A déli napként fénylik és sugárzik.
Emitt az ázsiai basa
Kormányoz, egy nagy üstökös csillag gyanánt.
Körülöttök annyi a török, mint
Alföldi rónáinkon a szelekben
Zörögve hullámzó kalász.
Dolgoznak, ásnak, túrnak éjjel nappal,
Hogy szinte nyög kínjában a szegény föld.
A Száva, Duna, mintha fogva volna,
Hídalva van hajókkal és talpakkal;
Egy szóval: úgy be van kerítve Nándor,
Hogy már ezentúl, a ki nem madár, az
Innen ki nem megy. Én magam
Soha vissza többé nem jöhettem volna,
Ha a Duna néném habos szoknyája
Alá nem adtam volna bús fejem; mert
Hallottam egykor, hogy leányok voltak
A patronái hajdan a vizeknek.

(Valamennyen nevetik tréfáját.)

Szilágyi.

Fickó! te rútúl rajta vesztesz egyszer.
Beszélj tovább, s ha tűrheted, ne szüntelen
Komázva.

Toldy.

Arra én nem állok: sok szabad
Annak, ki illy olcsón fecsérli életét.
Hallgassatok csak! rendre mondok mindent.
Meg is köszöntem a Dunának, egynehány
Álmos török strázsát halának vetvén
Fölöstökömre; ez magyart már nem bánt.
Allát kiáltozának ők; de a nagy
Proféta nem hallotta; tán aludt még.
A lárma s zendülés ezért volt, mellyet
Hallhattatok ma reggel. Észre vettek;
S valamint midőn egy farkas üt
Véletlen a sertésseregre,
Valamennyen öszveröffenének;
Hajháztak, és ha meg tudának fogni,
Több dárda reppent volna énbelém, mint
A mennyi tüske bökdös egy borzhátból.
Én fürge csík azonban úgy kicsúsztam
Körmök közűl, hogy a midőn
A legnagyobb zavarban egymást
Tiporta a sok dőre bősze, én már
A vár alatt kacagtam őket, haha!
Ágyújok is van, s több leszen még. Készet
Keveset hozának ők magokkal a nehéz

Utak miatt. Ezer tevéken
Ezernyi mázsa durva érc jött;
Itt önlet abból majd Mohammed ágyút.
Ott, a hol estvénként ama nagy
Tűz látszik, és iminnen azt tartánk, hogy
Helységek égnek, ott koholják ők azt.
A faltörője s kossa, mellyel
Megtörni készűl várainkat,
Irtóztató, és olly temérdek, mintha
Egész világnak kőhalomba
Ontása volna óriási célja.

Hunyady L.

Derék fi vagy te Toldy; és ha én király
Volnék, ezen kémségedért s azért, hogy
Te a hazáért olly temérdek, s mintegy
Bizonyos halálba merted élted
Bocsátni: én tenéked egy
Olly terjedett falút ajándékoznék,
Mellynek határa kétszer annyi öszve-
Láncolt pogányt megbirna, mint a mennyi
Véredben egyenként feredni kész volt.

Toldy.

Köszönöm. Csak az kár a dologban, hogy te
Nem vagy király. Kevés király van, a ki
Ugy érzi a hazafiság, vitézség
Becsét; s ha érzi is, tehát nem győzi
Jutalommal egyenként; s ha győzi, hát ebűl

Van dolga mind őnéki, mind népének:
Mert csak kevés ott a hazafi, a vitéz;
S ha még az is bérért vitéz! Ments isten!
A mit teszek, csupán hazám javáért
Teszem, s ez emberséges emberért, ki
(Szilágyira mutatván.)
Engem szegény gyámoltalan
Árvát nevelt, s apám helyett apám volt.
De most jön, a mit legnagyobb remek volt
Végére hajtanom s tinéktek tudnotok
A legnagyobb szükség szorúltságunkban.
(Leszakaszt nyakáról egy zsinórra kötött arany gyürűt.)
Voltam Hunyadynál: köszöntet
Ő titeket.

Szilágyi.

Hol, hogy s miként van?

Toldy.

(Az arany gyürűt Szilágyinak nyújtván.)
Ezt adta nékem; s ezt hozom tinéktek
Annak bizonyságába', hogy szólottam
Hunyadyval. Majd csaknem együtt
Érénk Szegedre. Ott van ő a
Maga tízezer vitézivel, kikhez még
Öt ezer verődött, a kiket
A jobb hazafiak szedének öszve. Ott
Van véle Kanizsay, a két Rozgonyi,
S egyéb vitéz segédi. Erdélyből is
Vannak sokan. Nem nagy sereg; de a hány,

Mínd annyi bajnok; mondhatom:
Öröm reájok nézni.

(Hunyady Lászlóhoz.)

Ott van
Mátyás öcséd is, és köszönti bátyjait.
„Megvárjanak bátyáim (úgymond) engem is;
Mert nem sokára meg fogom
Én látogatni őket; és ha
Máskép nem is, levert törökből
Csinálok én hidat magamnak
Hozzájok a Dunán keresztül."

Szilágyi.

(Örömétől elragadtatva.)

Szép, midőn
Így pattog, illy büszkén lövell ki
Szikrája a vitézi tűznek egy imilly
Gyermek valóból! A derék oroszlány-
Kölyök! korán mutatja, mi
Válik belőle, majd ha megnő.

Toldy.

Hunyadynak is elbeszéltem mindent,
A mit kémlelhettem a török felől.
Mindent tud ő is. Egynehány napig még
Szegeden fog ő maradni, és
Oda várja a főrendek által igért
Sereget. Csudálja és haragszik,
Hogy olly sokáig késnek. Eddig
Még senki sem jelent meg ottan,

Egyéb Koroghy János, a macsói bán;
Meg ama Capistran János, a pápának
Követje, a kit annyit émlegettek;
Ott ő is a keresztesekkel:
Mindég kezében a feszület.
Szentsége nem csak puszta hír,
Mert minden, a mit mond s teszen,
Egy földfeletti ihletésnek
Látszatja. Mintegy tart az ember tőle,
Midőn közel van, hogy belát lelkébe,
Szivébe, és mindent kiolvas
Belőle; s mégis bizodalmat gerjeszt
Mindenkiben. Hogy eljövék Hunyadytól,
Áldást adott rám, s mondhatom, hogy, mintegy
Bizonyos valék, hogy semmi nem fog érni,
Akármi vakmerő leszek jártomban
Keltemben. Úgy is lett. Hunyady
Igen becsűli, s nagy barátja néki.
A népe három annyi lesz, mint
Hunyadyé; és táborában zászlók
Helyett kereszt s feszűleterdő látszik.
Megnéztem őket: furcsa egy embercsoport;
Kacagásra kiszthetné az embert,
Ha célja olly nagy és nemes nem volna:
Remeték, papok, barátok és tanúlók,
Ringyrongy parasztok és szegények
Keverve mesteremberekkel.
A szent kereszt a címerek; s a fegyverek

Csákány, dorong és fejsze, vagy szekerce.
A hadnagyok közöttük az
Értelmesebb papok, barátok, kiknek
Egyik kezekben olvasó, másikban
A kard, csudálatos tekintet.
A szent vezér mindennap önnön
Miséz nekik s hangos torokkal hirdeti
És prédikálja a kereszt védelmét.
Hunyady népe, bezzeg ez
Ám szép reményt nyújtó tekintet: mintha
A férfinemnek szépe, nagyja és java
Ezerek közül kiválogatva állna
Ott egy csoportban. Már alig várják, hogy
Velünk kezet foghassanak. Hogy
Megláttam őket, majd kirúgta volna
Szivem magát kedvébe'. Mátyás úrfi
Köztök forog, szilajkodik s mindenki
Közülök őtet annyira
Kedvelli, hogy kész volna érte
Megküzdni a pokollal is.

Szilágyi.

Mit izent tehát Hunyady nékem?

Toldy.

Valamint az éhes vén oroszlány, búsúl,
Haragszik, és nem győzi várni
A hősеket, kiket kikelni
Rendelt az ország. Sajnos is valóban!

Valamint, midőn Tátrát komor felhő lepi,
Morogva áll hegyelte s nem sokára
Csattogva, zúgva mégyen a vidék felett:
Úgy ül Hunyady: homlokát komor bú,
S hazafiúi gond borítván. Szinte
Láthatni, mint fáj szíve a keblében.
Tinéktek azt izente ő:
Hogy nem sokára már leindúl.
Kétszáz hajókon s talpakon
Leküldi a Tiszán s Dunán
Az egész keresztbadat s Koroghy
Vitézeit Szalonkemenig.
Maga szárazon kiséri őket
Seregével a Tisza Duna mentében:
Jakab havának második
Hetedén, különben szent Bonaventura
Napján korán reá fog ütni
Mind szárazon, mind vízen a törökre;
S akkor, javalja néktek és meghagyja,
Egész erővel rontsatok ki tí is,
És üssetek hátul reájok,
Hunyady László a Dunán, hajókon,
Szilágyi szárazon, midőn ő
Mindenfelől majd nyomni fogja őket.
Annak jeléül, hogy ezen hírt
Énáltalam vettétek, és szándékát
Tudjátok, azt kivánja ő, hogy
Előtte három nappal éjjel szüntelen

Tüz égjen a vár tornyain, bástyáin.
Nagy s messze látszható tüzet fog
Ő is rakatni a Dunán s két partján,
Annak jeléűl, hogy megérkezett már.
(Az alatt, mig Toldy ezt beszélé, sokan gyűlekezének öszve a várbéli hadnagyok és hősek közűl, kik Szilágyit környűlvévén, Toldyt hallgatták.)

Szilágyi.

(A körülötte állókhoz.)

Vitéz hazámfiai! Hallottátok,
Miként van a dolog? Mohammed
Most minden órán ostromolni fogja
Nándort; s ha ezt meg tudja venni,
Oda van hazánk, e földi boldogságunk,
Oda van hitünk, mennybéli idvességünk!
Ki tudna így egyszerre minden mostani
S utóbbi kincsétől, javától
Megválni? én nem; s esküszöm
Istenre, a keresztre, mellyen függött,
S hazámra, hogy mig élek és egy kő áll
A másikon, meg nem fogom
Magam adni, bár a félvilágot vonja is
Estem magával, én ugyan nem! esküszöm!
Fejét, becsűletét veszeszsze, a ki szót
Mer tenni arról, hogy megadjuk Nándort,
Akárki légyen az közöttünk.
Esküdjetek meg erre mind
Valamennyen!

Mindnyájan.

Esküszünk örömmel!
Valamennyen így gondolkodunk, így érezünk.

Szilágyi.

A hősek a templomba gyűljenek most;
Valamennyen és mindnyájan erre
Esküdjenek meg rendre és egyenként.
(Tűzzel.)
Egész világnak a szeme
Nándorra és mi ránk vagyon függesztve.
Egész világ, a megkeresztelt,
Most a magyartól várja megváltását.
Égig repülhet a magyarnak híre,
Neve most, ha győzünk. Rajta! rajta! Bízzunk
Istenbe, Hunyadyba és magunkba.
Vitéz barátim, Rajta! Menjünk!

Hunyady.

(Tüzesen ugrik Szilágyi nyakába.)
Bátyám!
Bátyám! bizonynyal győzedelmesek leszünk!
És a török gyalázva, verve megy haza.

Szilágyi.

Engedje isten! úgy reménylem én is.
(Mind elmennek.)

NYOLCADIK JELENÉS.

(Szeged tája. Hunyady tábora. Zászlók s egyéb hadi szerek.)

(A hátulsó kárpitnak rajzolatja: egy nagy térség, mellyben Szeged városa messze látszik. Egyfelől Hunyady tábora: sátorok, hősek, paripák, zászlók, egyéb hadi szerek különbféle helyzetekben, keverve. Másfelől a keresztes hadnak tábora: remeték, barátok, parasztok, feszületek, templombeli zászlók, sat. Altaljában minden nagy mozgásban látszik lenni.)

Hunyady János, Hunyady Mátyás, Capistran János, Kanizsay, Rozgonyi Sebestyén, Rozgonyi Rajnáld, Bodó, Madarász, Horváth, hadnagyok, hősek.

Hunyady János.

Most mindenestűl tizenöt
Ezeren vagyunk zászlóitokkal, Koroghy
Vitézivel, s erdélyi hőseimmel
Együtt. Budáról azt jelentik,
Többet ne is várjunk ezentúl.
(Capistranhoz.)
Keresztesidnek száma most már mennyi
Lehet, barátom? mert naponként látom
Szaporodni őket.

Capistran.

Most ezeknek száma rá
Fog menni három annyira.
A szám elég; de a tehetség
Kevés. De buzgóságok, elszánások
Fegyver helyett szolgál, reménylem.

Hunyady János.

Segítsenek, barátom, a mint tudnak
A jámborok. Több mégis érdemek, mint
Azoké, kik ennél még csekélyebb dolgot is
Olly könnyen elmúlatnak; a kik puszta
S csak üres jelenlét által a hazának
Ügyét előmozdítni és sürgetni
Tisztek, hitek s törvény szerint rendelve
S kötelezve voltak, s nem cselekszik.
Szomorú dolog, barátim! A király, kit
Hazánk nevében, önjavára nézve
Kértem, Budán maradjon, ott sürgesse
A felkelést, fegyverfogást. — Hah, Ulrik!
Miképen adsz te számot isten és világ
Előtt ezen szörnyű s temérdek,
Boszút kiáltó tetteidről?
Az általad már ennyire
Kiforgatott, megvesztegetve lévő
Királyi ifjúról, s egész keresztény
Világra gyászt hozó gonoszságodról? —
Elhagyta a király Budát s a vértesi
Bakonyba' tartandó vadászat színe
Alatt elillant Bécsbe udvarával.
Pedig miként igérte, melly
Szentül fogadta: senkinek tanácsát
Nem fogja meghallgatni ellenemre.
Új zűrzavarra s kába rémülésre
Adott ez, és méltán, okot:

Elhagyta minden ember a fővárost,
És a hegyekben tétova
Bujdos, bolyong, és ott keres magának
Menedéket, a királynak olly
Sebes futását arra vélvén,
Hogy a kapúnál a török.
Királya példáját követvén, elhagyá
Tisztét, helyét a nádor is.
Szó sincsen immár a hadállitásról.
Országh, Perényi, Bátory örömmel
Tennének, a mit kell, de mit tehetnek?
Haszontalan panaszszal és átokkal
Töltik Budát, és mérgelődnek, sírnak.
Nagy bünhödéssel tartozol te,
Szegény hazám, a sors urának!

(Felhevülve.)

De hadd legyen, barátim! Azt akarja tán
A nemzetek sorsát vezérlő nagy király,
Hogy a dicsőség és az érdem,
Melly a hazának és keresztnek
Védelmezéséből reánk sugárzand,
Egyedül miénk legyen, kik e
Nagy áldozatra kezdetétől fogva
Elszánva voltunk szívvel és lélekkel.

(Hunyadynak emelkedő szavára a hősek közelitenek, és ötet körülfogják. Hunyady indulatos hanggal folytatja beszédjét.)

Azért, barátim, rajta! Egy
Titkos remény azt súgja nékem: győzni
Fogunk. Nem a sok nép, hanem
A bátor, állandó, erős szív s lélek, a
Szabad nemes nemzet, de főkép
A lelkes és igaz hazafiúság
Teszen csudákat fegyverével.
Ez tette Rómát a világ urává;
Ez tette híressé, jelessé
Mindeddig a magyart is; ezzel győzött
Mindenkor a sok ellen. Igy győz most is.
Hány háborúnak fergetege
Csapott reánk már? Mennyi vérözönnel
Szereztük és tartottuk édes
Hazánkat és arany szabadságunkat?
Áll a magyar még most is; áll
Mint a hazáját elfedő Kárpát hegyek;
S fegyverre kelt vitézeit
Rettegve látja most is ellensége.
Sokkal nagyobb szám ellen is már hányszor
Vítt a magyar mind régi, mind az újabb
Időkben? és ha egyező szív s lélek
Vezette őt, mindenkor ő volt győztes:
Mert a magyar nem becstelen rabbérért,
Hanem magáért és szabadságáért
Kedvelli s oltalmazza a hazáját;
S csak egy imilly lelkes sereg bont, tör, ront
Hadrendet a mérges csatákban. Rajta

Vitézek! Indúljunk! az isten
Vezérli ügyünket, karunkat.
A szent kereszt, édes hazánk a nagy cél:
Ez lelkesítsen minket a harcokban;
S győzünk bizonynyal; s a miénk lesz
Isten s világ szemében a dicsőség,
A boldogító érzemény s magunkkal
Elégedés, hogy istenünkért,
És nemzetünkért, a mi gyarló
Embertehetségünk szerint kitellett,
Azt élve, halva híven elkövettük.
Elég ez emberséges embereknek.
Most hát, hazámfiai, rajta!
Kiki tudja s híven teljesítse,
A mint kiszabtam a kötelességét.

(Ekkor kivonván kardját, háromszor üt paizsára, melly háromszor nagyot csattan. E jelre mindenfelől megriadnak a trombiták. Fellázad az egész tábor. Fegyverzörgés, csattogás. A hősek fel s alá futkoznak. A paripák nyerítenek. Hunyady kiáltva mondja)

Isten nevében! a törökre!

Valamennyen.

Éljen Hunyady! a törökre!

Capistran.

(Térdre esve, égbe emelt szemekkel.)

Segíts meg isten, áldj meg isten minket!
Tekints le bajnokidra irgalommal!

Eszünknek adj tanácsot; adj karunknak
Erőt, szerencsét fegyverünknek!

(Hunyady elindúl, s utána valamennyen. Dob, trombitaszó, ének, muzsika. A zaj között leesik a kárpit.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

(Nándorfejérvár. A fellegvárnak a Duna felől lévő bástyája. Jobbról balról zászlók és egyéb hadiszerek. Azon kivűl hátúl, oldalt a vigyázó csonka torony. A hátúlsó kárpit messze terjedő rónaságot és a Dunát állítja elő. Az idő az 1456-dik esztendőnek 14-dik juliusi hajnala.)

Szilágyi, Hunyady László, Hampó, Palócy, Toldy, hősek.

(Toldy a csonka torony tetejéről vigyázza a Dunát és a török tábort egy trombitással. Toldy jön megyen; de a trombitás mindég a tornyon marad. A hősek váltva jönnek mennek. Minden ember egész fegyverben.)

Szilágyi.

A messze lángoló Duna Hunyady
Jöttét jelenti. Észrevette, gondolom,
Nándort borító tüzeinket ő is.
Nándor körűl ma nagy meleg lesz. Készen
Van-e minden ember?

Palócy.

Készen és talpon; sőt
Alig lehet már tartani
Vitéz dühök kilobbanását.

Hunyady László.

Csudálom én, hogy nem mozog még a török.
Vagy nyúgalomra szánta mái napját,
Vagy hogy atyámnak tudja már szándékát,
S nyugodt erőre várja.

Szilágyi.

(Toldynak kiáltva.)

Toldy!

Toldy.

(A toronyról.)

Hallom.

Szilágyi.

Mit látsz te, mit vészsz észre a magasról?

Toldy.

Köröskörül a sok temérdek csillagot,
Kik már megúnván fenn ragyogni,
A földre szállottak s tüzöknél
Ómár porontya most hason melegszik,
És paprikás tokánt eszik.

Szilágyi.

(Mosolyogva.)

Komázva szól s tesz ő kegyelme mindent.

Toldy.

Valamerre látok, csendesen van minden.

Tova a Dunán, de messze, köd
Emelkedik, ha nem csalódom.

Szilágyi.

Talán Hunyady tábora
Ereszkedik le a Dunán s mellette.
Jól kezd'tek immár ostromolni minket
A múlt napokban.

(A hadnagyokhoz.)

Mennyi veszteségünk?

Hampó.

Száz egynehányra megy; de élnek többen
Ezek közül is még, kivévén a kiket
Darabokra szaggatott az ágyú.

Hunyady László.

Mért nem veszett inkább pokolban a barát,
Ki élte únalmában ezt a
Gyilkos, dühös port feltalálta.
Most már csupán a vak szerencse
Játéka minden legvitézebb bajnok.
A legsilányabb kéz halálba
Onthatja e villámpor által
A földnek első bajnokát.
Oda a tulajdon lelki testi
Vitéz erőnek érdeme;
Oda a halált sújtó karoknak dísze.
Egy megtanított kis majom, ki
Markába tudja fogni a

Tüzes kanótot, földre dönthet, onthat
Egy bajnokot, kit Róma hajdan
Mint harcok istenét imádott volna.
Magát az átkozott találót első
Próbája szórta volna száz darabra!

Palócy.

(Hunyady Lászlóhoz.)

Azért te úrfi! úgy ne tégy, mint eddig.
Ne vesd hiába éltedet kockára.
Azt, a mi nem tiszted, ne tedd, s ne menj te
Olly helyre, melly nem a tiéd.
Kevésbe múlt, hogy tegnap a szendrői
Bástyán te széljel nem szakadtál.

Hunyady László.

Ott még nem érkezett el órám.

(Szilágyihoz.)

Szendrő felől, bátyám, nagyon kezd
Csorbúlni Nándor; s mintha a szendrői
Történetért még most akarná
Mohammed a kölcsönt megadni: onnan
Ereszti mérgének dühét ránk;
Onnan —

Toldy.

(A toronyról.)

Hajókat látok a Dunán felénk
Leúszni. Egy erdő takarta őket
Eddig szemünk elől. Sok, a mint látszik:
Egészen el van fedve vélek a Duna.

Szilágyi.

Megtartja a szavát Hunyady.

Toldy.

A Duna mellett jobbra balra fegyverek
Villognak a napfényben. Ez Hunyady.

Szilágyi.

Ő az. Közelget a veszélylyel terhes
Két harc, leverni, ütni egymást.
Temérdek embervért, ezer
Halált fog öszveroppanások ontani.

Toldy.

Kezd már mozogni a pogány s
Imitt amott török lovag kalimpáz.
Mindenfelől porfellegek tornyoznak.

Szilágyi.

S ha öszvekapnak majd, miként fog
Villogva és csattogva öldökölni most
Még szunnyadó tüzes haragjok!
Kettő, vitézek, s erre jól vigyázzatok,
Kettő, barátim, most figyelmünk pontja;
Két fergeteg talál ma minket:
Az egyik a Duna felől; s itt mi leszünk
A támadók. A másik a szendrői
Sáncok körül: hol a török
Üt ránk, ha tud hadat viselni.
Lábatlan ott a védelemharc
Kapitánya, és alatta Forgács és Geréb,

Meg Várady és Raskay a hadnagyok.
Már tegnap olta készen állnak ők ott.
Az egészet innen én magam kormányzom.
László öcsém! te a Dunán hátúlról
Fogsz majd az ellenségre ütni.

(Ekkor már hallatni kezd, de igen távolról, és igen ritkán az ágyúk morgása. A harcnak koronként közelítő zaja mindég a Duna felől jön, úgymint a hol Hunyady János megütközik a törökkel. Szilágyi folytatja beszédjét.)

Negyven hajód lesz; rakva vannak már ezek
Hősekkel és mindennel, a mi szükség.
A rajtahajtás akkoron lesz,
Midőn apád vagy törni, nyomni kezdi
Már egyszer a török hajókat;
Vagy a midőn őt kezdené
Megtolni, nyomni a török. De kérlek,
Öcsém! heves ne légy, kivált
A támadásban. A helyes kezdettől,
A jól kiválasztott időponttól s egy
Villámcsapásként megragadt
Alkalmatosságtól szokott
Az ütközetben függni a szerencse.
Én erre a jelt trombita
S dob által enmagam fogom
Adatni innen. Akkor —

(Most a vigyázó tornyon készülőt fú a trombita, melly jelre mindenfelől megriadnak a várbéli trombiták. Zaj támad a várban, melly váltva majd egyik, majd

másik részről hallatik. A hősek sebesen és keveregve futkoznak tétova; sokan közülök ott maradnak. Ez csendesedni kezdvén, Szilágyi tovább folytatja beszédjét.)

Akkor,
Öcsém te, roppanj öszve a törökkel.
Törd, rontsd, veszeszd, a mint lehet. Ha, a mit
Én nem reménylek, visszanyomna téged is:
Készen leszek, s ölembe veszlek én itt.
A többi én gondom leszen.
Eredj, öcsém! Isten vezessen!
(Ekkor Toldy, ki a toronyról lejött, Szilágyinál terem.)

Hunyady László.

(Tüzesen megrázván kezét Szilágyinak.)

Isten veléd, bátyám! parancsod
Szerint cselekszem mindenekben.

(A hősekhez.)

Velem s utánam, a ki énhozzám való!

(Elsiet; utána a hősek.)

MÁSODIK JELENÉS.

Az előbbiek Hunyady László nélkül.

(A hősek hátúl állanak, jönnek, mennek; a Duna felé néznek, és lassan beszélgetnek, észrevételeiket közölvén egymással arról, a mi kinn történik. Szilágyi is mindég a Duna felé néz, midőn beszél.)

Szilágyi.

Aligha várta a török Hunyadyt:
Mert mintha a zavarba' tétovázva

Kerengni látszanának a hajói.
S az emberek magok miképen
Keveregnek és futkoznak a táborban
Egy széljel űzött csordaként?
(Toldyhoz.)
Van-e, a ki intésemre a toronyból
Majd jelt fog adni hőseinknek?

Toldy.

A mit nekem parancsolál, hajszálig
Van teljesítve minden.

Szilágyi.

Ember vagy, fiam!
(Távolról ágyúmorgás; trombita-, dobszó és zaj hallatik.)
Most jön Hunyady a hadával; mint egy
Nagy fergeteg, melly zúgva és morogva
Jelenti rémítő közelgetését.
Zászlója, nézzed, tarka hullámot hány
A levegőben, mellyet a hőseknek
Haragja, a habzó lovaknak göze,
S a feltapodt por már setétté tészen.
Miként nyomúl előre a lovasság,
Két szárnya a kiterjedett Hunyadynak;
Mint villog a kard vágni kész markában!
Miként tolyong gyalogja, a hadának
Megtörhetetlen szíve, mellje, teste
Sürü, acélos erdejével?
Innen Hunyady: csak kicsiny hadtesttel,
Mint látszik, ámde tízszer annyit

Tehető erővel; és Capistran
Amonnan a keresztesekkel.
Megvolna számok és csoportjok;
A bajnok érték fog hibázni bennek;
De a kereszt s a hit, reménylem,
Meglelkesíti őket. Eddig
Elég sebesnek látszik a mozgások.

Toldy.

Barát vezérjek is, tudom, sok égi
Áldást s malasztot hoz magával.

Szilágyi.

Mint egy sürü köd-lepte fenyves erdő,
Úgy látszik a hajókon a sok
Lebegő fejérhamvas vitorlás árboc.
Hunyady harcrendjét öröm szemlélni,
A mint felosztva látom azt:
A vízen és mellette a nagy, vastag,
Megtörhetetlen, dönthetetlen hadderék;
És jobbra balra a sebes mozgással
Forogható, kerenghető nagy szárnyak.
A háta sem lesz, azt tudom, fedetlen.
Nézzétek ellenben Mohammednek hadát!
Egy nagy temérdek marhacsorda;
Sem teste nincs, sem tagja, csak nagy száma.
Vigyázzatok, nem tart sokáig a harc;
S előre látom, hogy Hunyady győzni fog;
Nem a sok ember szerzi a harcokban

A győzedelmet; sőt gyakorta
Akadálya néki; legkivált ha
Jó rendelés, egy értelem hibázik:
Villámi sebesség, öszvetartás,
Megtántoríthatatlan állandóság,
Leleményes, éles elme, bátor lélek,
Szívbéli buzgóság, erős tökéllet,
Ezek verik s nyerik meg a csatákat
Sokkal nagyobb had ellen is.
Ott balra egy nagy porgomoly
Emelkedik. Lovas csoport lesz.
Miként hasonlít egy fakó felleghez.
Törökök lehetnek, mert előre látszanak
Nyomúlni. A hadtestet oldalt s hátúl
Kerítni s megzavarni lészen céljok.
Gondolkodott, tudom, Hunyady arról.

(Most egyszerre, de mind kivűl és távol, rajtahajtás hallatik fúvattatni és doboltatni. Nagy és közönséges lárma támad. Az ágyú egyformán dong, csak hogy mindég közelebb, de általjában ritkán. Szilágyi folytatja beszédjét.)

Most öszvecsapnak, öszve, vízen, földön.

(Szilágyi neki hevűltében kirántja kardját, a többi jelenlévők utána.)

Nézzétek! — ott —

(Kardjával az ütközetre mutatván.)

úgy ütközik meg a magyar.

(Egyet suhint kardjával a levegőben, kardját azután a földre eresztvén, és reá támaszkodván, kis ideig

büszke gyönyörűséggel nézi a harcot. Az ágyúzás, trombita, dob és a csatának zaja folyvást hallatik messziről.)

Valamint az ordító üvöltő szélvész,
Mint a döbörgő bús haragos fergeteg,
Rá roppan és zudúl az ellenségre;
Valamint az öldöklő csatázó villám,
Villogva és csattogva sújt karjával:
Töri, dönti jobbra balra a harcrendet,
Sodorja, sepri, hajtja és zavarja,
Mint a dühös szélvész az erdőt és mezőt.
De a török sem hagyja ám magát el,
Nézzétek, emberűl, vitézül harcol.

Toldy.

S hát mí csak innen nézzük őket?
Forr bennem a harc mérge, menjünk!

Szilágyi.

Megmondom én, mikor lehet s kell. —
Amott azok, kik megfutamnak,
S megint legottan homlokot fordítva
Reá rohannak a törökre,
Keveregnek és bizonytalan
Hullámzavarban zajlanak,
Mint a Dunának szél-keverte habjai:
Azok keresztesek lehetnek.
A szemvilág bizonytalanba' vész el
A messzeségben és temérdek tárgyban.
Egy helyben állva, mintha vasmacskához

Láncolva volna., küszködik még
A vízi harc is a hajókon.'
Amott, hol a por vastagabb, setétebb
A többinél s nem távozik, nem ritkúl,
Hol mintha e viaskodók a földbe
Cövekelve harcolnának és mindaddig
Ki sem állanának, miglen egyig
Valamennyen a földnek kivájt gyomrában
Ott nem találják sirjokat,
Ott legdühösbnek látom a csatát. Amott
Az a csapat, látjátok-e?
Közel a Dunához, mint nyomúl előre:
A merre tör, ront, bomlik, oszlik minden
Akadály előtte; mint-midőn a
Haragra fortyant bús oroszlány
Sürü haraszton tör keresztül,
Hajlik, törik, szakad körülte ág, galy,
Maga lesz Hunyady ott az ő hatalmas
Harcot vezérlő és verő karjával.
Por kezdi most már nyelni a csatának
Mezejét egészen.
(Most már megszünt az ágyúzás, csak közönséges lárma hallatik; de mind távolról.)

Toldy rajta!

(Toldy sebesen felfut a vigyázó toronyra.)

Nagyon mozognak a hajók,
Keveregnek és Nándor felé tolódnak;
Itt győzni látszik a magyar.

László meg' őket hátba verje mindjárt.
Csak rajta! Toldy rajta!

(Ekkor a vigyázó tornyon Toldy rajtahajtót fúvat, utána mindenfelől megriadnak a trombiták, dob, zaj, lárma közelebbről, a mi lassanként a Duna felé távozik.)

Szép lesz látni,
A vén oroszlányt mint segíti kölyke,
Tépetni látván azt sok ebtől. Oh te,
A harcok apja, János! és te, harc fia
László! Szerettim! Csapjatok
Most öszve arra, a mi köztetek van;
És eltiporván, semmivé tévén azt,
Ott a levert dölyf romladékin
Omoljatok, dicső vitézek,
Egymás ölébe.

(Kiterjeszti karjait.)

Én magam
A harmadik leszek, ki mindkettőtöket
Ölelni foglak nem sokára.

Toldy.

(Lelkendezve jön vissza.)

A Duna vérrel van keverve immár;
S ha még soká tart, vize vérré válik.
Szám nélkül úszik a habokban
A sok fejetlen csalma, kalpag
S lelketlen ember; mindazáltal
Több a magyarnál hatszor is tán a török.
Miként beszélik majd ezek szó nélkül

A földieknek, mint van itten a világ.
Azt nyerte mégis a török,
Hogy egykorig kövér halakkal élhet.
Szerencse a népeknek az
Olly fejdelem, ki így szeret hollót, halat
Táplálni emberhússal, és a földet
Trágyázni embervérrel így kedvelli.

Szilágyi.

Fúljon meg anyjának hasában
Minden királyi magzat, a ki
Valahára hódító akarna lenni!
Szendrő felől ma a török nem mozdúl.
Eredj Palócy, nézd meg, és hozd hírét.

(Palócy elsiet.)

Nézzétek apjának fiát Lászlót! miként
Kezd ő is atyjához hasonló lenni.
Imígy repűl a sasfi anyja
Példájaként a fellegekbe.
Mint mérgelődik ő, előttem képe,
Hogy a hajó, a mellyen ül, nem paripa,
És nem repűlhet rajta, mint a karvaly,
Melly a sebes nyilként csap a galambra. —
Nézzétek ott ama' lovagcsoportot,
Melly Hunyadyt keríteni
Szerette volna: mint szalad
Az most hanyatt-homlok, tiporva egymást,
Maradozva, esve, kelve vissza.

Utánok egy hosszú magas fakó hegy
Emelkedik porból. Bizonynyal várta
És leste egynehány sas ezt a lopni ment
Seregély-csoportot; s most beléje vágva
Szabdalja és széleszti szerte.
Úgy vélem, a két Rozgonyi:
Ők szoktak oldalt csapkodó, kerengő
Villámi lenni Hunyadynak
Mindenkor a harcfergetegben.
Bodó s Kanizsay pedig két
Megtörhetetlen bástya őmellette.
Nézzétek ott Hunyady Lászlót!
Mint sújtja őket hátba. Mondom néktek,
Nem tart sokáig.

(A vízi harcot szemlélvén.)

Úgy öcsém! ember vagy.

Jól gondolád így sógorom.
Most, most esik, nézzétek, a
Végső csapás; s legitten el fog válni
Az ütközetnek sorsa. Ahol!
Miként nyomatnak vissza már a földön!
Minő zavarban szélyedeznek a hajók!
Imitt, amott mint sülyedeznek.
Az ember élve, halva és keverve
Töredék hajókkal, árbocokkal,
Bukdosva mint úszik felénk le a Dunán?
Hagyatnak a török hajók;
Mind, a ki birja még magát, a partra

Menekszik, ott fut a magyar halál elől.
Győztünk, barátim! légyen áldott
A sorsot intéző hatalmas isten!
Nem állja a verést tovább és hátat
Fordít egész hadával a török nép.
Rémülve, egymást nyomva, döntve, rontva,
Tiporva s önmagát emésztve fut, tolong
A táborába vissza; mint midőn a
Szélvész dühétől ostromolt, korbácsolt
Tengerhabok zajogva, zúgva,
S ordítva hömpölyögnek és tolongnak.
Az öklöző a hátba verttel együtt
Legitt alattunk lesz. Helyedre, Toldy!
Jelt adni a kapúnyitásra.

(Toldy elsiet.)

Hampó! te a Duna-kapúhoz menj! siess!
S a majd adandó jelre nyisd meg.
Vagy hogy Hunyady jön be hozzánk; vagy mi
Megyünk ki őhozzája, öszvekapcsolt
Erővel elvégezni, a mit kezdett.

(Hampó elsiet.)

(Ez alatt a csatának zaja legközelebb ért, olly közel mindazáltal még sem, mintha helyben volna. Szilágyi folytatja beszédjét.)

Fut a török; sarkalja ötet a magyar:
Valamint midőn a zúgva és morogva
Szakadó, sebes jégzápor ontja mérgét,
S veri, csapja, ostorozza a vidéket;

S mindjárt utána a levert, lesújtott,
Feldúlt, emésztett emberi
Öröm, remény és büszke pompa
Bús, néma, puszta romladékban
Hever, mered s csak a szegény
Kárt szenvedők panaszsza, jajja tölti
A nagy itéletnek határát.

(Ekkor minden lecsendesedett kivülről. A vigyázó-toronyban trombita által jel fúvattatík a kapúnyitásra.)

Nyittatnak a kapúk, eleibek mengyek.

(Elsiet s valamennyen követik.)

HARMADIK JELENÉS.

(Nándorfejérvár. Az alsó város piaca. A két oldalscénák házak. A hátúlsó kárpiton középett zászlók s mindenféle hadiszerek láttatnak rajzolva, úgymint a főgyülekezetnek helyén. E körül, ugyan azon kárpiton, a magyar hősek, keresztesek, a népnek sokasága, elegyesen különbféle helyzetekben. Némellyek állanak; némellyek feküsznek; közben sebesek különbféle állapotokban, a képírónak szabad phantásiája szerint. A hősek mind egész fegyverben. A scénának változása közben diadalmi muzsika, trombita és dobszó hallatik, melly egyre közelebb s végre bejön. Utána egyik felől belépnek)

Hunyady János, Hunyady László, Capistran János (kereszttel a kezében), Kanizsay, Rozgonyi Sebestyén, Rozgonyi Rajnáld, Horváth, Bodó, hadnagyok, hősek, keresztes nép.

(Az egész sokaság több ízben kiáltja: „Éljen Hunyady!", Másik felől belépnek; trombita és dobszó által kisérve.)

Szilágyi, Toldy, Palócy, Andrásy, Nyáry, hadnagyok, hősek.

(Hunyady János és Szilágyi egymás karjaiba omolnak. A nép indúlatosan kiáltozza: „Éljen Hunyady! Éljen Szilágyi!" Capistran János előlép; kiterjesztett kezeit az ég felé emeli, és a földre borúl; utána valamenynyen a keresztesek. Ezt látván Hunyady, ő is térdre esik, s utána valamennyen az urak, vitézek, hősek. Kis ideig inneplő csendesség uralkodik. Utóbb valamennyen felkelvén, Capistrannak következendő éneke riad meg.)

Capistran.

(A néptől kísérve énekli ezt.)

Győztünk! győztünk! mert velünk volt,
Seregeink mellett harcolt
Az erőnek, hatalomnak,
Védelemnek, oltalomnak
Mindenható istene!

Győztünk! győztünk! az istennek
Hatalmával, ki mindennek
Intézője, a mi már lőn,
És még lészen, mennyben földön,
Ki állhat őellene?

Ő verte le szent jobbjával,
Mindenható hatalmával,

A magyart s kereszténységet
Feldúlni jött ellenséget,
  A rettentő hatalmas.

Ő volt e megszabadító,
A lelkünket bátorító;
Ő nyújt vala segedelmet,
Dicsőséget, győzedelmet,
  A kegyelmes, irgalmas.

Megitélvén igazságban
A mennyei magasságban
Az egész földkerekséget,
S minden embernemzetséget,
  Megáldotta a magyart.

Megáldotta a keresztért,
S a hazáért kiontott vért,
Az úr, a ki érdem szerint,
Jónak rosznak sorsokat int,
  Szent és igaz törvényt tart.

Rettenetes haragjában,
Midőn méltó bosszújában
Menydörögve szól le hozzánk,
Háborúkat ereget ránk,
  S eget földet öszveráz.

De kegyelmes jóságában,
Könyörülő irgalmában
A mái harc dicsősége
Örök példás jelensége
Mint magasztal, mint aláz.

Elszédülve, elámúlva,
S mintegy bizonynyal feldúlva
Állánk a végromlás partján,
S ha minket az úr meg nem szán
Örökre elveszendők.

De megszánt ő; és leverte
A kevélyt, ki vágni merte
A megváltás örök fáját,
S a vadakat, kik hív nyáját
Tépni voltak jövendők.

Énekeljünk nagy robajjal,
Mint midőn a szélvész zajjal
Zúg, harsog a rengetegben,
Adjunk énekfergetegben
Hálát a nagy istennek!

Hálá légyen és dicsőség!
Rendülj meg föld! dördülj meg ég!
Hálá a nagy és hatalmas,
A szent, igaz és irgalmas
Áldó, verő istennek!

Hunyady János.

Isten vezérlé karjainkat
Szemlátomást; méltó azért először is
Hozzá emelnünk szíveinket.
Irgalma és kegyelme nélkül
Most verve volnánk mí, s hazánk elveszve:
Hálá azért, hálá s dicsőség néki!
S most jőjetek szivemre, érdemférfiak!

(Capistranhoz.)

Te szent atyám! nagy istenünk hív
Szolgája! Szent malasztival megáldott
Kedveltje! szentje! lelki, testi, bajnoka!
Csudát tevél te a világ előtt most
E gyűlevész embercsoporttal.
Beteljesedve látom újra általad
Ama jövendölő reményigéket:

(A feszületre mutatván.)

„;E jelbe' győzni fogsz!“ ez által győztünk.
Példád s szavad hatalma volt védelme,
Oltalma a keresztnek és hazánknak.

Capistran.

Csudát tevél te isten által,
Jámbor keresztény! Nagy hazafi!
Dicső vitéz, híred neved nagy lészen
A hadvezérek közt örökre.

Hunyady János.

(Jobbjával Szilágyit, baljával Kanizsayt ölelvén.)

És tí, barátim! tí is itten!

Valamennyen, érdemes vitézek!
Mint annyi csillag, úgy ragyog
Nevetek hazánk egén örökre.
Gyémántbetűkkel lesz beírva tettetek
A nagy s vitéz történetek könyvében.
(Szilágyihoz.)
Te sógorom, barátom! a hazáért
Viselt harcokban régi bajnoktársam!
Szivemnek egyik édes érzeménye az,
Hogy vérem a tiéddel egyesülvén,
Büszkén tekinthetek nememnek
Utóbbi oltoványira.
Hazánknak és egész kereszténységnek
E nagy veszélyében te voltál
A szegletoszlop, mellyben a világot
Letapodni vágyódó pogánynak
Megakadt erős dühös hatalma.
Bodó, s te Kanizsay! Tí jobb s bal kezem
Az ütközetben; tí vezér-
Intézetimnek végrehajtó
Segédi; tí csapásimat
Sujtó halálos fergetegek;
Oltalmazó, védelmező bástyáim
Az ellenem mordúlt halálok ellen!
Ti Rozgonyiak! szárnyaim
A harcban! a kiknek sebes
Szélvész repülte hordja a legelső
Zavart, veszélyt, halált az ellenségbe!

Ti a csaták villámait
Hordó dicső magyar sasok! Mindnyájan,
Hősek, keresztesek! vitézül
Harcoltatok ma. Adja isten,
Hogy, a miként kezdettük, úgy végezzük!

Szilágyi.

Te, a magyar hazának ügyét
Hatalmas és erős marokkal
Tartó oroszlány! a fiad, László is
Megérdemelte, hogy kegyes szemmel tekints
Reája s tettéről megemlékezzél:
Ő verte hátba a pogányt;
És mondhatom, hogy szép borostyán
Ágot szakasztott ő is a többek között.

Hunyady János.
(Atyai örömmel tekintvén László fiára.)

Megelégszem én, fiam, tevéled. Emberül
Viselted első harcodat;
S egészen érdemes valál
Te arra, hogy Szilágyi Erzsébetnek
Szivébe' termettél.
(Fiának nyujtja jobbját. László reáborúl atyjának kezére.)
Egész
Éltedben ember légy s szeresd hazádat!

Hunyady László.

Egész világ dicséreténél többet ér
Velem való elégedésed.

A vízi harc azonba' még sem dolgom:
Mert rabja ott az ember a hajónak;
És ez megintlen rabja a vizeknek.
Felét sem adhatjuk ki ott a
Szivünkben égő bajnoki
Tűznek. Lovag, gyalog csatázni földön,
Hol önmagától függ egészen
Az ember, ott kivánok én csak.
Mátyás öcsémet nézem; úgy hallottuk,
Veled jön ő is, s most sehol sem látom.

Hunyady János.

Szalonkemenben hagytam őtet
Madarászszal egy kis tartalék csapatnál.
Sírt, hogy velünk harcolni néki tiltva volt.
A gyenge gyermek életét
Sajnáltam olly korán veszélyre
Bocsátni, és kockára tenni:
Nehogy idő előtt kiveszvén
Minden hazafiúi érdem és haszon
Nélkűl, halála megrepeszsze
Érette élő anyja szívét.
Őnéki eddig jönni már elég volt
A végre, hogy a harcokat s azoknak
Ijedelmit és irtóztató veszélyit
Esmerni megtanulja. Most nyugodjunk,
Barátim! Én megvallom, elfáradtam.
A mái harc s erőltetett
Viadal nagyon megtörte éltes csontjaim.

Ki tudja, meddig hágy Mohammed békét.
Koroghy János emberül
Vitézkedett ma; most is ő és Bethlen
Vigyázza s tartja szemmel a török hadat.
Nyugodt vitézek menjenek helyekbe,
S váltsák fel a fáradtakat.
Nándorba életet szerezni
Mennél továbbra, legnagyobb szükség most:
Ez, Kanizsay, a te dolgod lészen.
Horváth! te Bécsbe menj, ezen szerencsés
Történetet megvinni a királynak.
Vidítsd fel útadban Budát s minden helyet;
S a merre mégy, a felkelést
Sürgesd nevemben mindenütt.
Mondd meg, beszéld el, hogy s miként volt;
De mondd meg azt is nékiek,
Hogy a dolognak nagyja hátra van még;
Hogy a szerencsés kezdet is
Bal véget érhet, hogyha nem segítnek;
Sőt, hogy szerencsénk ingerelni fogja
A meggyalázott büszke ellenség dühét.
Menjünk, vitézek, nyúgalomra!

(Mind elmennek.)

NEGYEDIK JELENÉS.

(Néhány nap múlva a nándori ütközet után.)

(Esztergom. Az érsek palotája.)

Széchy Diénes, Gara, Országh belépnek. Utóbb Bátory.

Érsek.

Isten hozott házomba, nádor! Honnan?
Mi hírt hozál Nándor felől?
Mi ketten itten

(Országhra mutatván.)

félelem s reménység
Között habozva várjuk istenünknek
Itéletét hazánk felett.

Gara.

Nándor felől az hallatik, mondom, hogy
Csak hallatik, mert nem tudom bizonynyal,
De a tudósítást naponként várom,
Hogy öszvecsaptak a hadak Nándornál,
S irtóztató volt légyen a vérontás;
De az, kié lett légyen a szerencse,
Bizonytalan: mert mind Hunyady,
Mind a török Nándor körül áll most is.
Én most megint Budára mengyek.

Érsek.

(Dorgálva.)

A honnan el sem kell vala
Jönnöd.

Gara.

Mi dolgom volna az
Üres Budában, hol remegve várja
Az ott maradt kevés öreg, beteg, s már
Halálra elszánt mesterember
A vérszopó török közelgetését?

Országh.

Elég jaj az nekünk! s talán az veszti
El majd leginkább a hazát,
Hogy úgy cselekvék a király: hogy
Hunyadynak tanácsa ellen
Zavarba' és veszélybe' hagyta népét,
Mellynek leginkább illy esetben volna
Szüksége intéző, vezérlő
S elrendelő kormányra. Jól s könnyen megy,
Ha alszik is kormánya, csendes
Idővel a nagy gálya a tengerben;
De a midőn ellenkező szél s fergeteg
Zavarja, zúrja, hányja a fonákúl
Felforgatott tengert: az akkor elhagyott
Kormány hajótörést okoz bizonynyal.
Ha jó napokban nem szokott is
Munkálni a jó példa a köznépre:
Imilly esetben a király és a nagyok
Után vakon, bőszén elindúl a pór.
Most a királynak és nagyoknak gyáva
Félelme megfagylalta a nép

Szivét idő előtt; meredve
S kétségbe esve várja a veszélyt; s nem azt
Forgatja már eszébe', hogy így, vagy amúgy
Fog néki ellent állani;
Hanem azt, mikép szökjék előle majd meg.

(Feddőleg.)

Ez rosz tanács volt tőletek,
Kik a király tapasztalatlan
Szivét, eszét birván, helyette
Gondolni és akarni és mivelni
Szerettek, és másnak tanácsát
Előtte lábra kapni nem hagyjátok.

Gara.

Az én tanácsom nem vala,
Hogy féljen a király. Ki tesz hát arról?
Ki fogja kényszerítni a felséget?
A cíliai gróf szava
Mellett tanácsom nem sokat nyom.
Csak a midőn szükségtelennek
Véltem magam Budán, csak akkor
Távoztam én el onnan. És azolta
A vármegyéket járom, intem rendre,
A felkelést, fegyverfogást sürgetvén;
De, mintha vér sem volna a magyarban.

Érsek.

Menny'en lehetnek mégis a vitézek,
Kik által új erőt kapott Hunyady?

Gara.
(Őgyelegve.)
Nem mondhatom meg; rá mengyen
Talán felére annak, a mit kívánt;
És többre is talán, ha jól siettek
A vármegyék, zászlós urak; ha
Nem késtek —

Érsek.
Így kell veszni egy nemzetnek!
Nyomorúlt hazánk!
(Ekkor lélek-szakadva lép be Bátory.)

Bátory.
Jó hir, barátim!
Örvendjetek! Hunyady győzött.
(Megrázza az érseknek és Országhnak kezét.)

Érsek.
(Égbe emelvén szemeit és kezét szívére tévén.)
Hálá tenéked!

Országh.
Oh Hunyady!

Gara.
(Elámulva.)
Lehetetlen!

Bátory.
(Garához.)
Úgy van most ez egyszer; ámbár
Ti elkövettetek valóba' mindent,
Hogy úgy ne lenne. Emberűl megverte

Hunyady őket szent Bonaventura
Napján; Szilágyival kezet fogott már,
S Nándorban együtt vannak ők most.
De verve van csak a török;
Elűzve nincs még. A dolognak
Erősse, nagyja hátra van még.

Gara.
(Minden öröm nélkül.)

Ez nagy szerencse! Sok szerencse!

Bátory.

Hunyady ezt a harcmezőről
Izente néktek. Majd utóbb
Bővebb tudósítást adand mindenről.
Már tudni fogja eddig a király is.
Horváth örömpostája a jó hírnek.

Gara.

A mint előbb mondám: az új
Katonák, kiket Hunyady kaphatott már,
Reá mehetnek tízezerre.

Bátory.
(Haragra lobbanva.)

Vannak
Magyarok s pedig nagyok, kik egy egy rút eves
Kelevény szerint dúlják, emésztik
Mérgekkel ezt a nemzeti
Testet; kiket, ha rajtam állna,
Éltekkel és nevekkel együtt

Kitörlenék én a magyar földszinről.
Vannak közöttünk ollyanok,
Kik a magyar földnek csak annyi
Porára sem méltók valóban,
A mennyit egy kis szél szemekbe vethet:
De eljövendő, úgy reménylem, a nap,
Melly majd igaz törvényt teszen,
S itél ezekről —

Érsek.

(Szeliden engesztelvén Bátoryt.)

Csillapodj,
Kedves barátunk, Bátory!
Felejtsd el a boszút, midőn
Örvendenünk illy nagy okunk van.

Bátory.

(Magát mérsékelve.)

Istenre és hazánkra kért Hunyady
Minket, segítsük őtet új sereggel.

(Garához.)

Nem tízezer, de egy, csak egy sem
Ment általad Hunyady zászlójához.

(Az érsekre és Országhra mutatván.)

Mi itten és még egynehányan szedtünk,
S adtunk hadához négyezer néhány száz
Fejekre ment segéd csoportot;
S ezekkel és ama keresztes néppel,
Mellyet Capistran szerze, verte ő meg
Most egyszer a temérdek ellenséget.

Gara.

(Mérgét elharapván.)

Nem vétke egy-kettőnek az, ha, a mit
Százoknak öszvefogva tenni kellene,
Akármi okból elhalad.
Sietve mengyek, a hadállítást megint
Sürgetni. Isten véled érsek!

(Elmegyen.)

Bátory.

(Utána mutat Garának.)

Egyik gazember, a kiről szólottam, ez!
De eljövend s tán nem sokára
A számvetésnek, büntetésnek napja is;
Akkor hiszen máskép beszéljünk.

(Ismét felvidulva.)

S hát nincs-e mindenegy igaz magyarnak,
Ezt a Hunyadyt, mint apát s védangyalt
Szeretni és tisztelni száz meg száz oka?
Hazánkat ő menté meg ismét.

Érsek.

S az egész kereszténységet. Ezt én
Legitt megírom szent atyánknak:
Örüljön a győző keresztnek; s a magyar
Fegyverre s bajnokára kérjen áldást
Továbbra is mindenható uruntól.
Lesz majd öröm Romában!

Bátory.

És én mengyek,
A merre a hazafiság visz,
Segéd erőt szerezni Hunyadynknak.

Országh.

Veled megyek, barátom, én is.

Érsek.

Isten velünk!
(Mind a hárman megindulva némán rázzák meg egymás kezét.)
Mi értjük egymást.
(Elmennek.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

(Bécs. A királyi palota.)

A király, Cíliai Ulrik, utóbb Ágnes.

Király.

(A cíliai gróffal belépvén.)
Minden követ, de legkivált a római,
A lengyel és velencei,
Szünetlen azt kivánja, kéri s arra int,
Siessek a magyar hadat
Szaporítni és Hunyadynak több módot
Szerezni, hogy a mit dicsőn,
S olly kedvező szerencse közben kezdett,
Tovább is úgy követni és folytatni

Képes lehessen: mert ha a szerencsét
Meg nem ragadjuk most, tehát azt többé
Soha el nem érjük; vagy bizonynyal
Tíz annyi embervérrel és költséggel
Szerezzük azt, s még akkor is
Talán csak a felére vissza;
Vagy épen elveszünk egészen.
S én elhiszem. Jól vélekednek.
Azt gondolám én s a jelentések szerint
Gondolhatám is, hogy Garának
Munkás iparkodása által
Már teljesítve lessz az ország-
Gyülésnek erre nézve tett törvénye,
S nehány ezer vitézzel újra meg lesz
Szaporítva és segítve a magyar had.
Horváth azonban mást beszélett:
Keserű panaszszal emlegette
A túnyaságot a hadállításban.
Ötezerre megy csak, a mit eddig, nem Gara,
Hanem Hunyadynak baráti
Szereztek. Én teáltalad mindegyre
Ellenkező hírt és jelentést vettem.

Ulrik.

Mondom tenéked, hogy Hunyady minden
Fejedelmet a részére csábít
Ma-holnap Europában. És ma-holnap
Már senki azt sem kérdi: mint van
László király? hanem ha úgy cselekszik-e

László király, a mint Hunyady
Akaratja és parancsolatja?

Király.

Egy nemzet, ország rendelése,
Törvénye nem gyermeklebelgés,
A mint te látszol azt tekintni:
Egykép köt az királyt, nemest, parasztot;
S az én itéletem szerint
Vét a király, ki a maga
Által hozott törvényt először megszegi,
Vagy mások által megszegetni engedi;
Holott az ő tiszte volna
A végrehajlás: így tanultam én ezt,
És így vagyok meggyőzve erről.

Ulrik.

Esméri tisztét Gara is;
Jól tudja a törvényt s kötelességét.
S eddig, tudom, megtette, a mit kellett,
És végre vinni csak lehetséges volt.
Minthogy azonban annyi ezret áldozott
Immár Hunyady a töröknek:
Csakugyan nehéz lessz olly hamar meg' annyi
Új ezreket teremteni.
Az örök hadat, harcot megúnt magyar már
Vonakodva nyúl most fegyveréhez,
S egy türhető békét nem ád
A legszerencsésb harcolásért.

Egyéberánt az emberek sem gombák,
Hogy, a kiket Hunyady mészárszékre vitt,
Helyettek újak olly hamar teremjenek.
S osztán, ha győzött annyival,
A mennyi most van néki, s olly halálos
Csapással, a miként izente volt ő:
Most már egészen semmivé tehetné
A megfogyatkozott s magát
Hamar ki nem pótolható pogány hadat:
Mert ő azolta a hatalmas
Szilágyival s vitézivel nevelte
Erejét, hatalmát; a mi nem csekélység:
Mert tízezer próbált vitéz sokat tesz.
Talán azért kell néki több, hogy,
Leverve lévén a török,
Nyomban reánk rohanjon, és —
De mért regéljem újra, a mit
Már annyiszor, haszontalan vitattam?
Legyen hadunk: azt mondom én is. Lessz is:
Mert esmerem Garát; de, hogyha jót akarsz,
Ne vessük azt egyszerre mind kockára:
Mert hátha a Rigómezőnek
Történetét fognánk megélni újra?
Mert változó a harcban a szerencse;
Egy percenet mindent dugába önthet;
Mi lenne akkor majd belőlünk?
Mert vagy szerencsés lesz Hunyady, vagy nem
Hahogy szerencsés lesz, minek

Több néki, mint a mennyi van már?
Hahogy szerencsétlen leszen, minek több
Őnéki szintúgy akkor is?
Hogy újra elveszeszsze őket?
Akkor nekünk legyen hadunk,
Hogy veszteségét helyre hozzuk.
Ha Gara, a ki most helyetted
Sáfárkodik, majd számot ád tettéről,
Mindent egészen más szemekkel
Fogsz látni és helybenhagyandod tettét.
Kövesd, öcsém, tanácsomat!
Nevezd ki a vajdát ezen most gyülő
Új hadsereg felett vezérnek,
Melly tartalék sereg gyanánt szolgáljon,
Akármiképen üt ki a sors.
Ha veszt Hunyady, akkor ez
A vajda próbáljon szerencsét. Ő sem
Alábbvaló vitéz s vezér Hunyadynál,
Ha a tanitványnál nagyobb a mester.
Ha győz Hunyady, akkor is
Mindég tanácsos volt, nem egy
Kockára tennünk mindenünket.

(A király mély gondolatokba merül. Az alatt belép Ágnes.)

Ágnes.

Ha talán az ország dolgait forgatja
Elmétek, elmegyek; csak egyet mondok.

Király.

Épen nem. Arról van csak a szó:
Adjunk-e még, vagy hogy ne adjunk
Katonát Hunyadynak?

Ágnes.

Ne adjunk; nem kell.
Tanácstok ollyan, mint az emberé, ki
Akkor töré fejét, midőn rég
Elmúlt az esső, kell-e, vagy nem,
Köpönyeg? Nevetnem kell tanácstokat, ha ha!
Örülj, királya a magyarnak!
Ez a Hunyady! s a magyar vitézség!
Kiki térdre essen és imádja,
S dicsérje a magyarnak istenét! Oh!
Sokért nem adnám, hogyha mí Budáról
El nem szaladtunk volna; de —
Most érkezett meg Rozgonyi
Hunyadytól: megverte ő
Meg' újra és egészen a pogányt; s így —

Király.

Hol? hol van ő? hol Rozgonyi? hadd jőjön.

Ágnes.

Az
Ajtó előtt. De azt kikérem,
Hogy én is itt lehessek és hallhassam.

Király.

Bizvást.

(Ulrik megnyitja az ajtót. Rozgonyi Rajnáld belép.)

HATODIK JELENÉS.

Az előbbiek és Rozgonyi Rajnáld.

Rozgonyi.

Uram, királyom, idvez légy te!

Király.

Mi hír, mi újság, Rozgonyi,
Nándor körül?

Rozgonyi.

Mély tisztelet, szívbéli
Idvezlet és jó hír igaz szolgádtól
Hunyadytól! Megverve, eltiporva,
S majd semmivé van téve a temérdek
Török, kevély fejével együtt,
Kitől egész Europa, az
Egész kereszténység, leginkább Róma,
És a magyar nép rettegett.

Király.

Istennek
Hálá!

Rozgonyi.

S dicsőség néki mindörökkén:
Mert elfogadta és szerencsés véggel
Koronázta hív népének, a magyarnak
Véráldozatjait! s utána mindjárt
Köszönet, dicsőség, tisztelet Hunyady
Jánosnak, a remek vitéznek,

Remek vezérnek, a törökverőnek!
Ki a világnak e baját megvíván,
Europa népeit s királyi trónusit
Ijedelmitől örökre megmentette.

Ulrik.

Elhiszszük. A dolgot magát beszéld csak.

Rozgonyi.

(Felindúlva.)

Engedje meg nagyságod azt,
Hogy, a midőn ezen dologról
Beszélek, a tevőt is említhessem:
Mert semmi tétemény sem eshetik meg
Tevője nélkül a világon.
Szavakkal itt küszködni nincsen kedvem,
Ki annyi élet és halál közt
Birkoztam a törökkel a napokban.
Egyéberánt, midőn királyom
Beszél, felesleg tartom akkor
Felelni a szolgának.

(Ágnes titkos örömét jelenti Ulriknak illy megszégyenittetése felett.)

Király.

(Megháborodva, kárhoztatná is, javallaná is Rozgonyinak felhevülését, Ulriknak megpiríttatását; de mégis erőt vesz rajta a sérelem érzése bátyjának megszégyeníttetése felett.)

A mit
A cíliai gróf beszél,

Nevembe' mondottnak vegyed:
Mert ő az első énutánam.
(Kegyesen Rozgonyihoz.)
Szavakkal itt ne is csatázz most, Rozgonyi,
Hanem beszéld el nékem a dolgot magát.
Hadd halljuk azt hát, hadd örüljünk!

(Ulrik megboszúltnak érezvén magát, büszkén tekint Rozgonyira; de nem szól. Ágnesre néz, mintegy részvételét keresvén; de Ágnes elkerüli tekintetét. Rozgonyi fel sem veszi Ulrikot.)

Rozgonyi.

A szent Bonaventura napján történt
Első csatát tudod királyom?
Azon csapásra nem csak el nem ejté,
Mint gondolánk, szivét Mohammed;
Hanem dühösb haragra fortyant.
Metélte, tépte büszkeségét
A nagy gyalázat, mellyet ejténk rajta;
És eltökélve arra s égre földre
Megesküvén, hogy, vagy egészen semmivé
Teszi a magyart s egész kereszténységet,
Vagy élni nem fog szégyenében;
Most új s nagyobb veszélyt koholt fejünkre.
Nehány napig nyugalmat engedvén alélt,
Ellankadott népének és magának,
Legottan ostromolni kezdé Nándort.
Az ellenünk körös körül kiszegzett
Barom szerekkel, faltörőkkel,

Ágyúkkal éjjel nappal egyre vítta,
Sujtotta, verte, törte a bástyákat,
Olly nagy robajjal, mint midőn a fergeteg
Dörög, morog, viccsog, zuhog Tátrának
Felette, s a szirtek ropognak: Nándor
Így rázva, törve messze bőgött, rengett.
Most szerte már hasadni, dúlni, omlani
Kezdének a bástyák, falak, s megtelni
A gödrök, árkok a kövekkel;
Imitt amott már róna lett a földdel
A bástya és torony, az árok és gödör.
Szent Dániel napján utána
Egész hadával ránk rohant Mohammed:
Így zajlik, így hullámzik a szelektől
Felháborított tenger egy sziget körül,
Mint a török Nándor körül most.
E számtalan seregnek ellent állani,
S azt visszaverni képtelen volt a kevés
Magyar vitéz; s Mohammed egy időre
Ura lett az alsó városunknak.
Halkkal vonultak a miéink, egyre
Küszködve s minden lábnyi földet
Magyar s török vérrel keverve
A várba vissza, hol Hunyady áll vala.
Hunyady mennykövezni készen állott
A várfokon, mint egy hatalmas nagy sas
Krívánnak egy égig meredt kőszálán
Erejének érzésében áll, alá néz,

S vigyázza, hol fészkének a számára
A préda s majd, ha ez közelget,
Villámsebességgel lecsap rá. Lángoló
Haragos szemekkel néz alá Hunyady is,
És a magyar vért folyni látván.,
Nagyot kiált, a fegyverét megzörgeti,
S hangos veréssel csattogatja paizsát,
Kinyújtja győztes hadvezérlő jobbját.,
S leroppan a vívó török seregre
Fiával és vitézinek javával.
Iszonyú lőn akkor itten a vérontás:
Magyar vitézeinknek öldöklő dühe
Halmokra hányta jobbra balra a pogányt:
Mint a midőn egy sziklahegy megrendűl,
És megbomolván szirtjei,
Mindegyik a másikra roppan,
S egymást temetve halmokat tetéznek;
Úgy dűlt halomra, rendre a pogányság.
Ezek felett Hunyadynak kinyújtott
Harcot vezérlő kardja, egy nagy üstökös
Csillag gyanánt villogva, rettentő volt.
Valamerre ő ment, arra a harc mérge,
Haragja, birkozó csatája,
Zajló, tolyongó habja és hullámja
Panaszra, haldokló nyögésre,
És néma testhalmokra változik vala.
Zavarodva és kétségbe esve vissza-
Futott, tolyongott volna most már a pogány;

De útja el volt zárva a magyartól;
S ott dült halomra, a ki addig megmaradt.
Kevés kerülheté el a magyarnak
Kegyelmet, irgalmat nem esmerő kezét.
Hallotta, látta volt Mohammed
Népének estét, és legott új népet
Hajtott meg' újra, még erősbet ellenünk.
Mint a midőn egy téli zordon fergeteg
Sürü jegét zörögve sújtja,
Csapkodja a hegy oldalának,
S kevés idő alatt egész
Vidéket elborítja: úgy zudítá
Mérges szidalmak közt Mohammed
Népét meg' újra ellenünk ostromra.
Ellepte Nándort a temérdek sok török;
Mint a midőn egy fellegektől elnyomott
Erdős magas hegyről, hol a megállott
Nagy fergeteg soká dörög, csattog, morog,
Végtére a felhő-szakadta zápor
Zuhogva s tajtékozva hömpölyög le;
Úgy tört, szakadt le a magyar
Meg' újra a törökre, szörnyen, mérgesen.
Valamint előbb, úgy járt megintlen a magyart
Vívó pogányság: csak tetézte
Az imént esettek halmait. Véres volt,
S az előbbinél sokkal dühösb az ütközet:
Mert mindenegy kinyúlt magyar kard, dárda
Török veszély, török halál volt.

Kit hőseink nem érhetének,
Azt a keresztesek találták.
Hunyady kardja és Capistran
Keresztje egyképen vala
Mázolva a török dühös vérével.
Hunyadynak vitéz s vezér remekjeit
Nincs ember, a ki érdeméhez képest
Előbeszélni, és dicsérni tudja.
A napvilágként, melly behat mindenhová,
Meglátta s észrevette, a mit kellett.
Villámsebességgel lövelle, terme,
Valahol csak egy kis csorba lön harcunkban.
Példával és szóval tüzelte
A küszködőket, lelkesíté
A lankadókat, biztatá, segíté.
Valamerre ment, veszélyt, halált vitt;
Hullott előtte a török.
Úgy volt, ha vágott, mint midőn a villám
Csattanva kétfelé hasítja a fát
A rengetegben és hamúba ontja.
Szintúgy Capistran a kereszttel: egy erős
Szélvésznek ordításaként biztatta,
S hajtotta népét a pogányra;
Mennybéli boldogságot, idvességet
Igérve, s áldást szórva jobbra balra.
Így volt leverve másod ízben a török.

Király.
(Megilletődve.)

Sokat, nagyot tartottam én
Mindég Hunyadynak vitézségéről;
De ezt valóba' nem reménylém;
Egész csudának nézhetem.
Az egész világ sok háladással tartozik
Önéki; én legtöbbel, azt megesmerem.

Ágnes.
(Örömtekintettel.)

Királyi bajnok!

Ulrik.
(Szárazon.)

Szép szerencse!

(Ulriknak minden tekintetéből, mozdulásából irígy méreg néz ki.)

Rozgonyi.
(Felmelegülve.)

Nagy ember ő, királyom, a békében;
Nagy ember ő a háborúban. Istent,
És a hazát hordozza nagy szivében,
Jó s rosz napokban. Adjon isten minden
Hazának olly hazafiat!
Minden királynak olly segédet
Kormánya mellé, olly vezért a harcban!
Engedd, uram, harcunkat elvégeznem:
Habzott Mohammed és csikorgott
Mérges dühében, szégyenében.

Meg' újra, harmad ízben és most minden
Erejével ellenünk rohant: mint a midőn
A tenger, orditó szelektől
Indítva, korbácsolva, hömpölygetve,
Ezernyi tajtékzó zajos hullámival
Nagy zúgva bőgve egy szigetre zúdúl:
Szintúgy rohant Nándorra ismét a török.
Mint a miként meredve s meg sem
Rendülve a dühös haboknak csapkodó
Erőszakától, motszanás
Nélkül megáll a szirt-sziget:
Úgy álla mozdulatlan a magyarság.
Zörögve és csattogva, mint
Mikor sürün szakad, zuhog,
S réztornyokat ver, csapkod a jégzápor,
Törött, repedt, hasadt, riant
A melyvas és a dárda, a paizs s sisak;
A nyil sivítva repdezett
A levegőben; csengve sujtott a kard.
Az új meleg vér a fagyottat
Olvasztni és a holtakat
Emelni kezdé; rettenet volt látni.
Hunyady tartván, hogy ki nem fogy a török,
Folytatni a kezdett csatát
A tartalékban volt Szilágyi hőseit
Rendelte, ő a várba vonván fel magát.
Ekkor meg' újra birtokába
Jutott az alsó városunknak a pogány.

A holtak immár szinte lábogának
A szerte omló vérpatakban.
Egy bátor és magát uráért
Bizonyos halálra szánt török
Már felszökött a várba, a toronyba,
Hol egy magyar zászló lobogva
Hirdette Nándor birtokossát;
S hogy társait buzdítsa, a magyar jelt
Lekapta onnan és helyébe
A csillagos holdat szegezte.
De észre vévén egy szemes magyar vitéz
A dolgot és azt a magyarság
Szivébe' majd zavart okozhatónak
Vélvén, dühös boszút lehelve
Utána tört, rohant fel a toronyba:
(Imígy lövell a kölyke-vesztett párduc
Mérget lehelve a magasra,
Honnan leríni hallja elkapott fiát;)
Fenn a toronytetőn erős markával
Megkapja, megragadja a vicsorgó
Izmos pogányt; soká vesződik, küszködik
Ott véle, hogy hamis jelét letépje;
De egy erő, egy gondolat,
Egy inger éltetvén dühült valóját
Mindegyikének, birni egyik sem tudott
Ellenfelével. A török had
Valóban új erőre látszott kapni.
Egy érzemény, egy gondolat támad most

Ezen dicső magyarnak a lelkében;
Méltán csudálja és dicsérje
Valamennyi nemzet és királya e nagy
Hazafiúi áldozót!
Célját különben el nem érhetvén már,
Megölelte dühhel a pogányt és őtet
Holdjával, és önnön magával együtt
Levetette, törte, zúzta a mélységbe.
A legmagasb szeglettorony levén ez,
Szörnyű halált halt a hazáért.

Király.
(Megindúlva.)

Ki volt ez a dicső vitéz? hadd tudja
Egész világ nevét; királya
S hazája hadd adjon jutalmat
Negyed ízre is derék vitéz fajának?

Rozgonyi.

Sok volna akkor megjutalmazásra
Való, ha mindenegy hazafiúi
Halálnak érdemére annyit tészsz uram!
Ha így nem is, máskép nem egy, sok százan
Ezeren halának a hazáért.
Ezen halálban a haszon s a látszat
Volt csak nagyobb a többinél,
Módjára és külön helyére nézve.
Különben egy a fájdalom s egy a halál.
Nem tudjuk a nevét ezen magyarnak;

Sokan feküsznek halva a torony alatt,
Keverve s már békében a törökkel.
Midőn Szilágyi hősei
Gyengülve harcolának a sok ellen,
Akkor Hunyady öszveszedvén minden
Erejét, hasonló a dühös szélvészhez,
Melly nagy robajjal hajtja és csavarja,
Töri, sújtja, dönti, rántja a fát, bokrot
A rengetegben és mezőben,
Vagy győzni, vagy meghalni eltökélve
Búsan leroppant a törökre: „Rajta
Fiaim! hazánkért, istenünkért!"
Imezt kiáltá és utólsót vítt velek.
Halálparancsolat riadt torkából;
Törökveszély lángolt szemében.
A hősök elragadva a szent tűztől,
Úgy koncolák most a pogányt,
Mint a midőn pajkos suhancok
Kaszabolva bojtorjány-fejekkel játszanak.
Egyik halott-pogány-halomra
Hunyady állván, vérbe mártott kardját
Mutatta a hőseknek és az
Évekre megmentett hazának
Áldásival s hirünk s nevünknek
Örök dicsőségével élesztette,
Biztatta őket. Ott Capistran
Másik halott-pogány-halomra állván,
A vért verítékző feszület

Erejével istennek malasztját,
Mártyrkoronát, mennynek idvességét
S teljes bucsút hirdetve buzditotta,
Tüzelte népét. S erre mintha minden
Magyarban a szív, lélek, a kar és erő
Duplázva volna, úgy vala —

Ágnes.

(Ki eddig borzadozva hallgatta a harcnak történeteit, leugrik Rozgonyihoz, és kendőjével törölgeti, takargatja arcáját, karját.)

Az istenért! vérzik kezed, ábrázatod?

Király.

(Elijed szemlátomást. Ulrik megdöbben.)

Mi baj találtˀ?

Rozgonyi.

(Kinek Nándornál nyert sebjei, mellyek még csak alig hegedtek be, most fején és karján, a tüzes beszéd, és testmozgás közben megpattantak, és vérzenek.)

Eh! semmi. Egy kis bélyeg.
Maradéka a mondott csatának.

(Büszkén.)

Mert mindenütt ott voltam én is,
S erőm s tehetségem szerint dolgoztam;
S valamint dicsőségében e nagy harcnak, úgy
Részt vettem a bajában is.

(Megvető tekintettel néz Ulrikra, ki Rozgonyi szemeit kerülni láttatik.)

Ágnes.

Nemes magyar! dicső vitéz!

(Gyönyörködő, tüzes szemekkel méregeti Rozgonyit tetétől fogva talpig.)

Rozgonyi.

Közelget
Végéhez a harc. Mert Mohammed
Látván a vérítéletet vesző népében,
Maradék hadával visszavonta
Magát; de olly ravasz csalárd fortélylyal,
Hogy nagy vezérünk bölcs előlátása
Nélkül bizonynyal el valánk veszendők:
Ő tudni illik jobbra balra
Helyhezte a lovagjait, gondolván,
Hogy majd midőn a győzedelmében kevély
Meghitt magyarság őutána száguld,
S mérges csapással üldözi,
Akkor leséből kétfelől kirontván
Lovagja; s ő szintúgy legottan homlokot
Fordítva, vissza rajtok ütvén, és igy
Hátúl, elől s oldalt vasalván
A körbe vett magyart, hamar
S melegébe' visszaadja a nagy kölcsönt.
Megvallom: én s Hunyady László
Legelől valánk a rajtahajtók
Között ezen veszély vezéri.
De észrevette a csalárd szándékot
Hunyady; mindenütt nyomunkban termett,

S akadályt vetett ama' ravasz fortélynak.
Rémülve ment, futott el, a hány annyi
Felé bomolva, a török lovasság,
S vastag porával kelle csak vesződnünk.
Így most egészen a török táborba
Jutánk: hamar foglalva s gyújtva lett az.

Ulrik.

Hunyady sok kincset szerezhetett hát
Ismét magának?

Rozgonyi.

(Mérgesen tekint Ulrikra, de mérsékli magát.)

Annyit, a mennyit mi
Soha nem fogunk szerezni; és te tőle
El nem ragadhatsz, bár — kimard is életét:
Ha máskülönben kincsnek azt
Nevezed, tekinted, a mit én és a világ:
A legnagyobb hazafiúi érdemet,
A legdicsőbb vitézi virtust, hírt, nevet?

Ágnes.

(Mérgelődik magában.)

Király.

(Bosszonkodva.)

Ezt hagyjuk abba. Hát tovább mi történt?

Rozgonyi.

Búsúlt Mohammed táborán; leginkább
Ágyúin; és kétségbe esve

Még egyszer öszveszedte bomlott népét,
S rajtunk ütött, vélvén, eszünket veszté
A préda, zsákmány táborában.
(Gúnyolva tekint Ulrikra.)
De csalatkozott: Hunyady készen várta:
Öntáborokban önnön ágyúikból
Okádtatá reájok önnön tüzöket.
Meg' újra nagy halmokra omlott a pogány;
Míg végre a császárt magát is
Bal szembe lötte egy magyar kézíjas
Nyilával. Erre mindenét elhányva,
Lohogva és dobogva ment, ki merre
Mehetett, inalt, futott, szaladt a vert had,
Pezsegve, mint a hangyafészek, mellyet
Üző dühében elrugott egy vad bika;
Dőlöngve és tolyongva mint a zajló
Balaton, midőn észak felől egy fergeteg
Somogyra hajtja azt Szalából;
Törtébe' nagy porfelleget tornyozva,
Valamintha ezt a tartományt, a mellyben
Maradása nem lehet, porában vinné
Legalább magával. Így szokott távozni, már
Csak messze morgolódva, a szél által
Elszaggatott nagy fergeteg. Mohammed
Sarnóba' nyúgodott először;
Hol szégyenében, sebje' fájdalmában,
S bosszús dühében szinte megbolondúlt.
Fájt néki, hogy a győzedelmi

Koszorút, kit a levert görög
Hatalomnak omladékin olly kevélyen
Fűzött arany holdjára, a magyar most
Imilly gyalázattal letépte.
Hallván övéitől az ázsiai
Basának, és jobbára minden főfő
Török vezérnek, és temérdek
Népének estét, minden ágyújának,
Sőt táborának veszteségét,
Bújába' mérget volt veendő, hogyha hív
Szolgái engedik vala.
Megverve volt hát a nehéz véres harc;
Letörve szarva a világot,
Keresztet eltapodni zendült holdnak;
Megnyerve a véres, dicső
Diadal, Hunyady s a magyar seregnek
Erős hatalmas karja által.
Körös körül vér folyja Nándort;
S Nándorfejérvár most vörösre változott.
Úgy fekszik a szélvész dühös mentében
Kitekerve, törve, döntve egy nagy rengeteg,
Mint ottan a két harcoló had holtjai.
A harckiáltás, büszke hánykolódás,
A hadrobaj, fegyverzörej,
Melly a töröknek táborából
Fenyegette, rémitette Europát imént,
Megszünt egészen; s a helye
Egy néma, puszta, kánya-, holló-lepte tér.

Király.

Szavad szerint hát a magyarnak
Sem lesz csekély a vesztesége?

Rozgonyi.

Egy harmadára, gondolom, reá megy,
A megmaradtak közt talán száz sincs, kinek
Most a hazáért vére nem folyt volna.
Önnön Hunyady és Szilágyi, s minden
Főfő vitézink nyílsebet kapának;
Azonban egyik sem halálos.

Király.

Nyúgodd ki itt nálunk magad most, Rozgonyi!

Rozgonyi.

Engedd, királyom, hadd mehessek vissza.
Hunyadyt a nagy munka megviselte:
A harc után forró beteg lett.
Ha (a mitől hazánkat isten mentse!)
Nyavalyája őt halálba ontaná, előbb
Még látni és ölelni kívánnám őt,
A nagy vitézt, apánkat, a nagy embert.
Téged, királyom, kér, siess Budára.

Király.

Köszöntsd tehát nevemben őtet,
S mondd néki: nem sokára ott meglátom.
Isten veled hát! jó szerencsét!

(Rozgonyi elmegy.)

Ágnes.
(Utána kiáltva.)

Vigyázz magadra, sebjeidre, Rozgonyi!
(Ulrik Hunyadynak megtörténhető halála felett örülvén, gondolatokba merül.)

Király.

Menjünk, ezen szerencsehírrel
Örömre gyújtni Bécset, és
Egész világot a követség által!
(A király és Ulrik elmennek.)

Ágnes.
(Egyedül. Utánok néz az elmenőknek.)

Nyomorúlt, kicsiny, aláválό lelkek ti!
Be más, tetétől fogva talpig
Más férfiat csinálna szívem,
László, belőled, hogyha kedvesed helyett,
Feleséged, és együtt királyné volnék!
Fáj szívem, a midőn naponként látom,
Miként enyészik nagyra termett
Valódban egy egy szép reménynyel
Kecsegtető királyi virtusbimbó,
Vesztére hagyva a gonosz
Nevelés kegyetlen vétke által!
Sajnállak én szegény királyi ifjú! —
Illy férfiak, mint több között csak Rozgonyi!
És ennek egy üres kegyes királyi szót
Sem tudni adni, a mikor
Épen javáért, trónusáért vérzik?

Én érzem a gyalázatot helyettetek.
Csakhogy, ha értettétek, a mit érzett,
S gondolt magában: „nem teérted,
Ki érdemedre nézve szolgám sem lehetsz;
Hanem hazámért, Hunyadyért,
A nemzetért s annak javáért;
Érted csupán csak annyira,
A mennyit érsz, úgy mint süveg fejünkön!"
De mind hiába! mert nem érti ő ezt.
Boldogtalanság, és gyalázat néked,
Hogy a való érdem barátod nem lehet.
S mind ennek átkozott oka
A cíliai, senki más

(Elmegyen.)

HETEDIK JELENÉS.

(Zemlin. Hunyady Jánosnak szállása. Fegyverei, a kardja, sisakja, páncélja a falon függnek.)

Hunyady János, Erzsébet asszony, Hunyady László, Hunyady Mátyás, Szilágyi, Vitéz, Capistran János, Országh, Perényi, Báthory, Kanizsay, Rozgonyi Sebestyén, Bodó, Horváth, Madarász. Utóbb hősek, keresztesek.

(Hunyady János középett egy karszékben ül. A többi mind körülötte áll. Legközelebb hozzá felesége, gyer-

mekei, Szilágyi, Vitéz és Capistran. Hunyady bágyadt, néha töredező hanggal beszél.)

Hunyady János.

Most már tehát meg volna adva, a mivel
Jó istenemnek és hazámnak
Tartoztam, a vég áldozat.
Könnyebben érzem lelkemet,
Miolta a nagy útra elkészültem.
Valamint egész éltemben, úgy utólsó
Órámba' sem hagyott el a kegyelmes,
Irgalmas; áldott légyen ő örökké!

Erzsébet.

Talán, szerelmes férjem, irgalmas lesz
Hozzánk is a jó isten és javunkra,
Örömünkre megtart téğedet tovább is:
Mert lelke-vesztett lenne nálad nélkül
Egész hazánk és mí szegények főkép,
Kik általad s tebenned élünk.

Hunyady János.

Ne remélj, ne bízzál kedves! érzem, meghalok.
Azt elhiszem, hogy a kik itten vagytok,
Szívből szerettek engemet mindnyájan;
Kivált te, édes hív barátném!
Ki életemnek napjait
Szerelmed által édesítéd.
De ismerem nagy lelkedet,

S nagy istenünk szent rendelésén,
Ha bár keménynek látszik is, megnyugvó
Türelmedet. Nem tartalak
Hiú reménynyel, mint szokás
A gyenge gyáva asszonyokkal bánni.
Rég nem lehet váratlan egy embernek
Halála, a ki szüntelen harcokban
Élvén, naponként a halállal küzdött.
Mint birni tudtál, és szerettél,
Úgy tudj, s tanulj megválni tőlem, édesem!
Adj vélem együtt, adjatok mindnyájan
Hálát kegyelmes istenünknek,
Hogy legnagyobb, dicsőbb, utólsó harcomat,
Hazám s egész világ javára,
Megvíni, illy erőt, szerencsét engedett.
Hív párom! édes gyermekim!
S valamennyen, édes jó barátim!
Csak arra kérlek titeket: ne
Keseregjetek felettem olly mély búval!
Ámbár kemény érc volt is a harcokban
A szívem, itt most könnyen ellágyulhat,
S nehezítni fogná végemet.

Erzsébet fohászkodva néz az égre, erőlteti, s megkeményíti szívét. László és Mátyás két felől többször is atyjok kezére borúlnak, és azt indulatosan ajkaikhoz szorongatják. Hunyady János Capistranhoz.)

Jó volt, barátom, szent atyám,
Hogy engem a halálra emlékeztetél!

Capistran.
(Szent méltósággal.)

A jámbor, a jó, és igaz szív, a vitéz,
Ki mélyen érzi szíve, lelke érdemét,
Hunyady nem retteghet a haláltól.
Ismerlek én, Hunyady. Mindég
Kedves valál te istenünknél;
És így, elejbe és ölébe menni,
Hogy ott kinyúgodjad magad, nem félhetsz

Hunyady János.

Nem félek én, barátom, a haláltól;
Mert régi ismerősöm ő énnékem.
Hányszor ragadta meg valómat immár
Véres kezével, ott is, itt is,
Hol őseinknek s társainknak
Sírhalmiról most a magyarnak messze
Terjedve fénylik hire és vitéz neve.
Ott még nem érkezett meg órám.
Most itt van, azt mondod? tudom, mert érzem.
Mindég előttem hordozám azt, hogy, midőn
Én a királyoknak királya
Eleibe mengyek, úgy mehessek, mint kell:
Számvetve éggel, földdel és magammal.
Esméretem s erőm szerint szolgáltam,
Jó s bal szerencséjében életemnek,
A nagy királybirót, ki a nap
És csillagok felett uralkodik s itél.

Vitéz.

Talán megárt, barátom, a folyvást beszéd?
Kiméld magad! kíméld utolsó
Órádat, a mellyért, ha rajtunk állana,
Örömmel adnánk hátra lévő életünk.

Hunyady János.

Eh! hadd beszéljek véletek,
A míg lehet.

(Fiaihoz).

Ti kedves édes gyermekim!
Akkor, midőn az ember a határon áll,
Az élet és halál között,
Legjobban általlátja, érzi,
Ha jól, ha rosszul élt-e, telt-e?
Én, mint apátok, azt tanácslom néktek:
Úgy éljetek, mint éltem és láttátok.
Mert, hogyha most meg újra kezdeném is,
Előbbi utamat követném.
Bizvást kövessétek tehát apátokat.
Pályám tövíses és göröngyös volt; de
Bátor nehéz volt, rajta vonnom éltemet,
Soha félre nem csaptam belőle:
Egyenest menék és bátran, a mint
Vezette lelkem a keresztény vallás,
Hazafiság, becsület és emberség,
A szent igazság s hív barátság.
Akadályt s ezer veszélyt vetett útamba

Gyakorta a sors, a kaján irígység;
Soha mégis el nem tántorodtam.
Soha kész-akartva senkit a világon
Akármi okra nézve meg nem bánték.
Soha senkinek tudtommal én
Igazát le nem tapodtam. Az
Istent, hazát, a nemzetet szolgálni volt,
Miolta emberré levék, valómnak
Valamennyi érzeménye, gondolatja;
S örökül, barátim, gyermekim, tinéktek
Megtörhetetlen, tántoríthatatlan,
Életben és halálban állandó, hív,
Igaz hazafiságomat hagyom most.

Szilágyi.

Szivedbe' hordozád te, nagy hazafi!
Mindég hazánkat, nemzetünket;
De téged is szivébe' fog hordozni
Minden magyar; s a míg csak egy magyar lesz
A földön, áldott lészen a te nagy neved.

Bátory.

Soha isten országát ne lássa, a ki
Kétségbe tudta s merte hozni a te
Hazafiúi lelkedet!

Hunyady János.

Bocsáss meg
Neki, barátom! megbocsátok én is
Önékik, Ulriknak, Garának,

S valamennyinek, kik ellenem vétettek.
Éltemben azt bántam leginkább mindég,
Hogy a derék Ujlaky szívét
El tudta tőlem csalni Ulrik.
Mindég becsűltem őt, s barátságának
A vesztesége fájt nekem.
Az ő haragját más világra vinnem
Most is nehéz szivemnek. Azt még sem hiszem,
Hogy, bár vetélkedőm tudott is lenni,
Éltemben, isten tudja, mért,
Most meg ne engesztelje őt halálom. —
Köszöntsd, Szilágyi őtet! éljen boldogúl!

Vitéz.

Felséges ember! nagy, kegyes szív!

Capistran.

Azért siet lehelletét felszívni,
S lelkét magához venni a teremtő.

Hunyady János.

Fiaim! barátim! a királyt
Tí megbecsűljétek; de e mellett ne
Kedvezzetek hibáinak:
Mély tisztelettel, ámde méltósággal
Járuljatok mindég eleibe,
Midőn gonosz patvarkodók
Által felingerelve, elcsábitva,
Áthágja törvényes hatalmát,
És népe romlásával, a közjónak

Kárával indúl önmagának hírt, nevet,
Hasznot, dicsőséget szerezni:
Imilly esetben szólani
S jussát keresni félni, vak félénkség,
Gyalázat, annyi volna, mint hazáját
Árulni. Tiszteljétek a királyt, mint
Oltalmazóját, végrehajtóját a
Törvénynek. A mit mondatok
Előtte, szent igaz legyen,
Tessen, ne tessen, szent igaz, való legyen;
Igazat leginkább a királynak
Kell tudni, látni a hazában.
A jó király örvendve hallja, érti, sőt
Önnön nyomozza a valót:
Mert tudja, minden jó csak arra épül.
Kevés, barátim, a gonosz király: mert
Sok módja lévén jót tehetni, hogyhogy
Lehetne kedve, megtagadni szívét?
De a gonosz tanácsos annyival több:
Nagy példa ebben most hazánk!
Legyetek baráti, hívei,
Legyetek segédi, gyámoli
Mindenkor a királynak, és pediglen
Minden kitelhető erővel,
Vér-, életértékbéli áldozattal,
Midőn az a polgári társaságnak
Javára, a nemzetnek és hazának
Köz boldogítására céloz.

Illyenkor ellent állani,
Vagy késedelmeskedni, vétek volna
Az isten és a nemzet ellen.
Szent a személye és hatalma
Minden magyar királynak, a ki
Törvény szerint ül a hazának trónusán:
De szent az alkotványa és törvénye is
Hazánknak. Az jó és igaz hazafi,
Ki mindeniknek híven, és törvény szerint
Eleget teszen. Mindenkor így éreztem,
S csak az lehet barátom, és emlékemet
Az fogja csak becsülni, a ki
Hozzám hasonlóképen érez.

(Megápolja gyermekeit, kik némán atyjokra borúlnak. Csendesség, hallgatás; ez alatt Erzsébet asszony gyengén férjének vállára hajol. Hunyady János Mátyáshoz szól.)

Mátyás, szerelmes gyermekem! kivált te
Mindég eszedben tartsad, a mit mondtam!
Tebenned én nagy oszlopát
Látom hazámnak, nemzetemnek.

(Elmerül nézésébe. Utóbb Vitézhez.)

Te! a ki érző s gondoló valóját
Feselni látád, és segítéd!
Ne hagyd el őt még akkor is,
Ha egyszer emberszárnyra kél!

Vitéz.

Azon ne aggódj, oh dicső barátom!

Te a hazának boldogító atyja!
Ha háladó szivem le nem kötné is
Házadhoz éltemet, lekötné mégis azt
Hazafiságom s gyermekidhez hajló
Hív érzeményem. Sok szeretetünket
Viszed te el magaddal, oh nagy ember!
De a mi szívünkben marad még,
Mind gyermekidre szálljon, essen; hogy utóbb,
Valamint az égi harmat, egybefolyván,
Egy hathatós patak legyen belőle:
Mert a te magzatid valóban
Az egész magyar nemzetnek édes gyermeki
Mint a magyarnak tartományát
Oltalmazó kárpáti hegysor, ollyan,
Hunyady, a te házod a nemzet felett.

(Kezét adja Hunyady Jánosnak.)

Hunyady János.

Szeressük a hazát, barátim!
Legfőbb iparkodástok az legyen most,
Hogy a hazafiak között felgerjedt,
S majd vég veszélyre juttató irígység,
Ez a királyok s nemzeteknek
Dúló, emésztő mérge, átka
Gyökerével együtt mind örökre
Kiveszszen, és a béke helyre álljon.
Im! erre kérlek, erre intlek titeket
Halálom óráján is, oh barátim! —

Egy lélek, egy test, egy azon szív, egy ész
Legyen, maradjon a magyar nemesség;
Kegyes atyja általjában és egyenként
A pórnak és jobbágynak. A török hadat
Minden kitelhető erővel
Most nyomba' folytassátok, azt tanácslom;
Egyébiránt uralni fogja
Ma-holnap őtet a magyar.
Letörve most a szarva a kevélynek;
Most rajta, míg új lábra nem kap.
Veszedelmes általjában egy hódító
Mindenkor a szomszédnak. Ezt, barátim,
Nevembe' megmondjátok a királynak is.
Ha a magyar király kezet fog,
És egyet ért mindenben a nemzettel:
Akkor, barátim! rettenet
Lehet hatalma. Adja isten!

(Ábrándozva.)

A fél világ parancsolatjától függ.
Mindég szerettem én hazámat!
És ebben élek, és — halok —

(Szorúlni kezd lélekzete.)

A mellyemet szorítja, — nyissátok meg!

(Valamennyen megdöbbenve hozzá tolyonganak. Erzsébet remegő kezekkel, könyező szemekkel, fuldokolva, némán bontogatja mellyét. Capistran hol az égbe, hol Hunyadyra tekint.)

Erzsébet.

Oh adj erőt, hatalmas isten!
Megbírni szörnyű kínomat!

Hunyady László.

Az illyen ember mért halandó!

(Mord fájdalomba merül.)

Hunyady Mátyás.

Oh édes, édes jó apám!

(Atyjára borúl.)

Hunyady János.

(Mindég gyengébb s töröttebb hanggal beszél. Szilágyit keresik szemei.)

Isten veled, jó sógorom!
Te légy helyettem atyja a hazának!
Vezére a seregnek, atyja
És pártfogója gyermekimnek!
Légy végrehajtó, teljesitő
Mindenben, a mit én hazánknak
Javára kezdettem s halálom
Nem enged elvégezni! — Jertek
Szivemre, édes kedvesim!

(Erzsébet, Szilágyi és a gyermekei reá hajlanak.)

Köszönöm szerelmedet, kegyes
Hív párom! édes anyja gyermekimnek!

(Feleségének nyújtja kezét. Erzsébet zokogva dűl karjaiba. Kis ideig csendesség. A környülállók közül ki így, ki amúgy jelenti fájdalmas érzeményét.)

Vegyétek, édes gyermekim,
Áldásomat!

(Égbe emelt szemekkel, bágyadt kézzel, némán megáldja gyermekeit. Továbbá Capistranhoz.)

Te szent atya!
Bajtársom a szent harcban, a keresztért!

(Kezét nyújtván Capistrannak.)

Siess utánam! hadd vehessük együtt
Zsoldunkat attól, a kinek szolgáltunk,
Az égi nagy igaz királytól! —
De arra kérlek még előbb,
Áldjad meg itt előttem e két gyermekem!
Áldó szavad sokat nyom égben.

Capistran.

(Ég felé emelt szemekkel, kezekkel.)

Hallgasd meg, isten, a te hív szolgádat!

(Hunyady Jánosnak nyújtja jobbját.)

Bajtárs! követlek nem sokára én is.
Hiszem s reménylem, érzem is magamban:
Meghallgat engem, és magához vesz az úr.

(Hunyady Lászlóhoz fordulva.)

Vezessed őt, uram, dicső atyjának
Nagy nyomdokin! Jeles vitézt
Látok tebenned; s a magyar ma-holnap
Érted keserves könyeket hullat még;
Mély sebje lesz halálod a nemzetnek.

(Hunyady Lászlóra tévén kezeit, súgva mondja reá áldását; és csak hamar Mátyáshoz fordúl. Most mintegy mennyei ihletéssel, felemelt szóval beszél.)

Mátyás! megáldott tégedet
Az isten, és a mennyei
Szűz már anyád méhében! A te kévéd
Felemelkedik magasra, s meg fog állani;
S rokonidnak a kévéi a tiéd körül
Fej-hajtva fognak elterülni.
Téged szeret, kedvell az úr,
És arra választott ki ő magának,
Hogy hirdetője légy dicsőségének!
Ide jöj, urunk felkentje, a jobbomra!

(Jobbjára veszi és súgva adja reá áldását. Valamennyen elbámúlnak.)

Hunyady János.

De mit jelent ez, szent atya?

Capistran.

(Hunyady Jánosnak füleibe súgja. Valamennyen figyelmeznek.)

Hunyady János.

(Capistrannak súgására öszvecsapja kezeit, kolcsolva tartja azokat és fejét lehajtja. Ekkor zaj támad ott kinn, embernyomok kopognak. Ez alatt Hunyady János felrettenve kinyújtja mind a két karját és erőltetett hanggal kiáltja.)

Hah! a török? Szilágyi, rajta!
Ide fegyveremmel! Kardomat kezembe!

(Ekkor tüzesen betolyongnak a hősek, keresztesek, szerzetesek, remeték.)

Egy hős, a bejövőknek szószólója.

Hol a mi jó apánk? vezérünk? hol, hol
Hunyady?

Capistran.

(Intvén a bejövőknek.)

Csendesen, barátim! Itt van.

Hősek.

(Hátúlról.)

Hol a mi haldokló apánk?

Szilágyi.

(Hunyady Jánoshoz.)

A hősek és keresztesek,
Kik látni jöttek atyjokat; csak nézzed.

Hunyady János.

(Megörül hőseinek és bágyadtan mondja néklk.)

Fiaim! vitéz bajtársok! Isten véletek!

(Szorúlni kezd lélekzete. Szívére mutat.)

Itt egy csomó — szorongat; oldjátok meg!—

(Ki akarja nyújtani karjait; de leesnek. Elhunyó szemekkel, töredezett hanggal.)

Szeressük — a hazánkat! éljünk, haljunk
Érette! istenért! hazánkért! —

(Feje hátra hanyatlik és meghal.)

Erzsébet.

Oh istenem! — —

(Elnyomja fájdalmát és férjére borúl. Hunyady László és Mátyás atyjok kezére hajlanak. Szilágyi Erzsébet asszonyt öleli által. A jelenvalók közül mindenegyik különbféle helyzet által jelenti megkeseredését, Madarász Hunyady Mátyást fogja kezénél.)

Vitéz.

A múlt napokban még — csak a múlt
Napokban egy egész világrész sorsát
Intézte a nagy ember, és most
Örökre elnémúlt. Az ég örvendhet;
De sírj, hazám! sírj véghetetlen!
Illyen fiad nem születik többé soha! —
A legnagyobb, dicsőbb vitéz erő itt
Eltörve fekszik, egy haszontalan tetem.
Ha köny helyett vér folyna minden szemből
Halálodért, Hunyady! még sem volna
Elég azért, a mit tebenned vesztünk!

Capistran.

Elment közűlünk! nagy sereggel
Kisérik őt a más világba

